

แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียง
รัฐสภา ตามประกาศ กสทช.

นายยุลัด ดำริห์เลิศ

รายงานวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การพัฒนานักบริหารระดับสูงสำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 13
สถาบันพระปกเกล้า

พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา
ตามประกาศ กสทช.

โดย

นายยุลัด ดำริห์เลิศ รหัสประจำตัว 64-13-81

สถาบันพระปกเกล้า

รายงานวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช.

อาจารย์ที่ปรึกษา :

(อาจารย์วิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม :

(อาจารย์กู่เกียรติ ภูมิรัตน์)

อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง
สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 13

(ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย)
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

บทคัดย่อ

ชื่อผู้จัดทำ : นายยุลต์ ดาร์ห์เลิศ
นักศึกษาศาสน์พระปกเกล้า หลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูงสำหรับ
ข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 13

ชื่อหัวข้อเอกสาร : แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา
ตามประกาศ กสทช.

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์วิทวัส ชัยภาคภูมิ

อาจารย์ที่ปรึกษา (ร่วม) : อาจารย์กัญเกียรติ ภูมิรัตน์

เอกสารวิชาการกรณีศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช. มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการจัดรายการ และการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาด้านการจัดรายการและการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช. โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานด้านรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจากผลการปฏิบัติงานจริง รวมถึงศึกษาเปรียบเทียบบทบาทและภารกิจระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS)

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดพื้นฐานของสื่อสาธารณะอยู่ที่การยึดถือประโยชน์ของประชาชน โดยมีความเป็นอิสระ ความหลากหลายและแตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ และให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าจำนวนผู้ฟัง ประกอบกับการวางระบบโครงสร้างในด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดภารกิจและเนื้อหารายการที่ชัดเจน การมีกลไกตรวจสอบการทำงานที่รับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และการมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนที่เพียงพอในการดำเนินงาน สำหรับสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อโทรทัศน์ มักพบว่าอยู่ภายใต้อิทธิพลของรัฐหรือกลุ่มทุนมาโดยตลอด ภารกิจและการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบัน จึงอาจทำหน้าที่เป็น “สื่อสาธารณะ” ไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เนื่องจากมีข้อจำกัดเชิงการบริหารหลายประการทั้งในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น กฎระเบียบหรือกฎหมาย รวมถึงที่ไม่เป็นทางการ เช่น วัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติ

ของบุคลากรทั้งในองค์กร รวมถึงการขาดความเข้าใจของคนในสังคมต่อการทำหน้าที่ของสื่อ
สาธารณะ

เพื่อให้สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา สามารถทำหน้าที่สื่อสาธารณะได้อย่างสมบูรณ์
ยิ่งขึ้นและสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ จึงมีความจำเป็น
จะต้องปรับโครงสร้างทางองค์กรในด้านต่างๆ ของสถานีฯ ให้สอดคล้องกับหลักการของสื่อสาธารณะ
ทั้งในด้านของภารกิจ การกำกับดูแล เนื้อหารายการ กลไกการตรวจสอบ และแหล่งเงินทุนสนับสนุน
อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีโครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กรที่อยู่ภายใต้การ
กำกับของส่วนราชการ ดังนั้น หัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปสื่อประสบความสำเร็จจึงอยู่ที่การ
สร้างองค์ความรู้ด้านสื่อสาธารณะให้แก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดแรงผลักดัน
ในการสร้างระบบสื่อสารมวลชนที่เป็นประโยชน์กับสาธารณะโดยแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำเอกสารวิชาส่วนบุคคล เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช. สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจากอาจารย์วิฑูรย์ ชัยภาคภูมิ ที่ให้คำปรึกษาและแนวทางในการจัดทำเอกสาร ฉบับนี้ รวมถึงบุคลากรของสถาบันพระปกเกล้าทุกท่านที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำ อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำเอกสารวิชาการให้ถูกต้องและสมบูรณ์ และที่สำคัญยิ่งขอขอบพระคุณผู้บริหารระดับสูง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ให้โอกาสผู้ศึกษาอบรมหลักสูตรนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างยิ่ง เป็นโอกาสให้ผู้ศึกษาก้าวหน้าในอาชีพราชการต่อไป

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมานี้ ที่ทำให้การจัดทำเอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และผู้ศึกษาจะได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

นายยุลิต ดำริห์เลิศ

นักศึกษหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง

สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 13

สถาบันพระปกเกล้า

พฤษภาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษา	3
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎี	
2.1 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551	5
2.2 ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำ ผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม	7
2.3 แนวคิดพื้นฐานของสื่อสาธารณะ	9
2.4 แนวคิดด้านการจัดรายการ	12
2.5 แนวคิดการกำหนดเนื้อหา รูปแบบ และการจัดผังรายการ	20
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียง	27
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	
3.1 วิธีการศึกษา	32
3.2 ขั้นตอนการศึกษา	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 วิธีการเก็บข้อมูล	33
1. สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	33
2. องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai Public Broadcasting Service—ThaiPBS)	37
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดรายการและจัดผังรายการ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	58
4.2 รูปแบบการจัดผังรายการที่เหมาะสมของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	66
4.3 แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	71
4.4 วิเคราะห์ความเป็นสื่อสาธารณะของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	80
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	83
5.2 อภิปรายผล	84
5.3 ข้อเสนอแนะ	88
บรรณานุกรม	90
ภาคผนวก	92
ประวัติผู้ศึกษา	93

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางสรุปภารกิจ บทบาท และการดำเนินงานของสื่อนิติบัญญัติและสื่อสาธารณะ	50
2 ตารางแสดงประเภทรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	53

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. ปรัชญาพื้นฐานของสื่อสาธารณะเปรียบเทียบกับสื่อเชิงพาณิชย์	9
2. กรอบแนวคิดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาให้ไปสู่การเป็นสื่อสาธารณะ	57
3 แนวทางการกำหนดกรอบการจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	62

บทที่ 1

บทนำ

สื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อพลวัตด้านต่างๆ ในสังคมมาโดยตลอด นับตั้งแต่หนังสือพิมพ์ถือกำเนิดขึ้นจนกระทั่งมีการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ก็ยิ่งทำให้บทบาทของสื่อสารมวลชนแพร่กระจายออกไปในวงกว้างมากขึ้น ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ในหลากหลายรูปแบบและยอมรับสื่อต่างๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน สื่อสารมวลชนจึงกลายเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญยิ่งทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลข่าวสารและการโน้มนำสังคมในด้านต่างๆ จนได้รับการยอมรับว่าสื่อมวลชนเป็นดัง “ฐานันดรที่สี่” (The Fourth Estate) ต่อจากพระมหากษัตริย์ ศาสนจักร และรัฐสภา

สื่อมวลชนสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม สังคมไทยกลับมีความคุ้นเคยกับสื่อมวลชนที่เป็นสื่อของรัฐและสื่อเชิงพาณิชย์เป็นหลัก แต่กลับมีความเข้าใจค่อนข้างน้อยเกี่ยวกับ “สื่อสาธารณะ” แม้ว่าสื่อสาธารณะจะมีพัฒนาการมายาวนานในต่างประเทศเช่นเดียวกับสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ ก็ตาม เอกสารวิชาการนี้จึงมุ่งนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับสื่อสาธารณะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นรากฐานสำคัญของการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปสื่อเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ต่อไปเนื้อหาของเอกสารวิชาการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ในส่วนแรกเป็นการศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของสื่อสาธารณะ เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของสื่อสาธารณะที่มีต่อสังคม และลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสื่อสารมวลชนแบบอื่นๆ ส่วนที่สอง เป็นการเปรียบเทียบภารกิจและการดำเนินงานระหว่างความเป็นสื่อนิติบัญญัติของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ความเป็นสื่อสาธารณะขององค์การที่ไม่แสวงหาผลกำไรขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS) ส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาที่จะเป็นสื่อสาธารณะในประเทศไทย เพื่อพิจารณาถึงแนวทางที่เหมาะสมและประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อลดข้อจำกัดต่างๆ ภายใต้บริบทของสังคมไทย

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า สามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดทั้งด้านเวลา ความรวดเร็วและปริมาณของผู้รับฟัง เป็นสื่อที่ทำให้ผู้ฟังคล้อยตามและเข้าใจได้ง่าย ผู้ฟังได้รับข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วจากการรับฟังวิทยุกระจายเสียง บทบาทหน้าที่ของ

สถานีวิทยุกระจายเสียงโดยส่วนใหญ่ คือการทำหน้าที่ให้ข่าวสารสาระความรู้ การศึกษา หรือความบันเทิง ไปสู่ประชาชน โดยนำเสนอผ่านรายการต่างๆ ของสถานีฯ ส่วนผู้ฟังสามารถรับฟังได้ตามความสนใจ ในวันเวลาที่กำหนดไว้ในผังรายการหรือตารางเวลาการออกอากาศ ซึ่งแต่ละสถานีจะมีการกำหนดผังรายการแตกต่างกัน

งานด้านรายการวิทยุกระจายเสียงมีองค์ประกอบสองส่วนประกอบกัน คือ งานด้านการจัดรายการ (Programming) เป็นการพิจารณากำหนดให้รายการของทางสถานีฯ ออกอากาศในช่วงเวลาต่าง ๆ ซึ่งจะสอดคล้องกับพฤติกรรมกรับฟังของกลุ่มผู้ฟังแต่ละกลุ่มแต่ละช่วงด้วย อีกส่วนหนึ่ง คือ งานด้านการผลิตรายการ (Program Production) เป็นกลยุทธ์ที่จะดำเนินรายการต่าง ๆ นำเสนอสู่ผู้ฟังอย่างมีคุณภาพ ตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยหารูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการให้เป็นที่น่าสนใจ ซึ่งทั้งสองส่วนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยปกติบุคลากรของสถานีฯ มักทำหน้าที่ทั้งการเป็นผู้จัดการและผู้ผลิตรายการด้วย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาในฐานะสื่อของฝ่ายนิติบัญญัติ มีภารกิจในการถ่ายทอดเสียงการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เผยแพร่กิจกรรมและผลการดำเนินงานของรัฐสภาไปสู่ประชาชนในรูปแบบรายการและข่าว ปัจจุบันส่งกระจายเสียงในระบบเอฟเอ็ม รวม 15 เครื่องข่าย และระบบเอเอ็มอีก 1 สถานี ออกอากาศวันละ 17 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 05.00 – 22.00 นาฬิกา

การกำหนดรูปแบบรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาเพื่อบรรจุลงในผังรายการ (Programme Schedule) เพื่อนำไปสู่การผลิตรายการนำเสนอสู่ผู้ฟัง จำเป็นต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของสถานีฯ ตอบสนองภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนตอบสนองต่อความต้องการของผู้ฟัง

การจัดรายการจึงถือเป็นกระบวนการขั้นตอนที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นสื่อนิติบัญญัติที่มีศักยภาพ ตอบสนองภารกิจขององค์กร และตอบสนองความต้องการของผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผังรายการจะทำหน้าที่เป็นเสมือนแผนที่นำทางไปสู่จุดมุ่งหมายดังกล่าว อีกทั้งผังรายการจะเป็นตัวกำหนดประเภทรายการ วัน เวลาในการออกอากาศ ความยาวของรายการ และผู้รับผิดชอบแต่ละรายการอย่างชัดเจนอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการจัดรายการ และการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการจัดรายการและการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาด้านการจัดรายการและจัดการผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช.

1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษา

1. เป็นการศึกษาเฉพาะการดำเนินงานด้านการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง (Radio Programming) และการจัดผังรายการ (Scheduling) ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

2. มุ่งศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช.

วิธีการศึกษา

1. เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานด้านรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจากผลการปฏิบัติงานจริง รวมถึงศึกษาจากสถิติข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้านรายการของกลุ่มงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา

2. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทและภารกิจระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS)

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง (Radio Programming) หมายถึง “กระบวนการในการวางแผนด้านรายการทั้งหมดของสถานี รวมถึงการเลือกสรรรายการ และการวางผังรายการ”

ผังรายการ (Programme Schedule) หมายถึง “ตารางรายการที่สถานีวิทยุกำหนดขึ้น เพื่อแสดงวันเวลา และรายการที่ออกอากาศ”

ผังรายการหลัก (Traffic Broad Lay out) หมายถึง “ผังรายการที่กำหนดรายการต่างๆ ไว้อย่างคร่าว ๆ ว่ามีรายการอะไรออกอากาศเวลาใด”

ผังรายการประจำวัน (Daily Program Log) หมายถึง “ผังรายการที่กำหนดรายละเอียดของการออกอากาศในแต่ละวัน ซึ่งจะระบุอย่างชัดเจนว่ารายการใด ออกอากาศในช่วงเวลาใด ใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับการออกอากาศประจำวันของทางสถานีฯ และประสานการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง”

การผลิตรายการ (Program Production) หมายถึง “การสร้างสรรค์รายการประเภทต่างๆ

สื่อสาธารณะ หมายถึง สื่อที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความเป็นจริง ให้ประชาชนส่วนรวมได้รับรู้รับทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงเหตุการณ์ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและสิทธิของประชาชน ตลอดจนความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศไทย โดยจะต้องดำรงตนเป็นกลาง มุ่งทำหน้าที่นั้นด้วยจรรยาบรรณที่ดีของสื่อ ไม่เลือกนำเสนอข้อมูลข่าวสารในมุมมองของตนในมุมมองเพียงด้านใดด้านหนึ่งหรือเพื่อประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จัดทำผังรายการและผลิตรายการที่มีเนื้อหาแนะนำเสนอ สอดคล้องตามประกาศกสทช. เรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับผู้ให้บริการกระจายเสียง หรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 โดยนำเสนอโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public interests)
2. สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ผลิตและนำเสนอรายการตามหลักการการจัดทำ รายการสื่อของสาธารณะ โดยผลิตเนื้อหารายการเกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสาร (Information) สาระ ความรู้หรือสาระประโยชน์ (Education) และสาระบันเทิง (Entertainment) สอดคล้องตามการจัด ประเภทกลุ่มรายการ (Categories of programs) กิจกรรมประเภทบริการสาธารณะ
3. รายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีคุณภาพเนื้อหารายการสอดคล้องกับหลัก ของคุณภาพเนื้อหารายการในกิจการกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะ โดยการผลิตเนื้อหาสื่อ สาธารณะนั้นจำเป็นต้องมีความเป็นกลางและมีความน่าเชื่อถือ เพื่อสะท้อนการทำหน้าที่สื่อสาธารณะ ของสถาบันนิติบัญญัติในการส่งเสริมประชาธิปไตยในสังคม ตลอดจนผลิตเนื้อหาที่เป็นประเด็น สาธารณะของสังคม และเนื้อหาที่ความโดดเด่นสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ด้านนิติบัญญัติ

บทที่ 2 แนวคิด และทฤษฎี

การเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช. ได้ศึกษาจากกฎหมาย แนวคิดทฤษฎีด้านการจัดรายการและการจัดผังรายการ เพื่อนำมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- 2.1 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551
- 2.2 ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม
- 2.3 แนวคิดพื้นฐานของสื่อสาธารณะ
- 2.4 แนวคิดด้านการจัดรายการ
- 2.5 แนวคิดการกำหนดเนื้อหา รูปแบบและการจัดผังรายการ
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียง

2.1 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

เนื่องจากพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2551 และได้ยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับอื่น ๆ ที่บังคับใช้มาก่อนหน้านี้

การดำเนินการด้านรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 โดยมีมาตราที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“มาตรา 10 ใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์โดยใช้คลื่นความถี่มีสามประเภท ดังนี้

(1) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ ได้แก่ ใบอนุญาตที่ออกให้สำหรับการประกอบกิจการที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริการสาธารณะ แบ่งเป็นสามประเภท

(ก) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่หนึ่ง ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา

ศิลปะและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การเกษตร และการส่งเสริมอาชีพ
อื่นๆ สุขภาพ อนามัย กีฬา หรือการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

(ข) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สอง ออกให้สำหรับกิจการ
กระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัย
สาธารณะ

(ค) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สาม ออกให้สำหรับกิจการ
กระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริม
ความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและรัฐสภากับประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อ
การส่งเสริมสนับสนุนในการเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะ
แก่คนพิการ คนด้อยโอกาส หรือกลุ่มความสนใจที่มีกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูล
ข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะอื่น”

“มาตรา 11 ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ ต้องเป็น

(1) กระทรวง ทบวง กรม องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐที่มีใช้รัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือมีความจำเป็นต้อง
ดำเนินกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

“มาตรา 16 การยื่นคำขอใบรับอนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยต้องให้ผู้ขอรับใบอนุญาตระบุสถานียะบบ และวิธีการที่จะใช้
ในการส่งวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งต้องเสนอแผนบริการกิจการกระจายเสียงหรือ
กิจการโทรทัศน์ให้คณะกรรมการพิจารณาด้วย”

“มาตรา 29 ในการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ ให้ผู้รับใบอนุญาต
แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทย เป็นผู้อำนวยการสถานีประจำแต่ละสถานีเพื่อควบคุมดูแลให้มีการ
ออกอากาศให้เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต และจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการจัดรายการ การดำเนิน
รายการและการออกอากาศของสถานีให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและประกาศต่างๆ ที่
คณะกรรมการประกาศกำหนด”

“มาตรา 33 ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่น
ความถี่แต่ละประเภทต้องจัดผังรายการให้มีสัดส่วนรายการ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะต้องกำหนดให้มีรายการที่เป็น
ข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ”

รายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หมายความว่ารวมถึง รายการ
ข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริม

การศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม
คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

“มาตรา 34 ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดทำผังรายการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการ
ประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
สำหรับใบอนุญาตแต่ละประเภท”

“มาตรา 37 ห้ามมิให้ออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการล้มล้างการ
ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความ
มั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีการกระทำซึ่งเข้าลักษณะ
ลามกอนาจาร หรือมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน
อย่างร้ายแรง”

กล่าวโดยสรุป การจัดรายการและการกำหนดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียง
รัฐสภามีปัจจัยด้านกฎหมายเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการกำหนดกรอบการดำเนินงาน
ซึ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ
โทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจัดอยู่ในประเภทผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบ
กิจการบริการสาธารณะประเภทที่สาม (ตามมาตรา 10) ซึ่งสถานี ฯ ต้องกำหนดให้มีรายการที่เป็น
ข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ (ตามมาตรา 33)
และนอกจากนี้จะต้องจัดทำผังรายการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการด้วย (ตาม
มาตรา 34)

2.2 ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

การดำเนินการด้านรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ปฏิบัติตามประกาศ
คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง
หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 และฉบับ
แก้ไขเพิ่มเติม ให้ผู้มีสิทธิประกอบกิจการตามบทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติการประกอบ
กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 และผู้ได้รับสิทธิประกอบกิจการจาก
คณะกรรมการก่อนวันที่ประกาศนี้มีผลบังคับใช้ จัดทำและเสนอผังรายการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่
กำหนดในประกาศนี้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ประกาศฯ มีผลใช้บังคับ โดยมีข้อปฏิบัติที่
เกี่ยวข้อง ดังนี้

ข้อ 5 ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดทำผังรายการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการที่ได้รับใบอนุญาตสำหรับใบอนุญาตแต่ละประเภท ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์

ข้อ 6 ผู้รับใบอนุญาตที่ใช้คลื่นความถี่ ต้องจัดทำผังรายการให้มีสัดส่วนรายการเพื่อให้บริการแต่ละประเภท ดังนี้

(1) กิจการบริการสาธารณะ ให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ

ข้อ 10 ให้ผู้รับใบอนุญาต จัดให้มีการให้บริการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของชนพิการ และคนด้อยโอกาสให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป โดยอาจจัดให้มีบริการกระจายเสียงที่ออกอากาศรายการอ่านหนังสือเต็มเวลา หรือบริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีล่ามภาษามือ บริการคำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง หรือบริการคำบรรยายเป็นเสียง หรือบริการในรูปแบบอื่นใดที่ทำให้คนพิการและคนด้อยโอกาสเข้าถึงหรือรับรู้การให้บริการได้สำหรับรายการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ในเวลาออกอากาศอย่างน้อยวันละหกสิบนาที

ข้อ 12 ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดและเสนอผังรายการ และสัดส่วนรายการของสถานีที่จะให้บริการในแต่ละประเภทใบอนุญาตต่อคณะกรรมการก่อนเริ่มให้บริการอย่างน้อยสิบห้าวัน

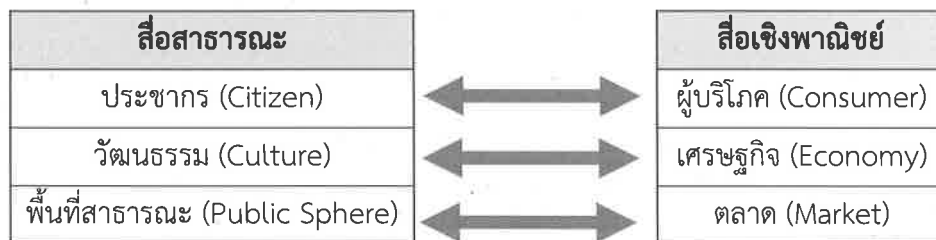
การประกอบกิจการเพื่อให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ ให้ผู้รับใบอนุญาตจัดทำและเสนอผังรายการหลักอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งเสนอต่อคณะกรรมการก่อนออกอากาศล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา F.M. 87.50 MHz ออกอากาศทุกวัน ๆ ละ 17 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 05.00 - 22.00 นาฬิกา มีการจัดรายการและผลิตรายการทั้งหมด จำนวน 56 รายการ ซึ่งสถานีฯ ดำเนินการผลิตรายการตามประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับผู้ให้บริการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยสถานีฯ จัดทำผังรายการเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสื่อวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการสาธารณะ และจัดทำผังรายการที่มีสัดส่วนรายการเพื่อกิจการบริการสาธารณะ โดยกำหนดเป็นรายการประเภทข่าวสารและสาระประโยชน์ คิดเป็นร้อยละกว่า 80 จากที่กำหนดสัดส่วนให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ ตามประกาศ กสทช.ฯ

2.3 แนวคิดพื้นฐานของสื่อสาธารณะ

แนวคิดพื้นฐานของสื่อสาธารณะเป็นการหาคำตอบว่า สื่อสาธารณะคืออะไรและเหตุใดจึงต้องมีสื่อสาธารณะ โดย Cave and Brown (1990, p. 30) และ Brown (1996, p. 3-15) มองว่าการกระจายเสียงควรจะมีวัตถุประสงค์มากกว่าการให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมและผู้ฟัง และมีได้มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดให้แก่ผู้ผลิตเช่นเดียวกับสื่อเชิงพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ British Peacock Report ที่อธิบายว่าสื่อสาธารณะ คือ “ความพยายามเปลี่ยนแปลงให้นโยบายสาธารณะเป็นตัวกำหนดรูปแบบรายการแทนที่จะเป็นกฎเกณฑ์ทางการค้า”

ในแง่ของความแตกต่างของสื่อสาธารณะและสื่อเชิงพาณิชย์ Atkinson and Raboy (1997, p. 25 - 30) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงปรัชญาพื้นฐานที่แตกต่างกันระหว่างสื่อสาธารณะและสื่อเชิงพาณิชย์ใน 3 ด้าน โดยกล่าวว่าสื่อสาธารณะมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าถึงประชากรของประเทศ โดยมุ่งเน้นการสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมด้านต่างๆ โดยเป็นเสมือน “พื้นที่สาธารณะ” ของประชาชนทุกคนในประเทศ ในขณะที่สื่อเชิงพาณิชย์มีเป้าหมายทางการค้าและมีรายได้หลักมาจากค่าโฆษณา ผู้ชมรายการจึงเปรียบเสมือนเป็นผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของสินค้าต่างๆ สื่อเชิงพาณิชย์จึงเปรียบเสมือนเป็นตลาดที่เป็นพื้นที่ให้ผู้ซื้อและผู้ขายมาพบกัน กล่าวได้ว่า ความแตกต่างที่ชัดเจนของสื่อเพื่อสาธารณะและสื่อเชิงพาณิชย์อยู่ที่จุดมุ่งหมายในการดำเนินงานว่าจะมีเป้าหมายเพื่อการค้าหรือมุ่งเพื่อสร้างคุณภาพให้กับสังคม ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวก็จะส่งผลต่อนโยบายและเนื้อหาต่างๆ ที่สื่อนำเสนอต่อสังคม

แผนภาพที่ 1 ปรัชญาพื้นฐานของสื่อสาธารณะเปรียบเทียบกับสื่อเชิงพาณิชย์

ที่มา: Atkinson and Raboy (1997, p. 25 - 30)

การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ของ Brown (1996) จะช่วยให้เข้าใจความจำเป็นของการมีสื่อสาธารณะได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากรายการของสื่อมวลชนนั้นมีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะที่เกือบจะสมบูรณ์ เพราะรายจ่ายในการผลิตหรือซื้อรายการมีลักษณะเป็นต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) ส่วนต้นทุนในการออกอากาศไม่ขึ้นกับจำนวนสถานีหรือจำนวนผู้ชม ยิ่งไปกว่านั้น การรับชมหรือรับฟังรายการของคนๆ หนึ่งก็ไม่เป็นการกีดกันคนอื่น ๆ แต่อย่างใด ดังนั้น ต้นทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Cost) สำหรับผู้ผลิตรายการในการนำเสนอรายการให้กับคนดูที่เพิ่มขึ้นหนึ่งคนจึงมีค่าเป็นศูนย์

เมื่อต้นทุนหน่วยสุดท้ายมีค่าน้อยกว่าต้นทุนเฉลี่ย (Average Cost) จึงเป็นการยากที่จะทำให้มีผู้สนใจผลิตรายการ เพราะในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Competitive Market) นั้นจะสามารถตั้งราคาสินค้าได้เท่ากับต้นทุนหน่วยสุดท้ายเท่านั้น ซึ่ง ณ ราคาดังกล่าวก็จะทำให้ผู้ผลิตต้องประสบปัญหาขาดทุน ดังนั้นการ “โฆษณา” จึงเป็นทางการแก้ปัญหานี้ โดยผู้ผลิตสามารถให้ผู้ชมและผู้ฟังสามารถรับชมรายการได้โดยไม่ต้องเสียค่าบริการ แต่ผู้ผลิตผลักภาระต้นทุนการผลิตให้กับเจ้าของโฆษณา ซึ่งคาดหมายว่าผู้ชมรายการจะกลายเป็น “ผู้ซื้อสินค้า” ของตนในอนาคต

Spence and Owen (1977, p. 103-126) กล่าวว่ากระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าว จะทำให้ผู้ผลิตรายการต้องนำเสนอรายการที่มีผู้ชมจำนวนมากและมีกำลังซื้อสินค้า ซึ่งโดยมากมักจะเป็นรายการบันเทิงมากกว่าที่จะเป็นรายการคุณภาพแก่คนกลุ่มน้อย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนสาธารณะที่ไม่ต้องพึ่งพิงการโฆษณา ซึ่งจะทำให้สามารถดำเนินการผลิตรายการที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนได้

นอกจากมุมมองในทางเศรษฐศาสตร์แล้ว วิภา อุตมฉันทน์ (2544, น. 40) ยังชี้ให้เห็นความจำเป็นของสื่อสาธารณะในแง่ของสิทธิของประชาชน โดยกล่าวว่าหากปล่อยให้ระบบตลาดทำงานเอง สิทธิที่สำคัญสองประการของพลเมืองได้แก่ สิทธิในการเลือกรายการอย่างมีข้อมูล และสิทธิในการเลือกรายการอย่างมีเสรีภาพเต็มที่ย่อมจะไม่ได้รับหลักประกัน เพราะผู้รับสารไม่มีโอกาสได้รู้จักรสนิยมของรายการในแนวอื่น และจะไม่มีโอกาสได้รับการยกระดับรสนิยมด้วยสื่อที่มีคุณภาพสูงกว่านี้ ผู้รับสารจึงไม่คิดเรียกร้องให้มีสื่อหรือรายการที่ตนไม่เคยเห็นและไม่รู้จัก ขณะเดียวกันผู้ผลิตเองก็จะไม่มีวันรู้ว่าตลาดต้องการสิ่งที่ไม่เคยสนองให้ เมื่อเป็นเช่นนี้ พลังขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการสร้างสรรครายการที่มีคุณภาพจึงไม่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม สื่อสาธารณะไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบเหมือนกันในแต่ละประเทศ เพราะคุณค่า ทัศนคติ รวมถึงพัฒนาการทางการเมืองและเศรษฐกิจในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันออกไป จึงไม่มีรูปแบบที่เป็นสากลของสื่อสาธารณะ

ลักษณะเฉพาะและบทบาทของสื่อสาธารณะ

แม้วรรณกรรมส่วนใหญ่จะเห็นถึงความจำเป็นในการมีสื่อสาธารณะเพื่อรักษาสมดุลของระบบสื่อสารมวลชน แต่ในแง่ของลักษณะเฉพาะและบทบาทของสื่อสาธารณะก็ยังคงมีหลายมุมมองที่แตกต่างกันออกไป

ในแง่ลักษณะเฉพาะของสื่อสาธารณะที่จะต้อง มี คือการตรวจสอบได้ การมีรายได้บางส่วนจากสาธารณะ มีการควบคุมเนื้อหารายการโดยมุ่งเน้นคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้รับสารหลากหลายกลุ่ม การให้บริการแก่ประชากรในสังคมอย่างทั่วถึง และมีความสามารถในแข่งขันกับสื่อเชิงพาณิชย์ได้

Graham and Davies (1997, p. 20 - 23) ชี้ให้เห็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสื่อสาธารณะว่าต้องมีขนาดใหญ่ ต้องเป็นเครือข่ายระดับประเทศ และต้องเป็นอิสระจากการเมืองและการค้า โดยมองว่าสื่อสาธารณะจะต้องเป็น “ศูนย์กลางแห่งความเป็นเลิศ” (Center of Excellence) ที่ต้องดำเนินการผลิตรายการและออกอากาศด้วยตัวเอง เป็นผู้วางมาตรฐานให้กับตลาด และสามารถกระตุ้นสื่อกระจายเสียงทั้งระบบ โดยสื่อสาธารณะสามารถมีได้มากกว่าหนึ่งสถานีในประเทศ แต่ควรมีองค์กรหนึ่งที่มีขนาดใหญ่ และมีกิจการที่สามารถสร้างการรวมตัวในแนวตั้ง (Vertical Integration) ได้ โดยมีกิจกรรมที่ครอบคลุม ตั้งแต่การฝึกอบรม การผลิต การวางผังรายการ และการออกอากาศ

ในขณะที่หน่วยงานวิจัยด้านการกระจายเสียงของอังกฤษ (Broadcasting Research Unit: BRU) ได้อธิบายแนวคิดของการกระจายเสียงเพื่อสาธารณะว่าต้องมีองค์ประกอบ 8 ประการดังต่อไปนี้

1. สามารถเข้าถึงประชาชนในทุกพื้นที่
2. มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับรสนิยมและความสนใจของทุกคน
3. ให้ความสำคัญกับชนกลุ่มน้อยเป็นพิเศษ
4. มีบทบาทในการสร้างชุมชนและเอกลักษณ์ของชาติ
5. ปราศจากผลประโยชน์
6. ได้รับเงินอุดหนุนโดยตรงจากสาธารณะ
7. มุ่งผลิตรายการที่มีคุณภาพเป็นสำคัญมากกว่าความต้องการจำนวนผู้ชม
8. ผู้ผลิตรายการมีเสรีภาพในการนำเสนอ

นอกจากนี้ วรรณกรรมบางกลุ่มให้ความสำคัญกับบทบาทของสื่อสาธารณะในด้านการพัฒนาประชาธิปไตย โดยเห็นว่าสื่อสาธารณะจะต้องมีบทบาทสำคัญ 4 ประการคือ

1. เป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกและอภิปรายอย่างมีเสรีภาพ ปราศจากอิทธิพลจากกลุ่มทุนและรัฐบาล
2. ทุกคนสามารถเข้าถึงพื้นที่นี้ได้ โดยไม่เสียค่าบริการ
3. เป็นเวทีสำหรับกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน สามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนได้
4. ผู้ชมสามารถเข้าถึงสื่อสาธารณะในฐานะ “ประชากร” มิใช่ “ผู้บริโภค”

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องลักษณะและบทบาทของสื่อสาธารณะมีความหลากหลายและแตกต่างกันในรายละเอียด จึงอาจสรุปหลักการของสื่อสาธารณะไว้ในแง่ของหลักการและเนื้อหา รายการ ซึ่งนับเป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมแนวคิดต่างๆ ดังต่อไปนี้

ในแง่ของหลักการพื้นฐาน (Principles) สิ่งที่สื่อสาธารณะควรยึดถือ ได้แก่

1. เข้าถึงประชาชนทุกคน (Universality)

2. มีความหลากหลาย (Diversity)
3. มีความเป็นอิสระ (Independence)
4. มีความโดดเด่น (Distinctiveness)

ในแง่ของเนื้อหารายการ (Program Content) สิ่งที่สำคัญที่สื่อสาธารณะควรยึดถือ ได้แก่

1. ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลางและเป็นประโยชน์ (Unbiased and Enlightening Information)
2. ผลิตรายการเพื่อการบริการและผลประโยชน์ของสาธารณะ (Public Service and Benefit)
3. ผลิตรายการที่มีจุดเด่น (Programs that Leave Their Mark)
4. ผลิตรายการด้วยตัวเอง (In – House Production)
5. ผลิตเนื้อหาที่นำเสนอเพื่อส่วนรวม (National Content)

กล่าวได้ว่า แนวคิดด้านลักษณะเฉพาะและบทบาทข้างต้นค่อนข้างครอบคลุมและมีความชัดเจน ดังนั้น เอกสารวิชาการนี้จึงยึดกรอบแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวทางสำคัญในการวิเคราะห์และตีความบทบาทของ “สื่อสาธารณะ”

2.4 แนวคิดด้านการจัดรายการ

ในการดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียงนอกจากจะมีเครื่องส่ง ระบบการกระจายเสียง และอุปกรณ์การกระจายเสียงที่มีประสิทธิภาพแล้ว สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นหัวใจสำคัญของสถานีอีกอย่างหนึ่งก็คือ รายการ (program) รายการวิทยุเกิดจากกระบวนการจัดรายการ (Programming) และกระบวนการการผลิตรายการ (production) ซึ่งกระบวนการทั้งสองนี้สถานีวิทยุกระจายเสียงต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อให้มีรายการออกอากาศเป็นประจำทุกวัน

ศุภางค์ นันตา (2552, น. 35) ได้ให้ความหมายว่า การจัดรายการ (Programming) หมายถึง การพิจารณากำหนดให้รายการอะไรออกอากาศในช่วงเวลาใด ซึ่งจะสอดคล้องกับพฤติกรรมมารับฟังของกลุ่มผู้ฟังแต่ละกลุ่ม แต่ละช่วงด้วย

ส่วนการผลิตรายการ (Program Production) คือกลยุทธ์ที่จะดำเนินรายการต่างๆ ออกมาสู่ผู้ฟังอย่างมีคุณภาพ ตามเป้าหมายที่วางไว้โดยนำมาคิดหารูปแบบและเนื้อหาเพื่อให้เป็นที่น่าสนใจฟัง

สุมน อยู่สิน (2552, น. 40) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของการจัดรายการและผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ดังนี้

1. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง หมายถึง การวางแผนรายการทั้งหมดของสถานี การเลือกสรรรายการ และการวางผังรายการ ส่วนการผลิตรายการ หมายถึง การสร้างสรรค์รายการออกมาเป็นรูปแบบรายการสำหรับออกอากาศตามผังรายการที่กำหนดไว้ การจัดและผลิตรายการมี

ความสำคัญต่อการบริหารงานสถานี การสร้างภาพลักษณ์ของสถานี การมีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้ฟังและการแข่งขันกับสถานีอื่น

2. การจัตรายการประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ คือ การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การวางแผนจัตรายการ การเลือกสรรรายการและการวางแผนจัตรายการ ส่วนขั้นตอนการผลิตรายการประกอบด้วย การเตรียมการผลิตรายการ การผลิตรายการ และขั้นตอนหลังการผลิตรายการ

3. การจัตรายการและผลิตรายการมีหลักการ คือ ต้องมีการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการวิเคราะห์ผู้ฟัง วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของสถานีและทีมงาน ต้องมีการวางแผนผลิตรายการ และหลักการสำคัญประการหนึ่ง ก็คือต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อจัดและผลิตรายการให้มีความแตกต่างจากสถานีอื่น

การจัตรายการมีความหมายรวมถึงกระบวนการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) กำหนดประเภทของรายการที่ออกอากาศทางสถานีให้สอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานี เช่น สถานีเพื่อข่าวสาร รายการที่ออกอากาศจะต้องมีสัดส่วนของรายการประเภทข่าวสารมากกว่ารายการประเภทอื่น

2. การเลือกสรรรายการ (Selecting) ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง และสามารถแข่งขันกับสถานีอื่นหรือสื่ออื่นได้

3. การจัตรายการกระจายเสียงหรือผังรายการ (Scheduling) โดยกำหนดเวลาการออกอากาศรายการต่าง ๆ ประจำวัน ตั้งแต่เปิดสถานีถึงปิดสถานี

การจัตรายการวิทยุกระจายเสียง (Radio Programming) เป็นภารกิจเชิงบริหารจัดการในการวางแผนคัดสรร กำหนดรูปแบบรายการเพื่อการออกอากาศในช่วงเวลาต่าง ๆ และกำหนดเวลาการออกอากาศรายการที่คัดสรรแล้ว แจกไว้ในตารางการกระจายเสียงของสถานีฯ

ในกระบวนการจัตรายการ จำเป็นต้องวิเคราะห์สถานการณ์ และวางแผนการจัตรายการ จากนั้นจึงกำหนดตารางการกระจายเสียงหรือผังรายการ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการดังกล่าว ผู้บริหารสถานีฯ จำเป็นต้องวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ตลอดเวลา โดยอาศัยวิธีที่เป็นทางการ เช่น การจัดจ้างให้มีผู้ดำเนินการวิจัยเพื่อแสวงหาคำตอบที่ความต้องการหรือจัดหาข้อมูลที่มีผู้ดำเนินการวิจัยสำรวจไว้แล้วมาใช้งาน หรือการประเมินอย่างไม่เป็นทางการของกลุ่มผู้บริหาร เช่น การใช้วิธีการระดมสมองประเมินแผนการจัตรายการ การประชุมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ผลการจัตรายการ เป็นต้น

การวิเคราะห์สถานการณ์มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียง ก่อนการวางแผนจัตรายการ ผู้บริหารสถานีฯ จำเป็นต้องศึกษา วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ เพราะภาวะแวดล้อมอาจเป็นได้ทั้งโอกาส (Opportunities) หรือเป็นอุปสรรคข้อจำกัด (Threats) ในการจัตรายการและดำเนินการกิจการสถานีฯ

ในเชิงการบริหารจัดการ สภาวะแวดล้อมที่ต้องพิจารณา แบ่งเป็นสภาวะแวดล้อมภายนอกองค์กรและสภาวะแวดล้อมในองค์กร

สภาวะแวดล้อมภายนอกองค์กร หมายถึง สภาวะแวดล้อมทั่วไปและสภาวะแวดล้อมในการแข่งขัน สภาวะแวดล้อมทั่วไปนั้น ครอบคลุมในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการเมือง กฎหมาย ปัจจัยด้านเทคโนโลยี สภาวะแวดล้อมในการแข่งขัน

ส่วนสภาวะแวดล้อมภายในองค์กร คือการวิเคราะห์สภาพองค์กร หรือในที่นี้ก็คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงนั่นเอง

ปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องประเมิน ได้แก่ สภาวะการณ์ด้านผู้ฟัง ในฐานะที่เป็นเป้าหมายหลักของการจัดรายการของทุกสถานี

การจัดรายการ หมายถึง กระบวนการจัดเตรียมประเภทเนื้อหา ข่าวสาร กำหนดรายละเอียดของรายการต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนที่จะนำไปสู่การผลิตรายการ และกล่าวถึงการจัดรายการวิทยุใน 3 ความหมายด้วยกัน คือ

1. การพิจารณาว่าจะมีรายการอะไรออกอากาศ โดยปกติเมื่อมีเวลาสำหรับกรออกอากาศ สถานีวิทยุกระจายเสียง ต้องมากำหนดถึงประเภทรายการ รูปแบบรายการ ผู้ฟังเป้าหมาย เวลาที่จะออกอากาศ ความยาวรายการ การจะมีรายการวิทยุกระจายเสียงรายการใดรายการหนึ่งขึ้นมา จำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อสร้างสรรค์รายการ โดยการจัดรายการและดำเนินงานผลิตรายการ การที่จะพิจารณาว่าจะมีรายการอะไรออกอากาศ สถานีวิทยุกระจายเสียง ต้องมากำหนดถึงประเภทรายการ รูปแบบรายการคืออะไร เช่น บันเทิง สาระ วิชาการ ผู้ฟังเป้าหมายเป็นใคร จะออกอากาศเวลาใด อีกเรื่องหนึ่งคือความยาวของรายการ เมื่อมีรูปแบบรายการที่ชัดเจนแล้ว จะสามารถทำรายการได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2. กระบวนการในการจัดทำตารางออกอากาศ (Programme Schedule) หรือผังรายการ เป็นตารางรายการที่สถานีกำหนดขึ้น เพื่อแสดงวันเวลาและรายการที่ออกอากาศ มี 2 แบบ คือ

- 2.1 แผนผังรายการหลัก (Traffic Broad Lay out) เป็นการกำหนดรายการต่าง ๆ ไว้อย่างคร่าว ๆ ซึ่งเป็นผังรายการหลัก ๆ ว่ามีรายการอะไรออกอากาศบ้าง

- 2.2 แผนผังรายการประจำวัน (Daily Program Log) เป็นรายละเอียดซึ่งใช้สำหรับการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดตารางออกอากาศ ถือเป็นกลยุทธ์ทางด้านรายการวิธีหนึ่งที่จะสร้างความแตกต่างหรือความน่าสนใจกว่าสถานีอื่น ผังรายการปัจจุบันอาจจะมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาได้ตามกระแส

3. กระบวนการจัดเตรียมประเภทเนื้อหา ข่าวสาร กำหนดรายละเอียดของรายการต่าง ๆ ให้พร้อมก่อน เพื่อนำไปสู่การผลิตรายการ

องค์ประกอบหลักของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง

จากรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงที่หลากหลาย ผู้จัดรายการจำเป็นต้องเลือกสรรหารายการที่มีความน่าสนใจบรรจุลงผังรายการ เพื่อดึงดูดผู้ฟังให้สนใจติดตามรับฟัง การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงหลายประการดังต่อไปนี้

1. นโยบายหรือวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียง หน่วยงานที่เป็นเจ้าของสถานีวิทยุกระจายเสียงจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียง ผู้จัดรายการต้องศึกษานโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุเสียก่อน จึงจะเลือกสรรหารายการที่ตอบสนองต่อนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีนั่นๆ ได้

2. กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย เป็นองค์ประกอบหลักของการจัดรายการวิทยุ สถานีวิทยุกระจายเสียงต้องค้นหาให้ได้ว่ากลุ่มผู้ฟังของสถานีคือใคร มีพฤติกรรมรับฟังอย่างไร ความสนใจต่อรูปแบบรายการและเนื้อหารายการเป็นแนวทางใด ข้อมูลเหล่านี้ทราบได้จากการสำรวจกลุ่มผู้ฟังอย่างเป็นทางการ การศึกษาวิจัย และจากการสอบถามผู้ฟังที่ติดต่อกับรายการ เป็นต้น

3. ลักษณะทางเทคนิคของสถานี การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟเอ็มมีความแตกต่างจากรายการวิทยุกระจายเสียงระบบเอเอ็ม ความแตกต่างดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพเสียง กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย เขตบริการหรือรัศมีการส่งกระจายเสียงวิทยุเอเอ็มคุณภาพเสียงด้อยกว่า รัศมีการส่งกระจายเสียงส่งไปได้กว้างไกล กลุ่มผู้ฟังกระจุกกระจาย โดยมากอยู่ตามชนบท รายการที่น่าเสนอทั่วไปมักเป็นรายการข่าวสาร เพลงลูกทุ่ง เพลงพื้นบ้าน และรายการพุดคุย ส่วนวิทยุเอฟเอ็มเป็นระบบสเตอริโอ มัลติเพล็กซ์ มีคุณภาพเสียงดีกว่า รายการที่น่าเสนอมักเป็นรายการเพลงหรือรายการบันเทิงและข่าวสาร ด้วยลักษณะทางเทคนิคที่ไม่สามารถออกอากาศครอบคลุมพื้นที่ได้กว้างขวาง จึงมักตั้งสถานีในเขตเมืองหรือชุมชนหนาแน่น กลุ่มเป้าหมายมักเป็นคนในเขตเมืองซึ่งมีพฤติกรรมมารับฟังต่างจากชุมชนด้วย

4. สภาพแวดล้อมของสถานีวิทยุกระจายเสียง การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของสถานีด้วย ลักษณะรายการควรสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

5. บุคลากรของสถานี การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง หากขาดบุคลากรของสถานีก็ไม่สามารถดำเนินการได้ การจัดรายการวิทยุโดยเน้นรูปแบบรายการซ้ำซ้อน เช่น สารคดี ละคร นิตยสารทางอากาศ ย่อมทำได้หากเป็นสถานีที่มีบุคลากรไม่เพียงพอ รายการอาจจะขาดการเตรียมที่ดี ไม่สามารถผลิตได้ทันเวลา ทำให้รายการขาดคุณภาพ ไม่น่าสนใจ ผู้ฟังย่อมเปลี่ยนคลื่นไปฟังสถานีอื่น

6. งบประมาณ งบประมาณมีความจำเป็น และผูกพันกับคุณภาพของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงอย่างมาก หากการจัดรายการออกมาดี แต่สถานีไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัย ไม่มีเทปบันทึกเสียงที่มีคุณภาพดีเพื่อสัมภาษณ์นอกสถานที่ คุณภาพของรายการย่อมออกมาได้ไม่ดี

การผลิตรายการ หมายถึง กระบวนการคิดสร้างสรรค์ และผลิตรายการประเภทและรูปแบบต่าง ๆ ตามแผนการจัดรายการ เพื่อให้มีรายการออกอากาศตามตารางการกระจายเสียงที่กำหนดไว้ ซึ่งมีทั้งรายการที่บันทึกเสียงล่วงหน้า และรายการที่ผลิตสดออกอากาศในเวลานั้น

กล่าวโดยสรุป จากความหมายของการจัดรายการและผลิตรายการ จะเห็นว่า การจัดรายการเป็นการวางแผนว่าสถานีควรมีรายการประเภทใด จะเลือกสรรรายการอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย รวมทั้งต้องมีการวางแผนผังรายการ หรือกำหนดตารางการกระจายเสียงว่ารายการใดจะออกอากาศในวัน เวลาใด ส่วนการผลิตรายการนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อมีการวางแผนจัดรายการ และวางแผนผังรายการแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการผลิตรายการเพื่อออกอากาศตามที่กำหนดไว้ในตารางออกอากาศ การผลิตรายการเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตรายการซึ่งจะสร้างสรรค์รายการ ออกมาให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟัง และสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้ฟังรายการของสถานีนั้นตลอดไป

การวางแผนการกระจายเสียง

การวางแผนการกระจายเสียง จำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดกรอบการจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียง เป็นความรับผิดชอบของผู้บริหาร ในการวางแผนกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของสถานีฯ กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายของสถานีฯ และช่วงเวลาการกระจายเสียงของสถานีฯ เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการสถานีฯ

2. การกำหนดนโยบาย (Goal) ของสถานีวิทยุกระจายเสียง เป็นภารกิจเชิงบริหารที่ต้องกำหนดเพื่อบ่งบอกทิศทางการดำเนินการจัดและผลิตรายการ (Programming and Production) ของสถานีฯ แห่งนั้น ๆ โดยทั่วไปการกำหนดนโยบายของสถานีวิทยุกระจายเสียง มักกำหนดตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในฐานะที่วิทยุเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ได้แก่ การให้ข่าวสาร การให้ความรู้ การให้ความบันเทิง เป็นต้น

นอกจากจะกำหนดตามบทบาทหน้าที่สื่อดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังต้องพิจารณาข้อมูลวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งภายนอก และภายในสถานีฯ ประกอบด้วย

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) ของสถานีวิทยุกระจายเสียง กำหนดขึ้นเพื่อเป็นกรอบ เป็นแนวทางกำกับในการวางแผนจัดรายการของสถานีฯ และเป็นดัชนีในการประเมินการดำเนินงานของสถานีฯ การกำหนดวัตถุประสงค์ของสถานีฯ มีแนวทาง ดังนี้

1) วัตถุประสงค์จะต้องสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายของสถานีฯ ที่กำหนดไว้เสมอ เช่น สถานีฯ มีนโยบายที่จะมุ่งให้ข้อมูลข่าวสารการจราจร วัตถุประสงค์การจัดรายการเพื่อนำไปสู่การผลิตและการกระจายเสียง ย่อมต้องมุ่งไปสู่การนำเสนอข่าวสารการจราจรเช่นกัน

2) วัตถุประสงค์ที่กำหนดจะต้องชัดเจน บ่งบอกแนวทางการปฏิบัติ เพื่อสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดรายการได้

3) วัตถุประสงค์ที่กำหนดเป็นดัชนีชี้วัด หรือประเมินการดำเนินงานของสถานีฯ ได้ เช่น มีการกำหนดสัดส่วนการกระจายเสียงอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น สถานีฯ มีนโยบายที่จะมุ่งนำเสนอข่าวสารการจราจร และข่าวความเคลื่อนไหวในสังคม วัตถุประสงค์ของสถานีฯ คือ เพื่อการรายงานสภาพการจราจร ร้อยละ 70 เพื่อการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางลัดในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 20 และเพื่อรายงานเหตุการณ์ข่าวความเคลื่อนไหวในสังคม ร้อยละ 10

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ดำเนินการวางแผนการผลิตรายการ โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ และวางแผนการจัดรายการที่คำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายของรายการ เพื่อจะได้เลือกเนื้อหาการนำเสนอเรื่องราวได้ถูกต้องเหมาะสมกับผู้ฟัง ตลอดจนวัตถุประสงค์ของรายการที่ต้องการนำเสนอข้อมูลต่อผู้ฟัง ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายของสถานีฯ ซึ่งสถานีฯ มีนโยบายที่จะมุ่งให้ข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กระบวนการนิติบัญญัติ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน จากนั้นจึงกำหนดตารางการกระจายเสียงหรือผังรายการ ตามมาด้วยการเตรียมการผลิตรายการ และการดำเนินการผลิตรายการ กล่าวคือ ทำให้รายการดำเนินไปอย่างมีทิศทางตามขอบเขตเนื้อหา รูปแบบรายการที่กำหนดไว้ และสุดท้ายมีการประเมินผลรายการ เพราะความสำเร็จของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง นอกจากบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว ยังขึ้นอยู่กับ ความต้องการของผู้ฟัง ดังนั้นสถานีฯ จึงมีการประเมินผลรายการอย่างต่อเนื่องตามแผนการดำเนินงาน ทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ อาทิ การสำรวจความคิดเห็น ความพึงพอใจ และความคาดหวังของผู้ฟังรายการ

แนวคิดเกี่ยวกับตารางการกระจายเสียง

เมื่อกำหนดรูปแบบสถานีฯ แล้ว ผู้รับผิดชอบในการจัดรายการของสถานีฯ จะต้องกำหนดรายละเอียดการนำเสนอรายการตลอดเวลาการกระจายเสียงของสถานีฯ ที่เรียกว่าตารางการกระจายเสียง หรือผังการกระจายเสียง หรือผังรายการ

ตารางการกระจายเสียงที่ใช้ในการจัดรายการของสถานีฯ แบ่งเป็นลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

1. ตารางรายการ (Program Schedule) หมายถึง ตารางรายการซึ่งแต่ละสถานีกำหนดขึ้นเพื่อแสดงวันเวลา และรายการที่ออกอากาศ ส่วนมากมักแสดงให้เห็นเป็นช่วงสัปดาห์ เพื่อแจ้งกำหนดการกระจายเสียงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ฟังทราบทั่วกัน

2. ตารางรายการโดยละเอียด (Program Log) หรือเลย์เอาท์ (Lay Out Transmissions) หมายถึง ตารางรายการที่ระบุทุกช่วงนาทีของแต่ละวัน โดยระบุเนื้อหาหรือสิ่งที่จะออกอากาศ และบุคคลผู้รับผิดชอบรายการช่วงนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่สถานีฯใช้ในการปฏิบัติงาน

3. คล็อก (Clock/Hot Clock/Format Wheel) หมายถึง ตารางรายการในหนึ่งชั่วโมง โดยแบ่งช่วงเวลาแต่ละชั่วโมงของการกระจายเสียงออกเป็นนาทีเพื่อกำหนดสิ่งที่จะนำเสนอสู่ผู้ฟัง

กลยุทธ์ในการกำหนดตารางกระจายเสียง

เมื่อกำหนดรูปแบบสถานีฯ แล้ว ในขั้นตอนการจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงนั้น ประกอบด้วย

1. การกำหนดหรือการคัดสรรรายการ (Selecting) ซึ่งเป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้ฟังที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของสถานีฯ
2. นำรายการต่าง ๆ มากำหนดเวลาการกระจายเสียง (Scheduling) เพื่อออกอากาศ (broadcast) สู่ออกอากาศตามตารางการกระจายเสียงของสถานีฯ ที่ได้กำหนดไว้

ตารางการกระจายเสียงจึงเป็น “ผลลัพธ์” (Outcome) ของการจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงในการสื่อสารกับผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังทราบว่า แนวทางการนำเสนอรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแต่ละแห่งนั้นมีรูปแบบและภาพลักษณ์ (Station Image) อย่างไร เช่น เป็นสถานีฯ เพลง สถานีฯ ข่าวสาร สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา เป็นต้น และให้ผู้ฟังสามารถคาดหวังได้ว่าจะได้ฟัง “อะไร” เมื่อเปิดฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งนั้น ๆ

ขั้นตอนการจัดรายการและผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึงขั้นตอนการจัดรายการเป็นหลัก โดยการจัดรายการมีลักษณะเป็นกระบวนการ ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ก่อนวางแผนจัดรายการ ผู้บริหารด้านรายการต้องศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของสถานี ความพร้อมของบุคลากร แหล่งทุน หรืองบประมาณในการดำเนินการ อุปกรณ์การกระจายเสียง ระบบการกระจายเสียงของสถานี ประสิทธิภาพของเครื่องส่ง การครอบคลุมพื้นที่ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย สถานการณ์ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สภาพการแข่งขันด้านธุรกิจวิทยุกระจายเสียง และการแข่งขันกับสื่ออื่น ๆ ในปัจจุบัน และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องจะนำมาใช้ในการตัดสินใจวางแผนการจัดรายการ
2. การวางแผนจัดรายการ หลังจากที่มีการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ แล้ว ต้องทำการประเมินสถานการณ์ และวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคของสถานีฯ เพื่อวางแผนในการจัดรายการ ซึ่งหมายถึง การวางแผนการทำงานด้านรายการทั้งหมดของสถานีฯว่าจะเป็นไปในแนวทาง หรือทิศทางใด จึงจะทำให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ในแผนควรกำหนดให้แน่ชัดว่า เป็นสถานีประเภทใด เช่น เป็นสถานีเพื่อข่าวสารและความรู้ รายการส่วนใหญ่จึงเป็นรายการประเภทข่าวและความรู้ จะออกอากาศวันละกี่ชั่วโมง รูปแบบรายการควรมี

ลักษณะเด่นแตกต่างจากสถานีอื่นอย่างไร แต่ละครายการจะมอบหมายให้ใครเป็นผู้ผลิตรายการ และจะมีการประเมินแผนอย่างไร

3. การเลือกสรรรายการ เมื่อมีการวางแผนจัดรายการแล้ว ผู้บริหารด้านรายการต้องมีการเลือกสรรรายการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของสถานี และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย บางสถานีมีการตั้งเกณฑ์ในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของรายการ เช่น เน้นความบันเทิงที่มีคุณภาพ มีเนื้อหาที่สร้างความพึงพอใจอย่างมีคุณค่าและรสนิยม มีเนื้อหาที่แฝงแนวคิด ทักษะสาระ และการเรียนรู้ที่มีความสุข มีเนื้อหาที่เสริมสร้างแรงบันดาลใจ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์

4. การวางแผนรายการ เป็นการกำหนดวันเวลาในการออกอากาศรายการแต่ละรายการ หรือเรียกว่าตารางการกระจายเสียง การที่จะกำหนดว่ารายการใดควรออกอากาศวันใด เวลาใด ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมการฟังรายการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลาของวัน เช่น ในตอนเช้าคนส่วนใหญ่ต้องการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงจัดให้มีรายการข่าวในช่วงเช้า และเนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันกันในการเสนอข่าวสาร สถานีทุกแห่งจะมีการรายงานข่าวทุกชั่วโมง ดังนั้น จึงมีรายการข่าวต้นชั่วโมง เป็นต้น การจัดตารางการกระจายเสียงมีหลายรูปแบบที่นิยมจัดกัน ได้แก่

4.1 รูปแบบวงกลมหรือแบบนาฬิกา (Clock) เป็นผังการจัดรายการใน 1 ชั่วโมง โดยกำหนดว่ารายการที่จะนำเสนอใน 1 ชั่วโมงนั้นจะประกอบด้วยอะไรบ้าง เช่น ข่าวต้นชั่วโมง เพลง สปอต ความรู้ สลับกันไปตลอดชั่วโมง ซึ่งสถานีเพลงส่วนใหญ่นิยมจัดผังรายการแบบนี้

4.2 รูปแบบผังรายการประจำวัน (Program Log) เป็นการวางแผนรายการตลอดทั้งวันหรือตลอดเวลาการกระจายเสียงของสถานี ผังรายการรูปแบบนี้จะส่วนใหญ่รายการที่ออกอากาศจะเป็นรายการเดียวกัน และเสนอในเวลาเดียวกันตลอดตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนวันเสาร์ - อาทิตย์จะมีผังรายการที่แตกต่างออกไป เพราะผู้ฟังต้องการพักผ่อน จึงเป็นรายการที่ฟังสบาย ๆ

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา กำหนดงานบรรจุมตารางการกระจายเสียง หรืองานวางแผนรายการ โดยการกำหนดประเภทรายการ วันเวลาในการออกอากาศ ความยาวของรายการ ตลอดจนผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในรอบสัปดาห์และรายเดือน มีการจัดหารายการมาบรรจุมตามผังรายการของสถานีฯ ด้วยการมอบหมายผู้ผลิตรายการ ดำเนินการผลิตรายการมาบรรจุมในผังรายการเพื่อออกอากาศประจำวัน ทั้งนี้สถานีฯ กำหนดการวางแผนรายการในรูปแบบผังรายการประจำวัน (Program Log) ซึ่งเป็นการวางแผนรายการตลอดเวลาการกระจายเสียงของสถานีฯ คือ 05.00 – 22.00 นาฬิกา ผังรายการรูปแบบนี้จะส่วนใหญ่รายการที่ออกอากาศจะเป็นรายการเดียวกันและเสนอในเวลาเดียวกันตลอดตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนวันเสาร์ - อาทิตย์จะมีผังรายการที่แตกต่างออกไป

ด้านผู้ผลิตรายการของสถานีฯ เป็นบุคลากรของสถานีฯ เป็นหลัก โดยจะมีเพียงบางรายการที่มีผู้ร่วมผลิตรายการที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือทั้งองค์กรอิสระและหน่วยงานภาครัฐ

ทั้งนี้ผู้ผลิตรายการของสถานีฯ จะมีการวางแผนผลิตรายการ โดยเริ่มต้นจากการศึกษากลุ่มประชากรเป้าหมาย ทั้งด้านประชากรศาสตร์และทางพฤติกรรมการฟังรายการวิทยุของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ฟังจะช่วยให้การตัดสินใจในการผลิตและจัดรายการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคนฟังเป้าหมาย ซึ่งปัจจุบันจำเป็นต้องมีศึกษาความนิยมในรายการ ซึ่งจะทำให้สถานีฯ ทราบว่ารายการประเภทใด รูปแบบใด เป็นที่นิยมของผู้ฟัง เพื่อนำมาวางแผนกลยุทธ์ในการจัดรายการให้เป็นที่นิยมของผู้ฟังรายการ

2.5 แนวคิดการกำหนดเนื้อหา รูปแบบ และการจัดผังรายการ

ปัจจุบันรูปแบบรายการวิทยุ ถูกสร้างสรรค์มาเพื่อตอบสนองต่อกลุ่มคนฟังเป้าหมายหลากหลายกลุ่มและมีรูปแบบการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและการนำเสนอเนื้อหาที่มีความหลากหลาย สมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (Broadcaster's Association of Thailand) กำหนดประเภทรายการวิทยุโดยแบ่งประเภทรายการวิทยุตามเนื้อหาหลักรายการ แยกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. เนื้อหาประเภทข่าว รายการประเภทนี้จะนำเสนอข่าวในหลายลักษณะ อาทิ

1.1 รายงานข่าวเหตุการณ์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละวัน เช่นเดียวกับข่าวที่นำเสนอทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อาทิ ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคม ข่าวการศึกษา ข่าววัฒนธรรม เป็นต้น

1.2 รายงานสภาพจราจร ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รายงานลักษณะนี้จะรายงานสภาพการจราจรและการเกิดอุบัติเหตุ โดยเฉพาะชั่วโมงเร่งด่วน

1.3 รายงานข่าวการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ชิงองค์กร รายงานลักษณะนี้จะเสนอกำหนดภารกิจกรม อาทิ การสัมมนา การอภิปราย การโต้วาที การอบรม นิทรรศการ การประกวด เป็นต้น ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

1.5 การวิเคราะห์หรือ/และวิจารณ์ข่าว รายการลักษณะนี้ผู้จัดรายการจะหยิบข่าวเด่น ข่าวสำคัญ อาทิ ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวอาชญากรรม เป็นต้น จากหนังสือพิมพ์มาแสดงทรรศนะของตนในเชิงวิเคราะห์และ/หรือวิจารณ์ข่าวต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งข่าวที่นำมาวิเคราะห์มีทั้งข่าวภายในประเทศและข่าวต่างประเทศ หรือบางรายการจะเน้นเฉพาะวิเคราะห์ข่าวภายในประเทศ บางรายการจะเน้นเฉพาะวิเคราะห์ข่าวต่างประเทศ

1.5 การรายการสภาวะการณ์ของตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่ช่วงเวลาเปิดตลาดหลักทรัพย์จนปิดตลาดหลักทรัพย์ บางรายการจะมีนักวิชาการเกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์มาวิเคราะห์สถานการณ์และให้คำแนะนำการซื้อขายหลักทรัพย์

2. เนื้อหาสารัตถะคดีเฉพาะเรื่อง รายการเหล่านี้จะนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวที่เป็นความรู้เฉพาะเรื่อง อาทิ

2.1 เนื้อหาทางการแพทย์ อาทิ รายการที่ให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพให้แข็งแรง การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การดูแลสุขภาพจิตใจให้เข้มแข็ง หรือรายการตอบปัญหาสุขภาพกายสุขภาพจิต ซึ่งผู้จัดรายการมักจะเป็นแพทย์

2.2 เนื้อหาเกี่ยวกับวิชาการในสาขาต่าง ๆ อาทิ รายการวิทยุทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา รายการสอนเร่งรัดเพื่อเตรียมตัวสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้ดำเนินรายการจะเป็นอาจารย์จากสถาบันการศึกษา เป็นต้น

2.3 เนื้อหาทางธุรกิจ อาทิ รายการให้คำแนะนำในการดำเนินธุรกิจ การประชาสัมพันธ์ทางธุรกิจ การตลาด การจัดการ รายการให้ความรู้เรื่องหุ้น เป็นต้น ผู้ดำเนินรายการจะเป็นนักวิชาการ หรือเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

2.4 เนื้อหาทางการเมือง อาทิ รายการให้ความรู้ทางการเมืองในเชิงประวัติ และการดำเนินการ ตลอดจนการคาดการณ์ทางการเมือง ซึ่งผู้ดำเนินรายการมักจะเป็นนักวิชาการหรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น

2.5 เนื้อหาด้านกีฬา อาทิ รายการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเล่นกีฬา กฎ กติกา ของกีฬาบางประเภท อาทิ ฟุตบอล เทนนิส กอล์ฟ มวย ซึ่งผู้ดำเนินรายการมักจะเป็นนักกีฬาและอาจารย์จากสถาบันการศึกษา เป็นต้น

2.6 เนื้อหาเกี่ยวกับการซ่อมบำรุง ดูแลรักษา อาทิ รายการให้คำแนะนำ หรือตอบปัญหาการซ่อมบำรุงรถยนต์ รายการให้คำแนะนำหรือตอบปัญหาการซ่อมบำรุงดูแลเครื่องเสียง ซึ่งผู้ดำเนินรายการมักจะเป็นช่างเฉพาะทางหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษา เป็นต้น

2.7 เนื้อหาเกี่ยวกับหนังสือ อาทิ รายการที่แนะนำหนังสือดี หนังสือที่นำอ่าน หนังสือที่วางจำหน่ายใหม่ในช่วงเวลานั้น ๆ ผู้ดำเนินรายการจะพูดถึงจุดเด่น จุดด้อย ความน่าสนใจของหนังสือเหล่านั้น แนะนำให้ผู้ฟังรายการหาหนังสือมาอ่าน เป็นต้น

2.8 เนื้อหาเกี่ยวกับเพลง ดนตรี อาทิ รายการที่ให้คำแนะนำด้านการร้องเพลง การเล่นดนตรี การฟังดนตรี ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพลง ดนตรี เป็นต้น ซึ่งผู้จัดรายการมักจะเป็นนักดนตรี อาจารย์จากสถาบันการศึกษาของรัฐและหน่วยงานสอนดนตรีภาคเอกชน

3. เนื้อหาบันเทิงคดี รายการประเภทนี้จะนำเสนอเรื่องราวหรือกิจกรรมที่ให้ความบันเทิงเป็นสำคัญ อาทิ

3.1 เนื้อหาเกี่ยวกับเพลง อาทิ รายการเพลงไทยสากล รายการเพลงไทยลูกทุ่ง รายการเพลงไทยเดิม รายการเพลงสากล (เพลงต่างประเทศ) ผู้จัดรายการจะทำหน้าที่เปิดเพลงตามที่ตนเองคัดเลือกไว้ และ/หรือตามคำขอจากผู้ฟังที่โทรศัพท์ ส่งข้อความผ่านระบบข้อความสั้น

อินเทอร์เน็ต หรือโทรสาร เข้ามาขอเพลงขณะดำเนินรายการ และพูดประกาศชื่อเพลง สรุปลงเนื้อหา เพลง เสนอความเห็น ความรู้เกี่ยวกับเพลง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมอีกหลายอย่าง อาทิ เปิดเพลง ตามอันดับเพลงที่สำรวจประชาชนในรอบสัปดาห์ ให้ผู้ฟังตอบปัญหาเกี่ยวกับเพลง และเปิดเพลงให้ รางวัล เป็นต้น

3.2 เนื้อหาเกี่ยวกับภาพยนตร์ อาทิ รายการวิจารณ์และ/หรือให้คำแนะนำเพื่อชวนให้ ไปชมภาพยนตร์ ผู้จัดรายการจะนำเรื่องราวของภาพยนตร์มาเล่าย่อ ๆ หรือวิจารณ์เชิงประมาณค่า ตามทัศนะของผู้จัดรายการ

3.3 เนื้อหาเกี่ยวกับเกม อาทิ รายการที่ให้ผู้เข้าร่วมเล่นเกมต่าง ๆ เจ้าของรายการจะเป็นบริษัทที่ผลิตหรือจัดจำหน่ายสินค้า หรือบริการ วัตถุประสงค์หลักของรายการประเภทนี้นอกจาก ให้ความบันเทิงแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์ทางธุรกิจอีกด้วย

3.4 เนื้อหาเกี่ยวกับละคร ได้แก่ ช่วงเวลาที่นำเสนอละครวิทยุของบริษัทผู้จัดรายการ ละครวิทยุ

4. เนื้อหาสาระบันเทิง รายการเหล่านี้จะนำเสนอเนื้อหาแบบผสมผสานระหว่างเนื้อหา สารัตถะกับเนื้อหาบันเทิงในปริมาณที่เท่า ๆ กัน เนื้อหาบันเทิงคดีมักจะเป็นการเปิดเพลงและใน เนื้อหาสารัตถะคดีจะมีหลากหลายเรื่องราวในรายการเดียวกัน อาทิ เรื่องสุขภาพ การแต่งกาย การ พยากรณ์ดวงชะตา การเล่นเกม การอ่านหนังสือ การทำอาหาร เป็นต้น บางรายการเนื้อหาที่ หลากหลายเหล่านั้นจะถูกเชื่อมโยงหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน (Magazine format) บาง รายการเนื้อหาที่หลากหลายเหล่านั้นไม่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

สถานีวิทยุกระจายเสียงระบบ FM คลื่นหลักในกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันมีจำนวนกว่า 40 สถานีและมีสัดส่วนของการถือครองสัมปทานให้แก่บริษัทเอกชน ที่จะนำมารับดำเนินการผลิตรายการ วิทยุในเชิงพาณิชย์อีก โดยองค์การสื่อวิทยุกระจายเสียง จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. องค์กรสื่อสารมวลชนขนาดใหญ่ ที่เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตใช้คลื่นความถี่และจัดตั้งสถานี วิทยุ อาทิ กรมประชาสัมพันธ์ (สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย), สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร (สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา), กองทัพบก (สถานีวิทยุกระจายเสียงกองทัพบก), บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) (สถานีวิทยุอสมท)

2. องค์กรสื่อวิทยุกระจายเสียงขนาดกลางที่ดำเนินกิจการในเชิงพาณิชย์ อาทิ บริษัทเอ ไทม์ มีเดีย จำกัด , บริษัท ไอเอ็นเอ็น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด, บริษัท คลิก วีอาร์ วัน เรดิโอ จำกัด (มหาชน), บริษัท ฟาติมา บรอดคาสต์อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

3. องค์กรสื่อวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กที่ดำเนินกิจการในเชิงพาณิชย์ ประกอบด้วย ศรี เอทีพี เรดิโอ จำกัด, บริษัท ห่องบันทึกเสียงรุ่งสยาม จำกัด

4. องค์กรสื่อวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กในสถาบันการศึกษา ที่มีพันธกิจเพื่อบริการสาธารณะ อาทิ สถานีวิทยุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถานีวิทยุกระทรวงศึกษาธิการ

แนวคิดในการจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียง

การพิจารณาจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อให้เป็นสถานีที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟัง เป็นเรื่องที่จะเอื้ออำนวยและมีส่วนประกอบย่อยที่จำเป็นต้องพิจารณาในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้รายการที่ออกอากาศมีความเหมาะสมกับผู้ฟังหรือกลุ่มเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลา การจัดผังรายการสามารถอธิบายได้ว่าเป็นกลยุทธ์ในการนำรายการต่าง ๆ มาเรียบเรียงจัดลำดับในตาราง เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเป้าหมาย นักจัดผังรายการจะต้องเป็นผู้มีความรู้และความสามารถในการพิจารณาผู้ฟังรายการวิทยุแล้วจึงเลือกรายการต่าง ๆ ที่ทำให้เข้าถึงผู้ฟังเหล่านั้น ถือได้ว่าเป็นงานที่ยุ่งยากมาก สำหรับนักจัดผังรายการที่จะต้องเลือกกลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้รายการเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้อย่างกว้างขวาง การที่จะให้รายการเหล่านั้นดึงดูดผู้ฟัง อาจจะต้องนำองค์ประกอบต่าง ๆ มาเสริม อาทิ นำเรื่องตลก เพศ ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องที่ผู้คนสนใจ เป็นต้น โดยเลือกมาใช้ตามแนวโน้มของสังคมขณะนั้นว่า สนใจเรื่องอะไร ซึ่งเป็นสาเหตุในการจัดผังรายการจะต้องมีทีมงานที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (รัฐติพงษ์ ชูนาค, 2545, น.26)

กลยุทธ์การจัดผังรายการ

1. การจัดผังก่อให้เกิดการถ่ายทอดผู้ฟัง (Audience Flow) หมายถึง การถ่ายทอดผู้ฟังจากรายการหนึ่งไปยังรายการถัดไป ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้ฟังมักจะติดตามฟังรายการถัดไป โดยธรรมชาติ หากรายการที่นำเสนอต่อเนื่องนั้นมีความคล้ายคลึงกับรายการที่อยู่ก่อนหน้า ดังนั้นรายการที่มีรูปแบบและจุดดึงดูดผู้ฟังคล้าย ๆ กัน ก็มีแนวโน้มว่านักวางผังจะนำมาจัดวางไว้ติดกันในผังรายการ
2. การจัดผังรายการโดยนำเสนอรายการเป็นกลุ่ม (Blocking) หมายถึง การนำช่วงหรือรายการที่มีความคล้ายคลึงมาวางไว้ต่อกันเป็นกลุ่ม 2 - 4 รายการ โดยใช้เวลาออกอากาศ 1 - 2 ชั่วโมง หรือบางครั้งอาจเกินเวลา 3 ชั่วโมงติดต่อกัน กลยุทธ์นี้เหมาะกับสถานีที่มีรายการสะสมอยู่จำนวนมาก และสถานีวิทยุแน่ใจว่าตนเองมีลูกค้าประจำอยู่อย่างแน่นอน
3. การจัดผังชน (Counter - Programming) หมายถึง การนำเสนอรายการประเภทเดียวกับสถานีอื่นเพื่อช่วงชิงกลุ่มผู้ฟัง ซึ่งสถานีวิทยุที่จะใช้กลยุทธ์นี้มักเป็นสถานีที่มั่นใจว่าตนเองมีรายการที่มีคุณภาพดีหรือดีกว่าสถานีวิทยุคู่แข่ง
4. การจัดผังรายการแบบเกือหนุน (Ham Mocking) หมายถึง การวางผังรายการ โดยนำรายการที่มีแนวโน้มว่าจะสู้รายการอื่นไม่ได้ มาวางคั่นไว้ระหว่างรายการยอดนิยม 2 รายการ ทั้งนี้เพื่อให้รายการดังกล่าวมีผู้ฟังบ้าง เพราะอาจมีความเป็นไปได้ว่าเมื่อฟังรายการที่ 1 ด้วยความ

ประทับใจแล้ว รายการที่ 2 จะพลอยได้รับความสนใจไปด้วย และเพิ่มความเป็นไปได้ นักวางผังรายการจะนำรายการที่ 3 ซึ่งมีความนิยมพอ ๆ กัน หรือมากกว่ารายการที่ 1 มาวางต่อเนื่องไว้เพื่อที่ว่าผู้ฟังอาจจะรู้สึกว่ารำคาญรายการที่ 2 ไม่น่าเบื่อจนเกินไปนัก เพราะมีความหวังอยู่ที่รายการต่อไปคือ รายการที่ 3

5. การจัดผังรายการเลี้ยงสถานีวิทยุอื่นที่กำลังแข่งขัน (Blunting) หมายถึงการนำเสนอรายการที่แตกต่างไปจากสถานีวิทยุแห่งอื่นที่กำลังแข่งขัน โดยมากแล้วสถานีวิทยุที่ใช้กลยุทธ์นี้มักเป็นสถานีวิทยุที่ทราบสถานะของตนเองว่าเป็นรอง หากจะเข้าไปร่วมแข่งขันเป็นสถานีวิทยุที่ 3 จะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ จึงหาวิธีดึงดูดกลุ่มผู้ฟังลำดับ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการ

6. การจัดผังรายการโดยการนำเสนอรายการพิเศษ (Stunning) หมายถึง การวางผังรายการโดยนำเสนอรายการในวาระพิเศษ เพื่อดึงดูดผู้ฟังจากสถานีวิทยุคู่แข่ง การวางผังแบบนี้มักจะประสบความสำเร็จเพราะผู้ฟังมักยอมตามด้วยความรู้สึกว่ารำคาญรายการที่ฟังอยู่ทุกวันจะฟังเมื่อใดก็ได้ แต่โอกาสที่จะฟังรายการพิเศษมีน้อย หรืออาจไม่มีอีกเป็นครั้งที่ 2 กลยุทธ์นี้จะถูกใช้ 3 กรณี คือ 1) เมื่อรายการของสถานีวิทยุแม่ข่ายอยู่ในภาวะตกต่ำ จนเรียกคนฟังไม่ได้ 2) เมื่อสถานีวิทยุคู่แข่งเข้มแข็งมาก จนเห็นว่าต้องหาทางดึงดูดผู้ฟังกลับมาบ้าง แม้จะเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ และ 3) เมื่ออยู่ในภาวะที่ต้องสำรวจจำนวนผู้ฟัง ซึ่งผู้ฟังแต่ละสถานีต้องทำตัวเลขผู้ฟังให้สูงเข้าไว้ หากสถานีได้รับความนิยมสูงมาก งบประมาณจะเข้ามามาก

7. การจัดผังรายการโดยนำเสนอรายการเดิมต่อเนื่องทุกวัน (Stripping) หมายถึง การวางผังรายการโดยนำเสนอรายการเดิมต่อเนื่องในเวลาเดียวกันทุกวัน อาทิ รายการข่าว รายการเพลงเก่า รายการเกี่ยวกับรถยนต์ เป็นต้น สถานีวิทยุบางแห่งอาจใช้กลยุทธ์นี้ในลักษณะ 5 วันต่อสัปดาห์คือ วันจันทร์ถึงวันศุกร์ และเปลี่ยนเป็นรายการอื่นในวันเสาร์และอาทิตย์ วิธีนี้มักได้ผลเพราะผู้ฟังจดจำได้ แต่ปัญหาอาจอยู่ที่ว่านักวางผังรายการจะต้องเสาะหารายการและผู้ดำเนินรายการที่สามารถดึงดูดความสนใจ หรือมีเนื้อหา ประเด็นที่จะดึงดูดผู้ฟังให้ติดตามทุกวันและรายการต้องมีคุณภาพดีพอที่จะดึงดูดผู้ฟังได้จริง ๆ

8. การจัดผังรายการโดยนำเสนอรายการประเภทเดียวกันแต่หลายรายการ (Checker Boarding) เป็นกลยุทธ์ที่ตรงกันข้ามกับการจัดผังรายการโดยนำเสนอรายการเดิมต่อเนื่องทุกวัน คือ แทนที่จะนำเสนอรายการเดิมทุกวัน ก็จะเปลี่ยนเป็นการนำเสนอรายการที่ต่างกันไป แต่ยังคงอยู่ในประเภทรายการเดียวกัน การวางผังรายการเช่นนี้อิงกับแนวที่ว่า ผู้ฟังมีความชอบในประเภทรายการดังกล่าวอยู่แล้ว แต่ต้องการที่จะเสพเนื้อหารายการที่ต่างกันในแต่ละวันด้วย

9. การจัดผังรายการโดยนำเสนอรายการเด่นหลังรายการด้อย (Tent Poling) เป็นกลยุทธ์ที่ตรงกันข้ามกับการจัดผังรายการแบบเกือบหนุ่ ที่นำรายการใหม่หรือรายการที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมมาวางคั่นระหว่างรายการที่ได้ตัวเลขวัดระดับความนิยมในรายการสูง เพื่อหวังให้ผู้ฟังเพลิดเพลินฟังรายการ

นั้น ๆ สำหรับกลยุทธ์การวางผังรายการโดยการนำเสนอรายการเด่นหลังรายการด้อยนี้ เป็นกลยุทธ์ที่นำเอา รายการที่แข็ง ซึ่งได้รับความนิยมสูงมากมาวางไว้ต่อจากรายการใหม่ หรือรายการที่ได้ค่าตัวเลขวัดระดับ ความนิยมในรายการไม่สูงนัก โดยหวังว่าความนิยมในรายการหลังจะทำให้ผู้ฟังตัดสินใจเลื่อนช่องมา รอฟังก่อนเวลา เพื่อไม่ให้พลาดตอนแรกหรือเพลออลิมพ์ฟังด้วยวิธีดังกล่าว รายการที่อ่อนแอกว่าจะมี โอกาสได้ตัวเลขวัดระดับความนิยมในรายการสูงขึ้น เพราะคนดูต่างเปลี่ยนช่องมารอฟังรายการถัดไป

10. การจัดผังรายการโดยนำเสนอรายการขนาดยาวเริ่มก่อนรายการอื่นแต่จบช้ากว่า (Font – Ending หรือ Bridging) คือ การนำเสนอรายการที่ยาวกว่ารายการของสถานีวิทยุคู่แข่งมาวางไว้ก่อนที่ รายการของคู่แข่งจะเริ่มต้น วิธีการนี้ถูกนำมาใช้ด้วยความเชื่อที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วผู้ฟังมักจะติดตามสั ยติดตามฟังรายการใดรายการหนึ่งจนจบ ดังนั้นเมื่อรายการที่ติดตามฟังจบลงรายการของคู่แข่งก็จบไป ก่อนแล้วเช่นกัน เพราะเริ่มต้นทีหลังและตัวรายการสั้นกว่า

11. การจัดผังรายการโดยนำเสนอรายการซ้ำ (Re-Running) คือ การนำเอารายการเก่า มาออกซ้ำ วิธีการนี้ช่วยลดค่าใช้จ่ายให้แก่สถานีวิทยุ โดยเฉพาะการนำรายการเก่ามาออกอากาศซ้ำ ในช่วงที่ไม่คุ้มเวลา ที่ไม่คุ้มค่าการลงทุนผลิตหรือจัดซื้อรายการ กลยุทธ์นี้มีข้อเสียอยู่บ้างว่า ผู้ฟังอาจ เกิดความเบื่อหน่าย หมุนหนีไปสถานีวิทยุอื่น ดังนั้นหากนักวางผังรายการจะเลือกใช้กลยุทธ์นี้ จะต้อง มั่นใจว่าตนเองทราบว่ารายการใดเด่นพอที่จะนำออกอากาศซ้ำ และออกอากาศในช่วงเวลาใดจึงจะ เหมาะและเสี่ยงน้อยที่สุดต่อการสูญเสียผู้ฟังไป

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการติดตามฟังรายการ

นอกจากส่วนที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาผังรายการแล้ว ตัวรายการและนักจัดรายการก็ เป็นส่วนประกอบสำคัญในการจัดผังรายการ ที่จะทำให้รายการวิทยุประสบผลสำเร็จและสมบูรณ์ ยิ่งขึ้น เพราะหากนำรายการที่มีคุณภาพและน่าสนใจมาจัดลงในผังรายการ ก็จะทำให้ผู้ฟังติดตามฟัง รายการมากกว่ารายการที่ไม่น่าสนใจ ดังนั้นตัวรายการเองก็จะต้องมีลักษณะพิเศษในการสร้าง แรงจูงใจให้ผู้ฟังอยากติดตามฟังรายการและติดอยู่ในสถานีนั้นด้วย ซึ่งนอกจากแหล่งที่มาของรายการ ที่เป็นส่วนสำคัญในการจัดผังรายการแล้ว ส่วนที่จะทำให้การจัดผังรายการประสบความสำเร็จและมี ประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพิจารณาจากส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการจัดผังรายการ (Programming Objectives) เพื่อให้การพิจารณา รายการที่จะนำมาวางแผนออกอากาศในตารางเวลา เป็นไปในทางเดียวกันและสอดคล้องกับนโยบาย หลักของสถานี อย่างเช่น เน้นหนักไปทางด้านการค้า การศึกษา การกีฬาหรือความรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็น ตัวกำหนดสัดส่วนของรายการที่ออกอากาศ

2. ความเป็นไปได้ที่ไปถึงผู้รับได้อย่างกว้างที่สุด (Widest Possible Audience) วัตถุประสงค์ของแต่ละรายการทั้งรายการทั่วไปและรายการโฆษณาที่ออกอากาศทาง แต่ละสถานี ย่อมมีความเหมือนกันอย่างหนึ่งก็คือ ต้องการให้มีผู้ฟังได้เห็นหรือติดตามฟังรายการได้มากที่สุด

นอกจากจะต้องสร้างสรรค์รูปแบบรายการให้เป็นที่น่าสนใจแล้วย่อมต้องเลือกสถานีได้รับความนิยมจากผู้ฟังเป็นจำนวนมากด้วย ดังนั้นการจัดผังรายการของสถานีวิทยุ ก็จะต้องทำอย่างพิถีพิถันอย่างต่อเนื่องเพื่อดึงดูดผู้ฟังให้ติดตามฟังรายการของสถานีของตน พร้อมกันนั้นต้องพยายามรักษาจำนวนผู้ฟังที่มีอยู่ไว้อย่างเหนียวแน่นด้วย

3. กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง (A Specific Target Audience) แต่ละรายการจะมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของรายการเอาไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นการจัดผังรายการของแต่ละสถานีจะต้องจัดอย่างสอดคล้องกับกลุ่มผู้ฟังในแต่ละช่วงเวลาด้วย ซึ่งจะมีการแบ่งอย่างชัดเจนว่า ช่วงเวลาไหนควรจะเป็นเนื้อหาสำหรับกลุ่มผู้ใหญ่ คนทำงาน รายการสำหรับผู้หญิง รายการสารคดี หรือรายการเพื่อการศึกษาทั่วไป

4. ความมีชื่อเสียงของรายการ (Prestige) โอกาสที่จะเป็นประโยชน์ในทางการค้าและจะนำมาซึ่งรายได้ให้กับรายการและสถานีก็มีความชื่อเสียง อย่างเช่นเป็นสถานีที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟัง มีจำนวนผู้ฟังมากที่สุด หรือเป็นรายการที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟังที่ติดตามฟัง จมิสปอนเซอร์อยากมาลงโฆษณาในรายการหรือในสถานี

5. รางวัล (Awards) รางวัลจะเป็นเครื่องยืนยันว่าเป็นรายการที่ดีเยี่ยมมีคุณภาพรายการต่าง ๆ เหล่านี้ผู้ผลิตรายการต่างก็พัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งเกียรตินี้ ซึ่งจะทำได้หาผู้สนับสนุนรายการได้ง่ายกว่ารายการที่ไม่มีเกียรตินี้รับประกัน ส่วนสถานีถ้าหากมีการคัดเลือกรายการออกอากาศที่มีคุณภาพก็จะได้เกียรติเหล่านี้ไปด้วย ซึ่งเป็นการยืนยันด้วยเช่นกันว่าเป็นสถานีที่ได้ให้รายการที่มีคุณภาพแก่ผู้ฟัง ก็จะดึงดูดใจผู้ฟังให้ติดตามฟังรายการของสถานีนั้นด้วย

6. แรงดึงดูดใจพื้นฐานต่อผู้ฟัง (Fundamental Appeals to on Audiences) รายการที่จะประสบความสำเร็จจนได้รับความนิยมได้จะต้องเป็นรายการที่สามารถสร้างแรงดึงดูดใจผู้ฟังให้ติดตามฟังรายการได้เป็นอย่างดี ซึ่งก็จะทำให้ติดตามสถานีที่ออกอากาศเหล่านั้นด้วย

7. คุณสมบัติที่ทำให้ประสบความสำเร็จ (Qualities Tied to Success)

7.1 ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของรายการ จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังสนใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น โดยเฉพาะรายการสนทนาหรือรายการกีฬา

7.2 ความคงทนของรายการ (Durability) การที่จะประสบความสำเร็จโดยรายการสามารถออกอากาศได้อย่างต่อเนื่องนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวรายการหรือบุคลากรและวัตถุดิบที่เป็นส่วนประกอบของรายการเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับกลไกที่จะสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้จัดรายการจะต้องทำการทดสอบถึงสิ่งที่จะนำเสนออย่างระมัดระวัง เพื่อให้แน่ใจว่ารายการที่ออกอากาศไปนั้นจะได้รับความสนใจจากผู้ฟังเป็นอย่างดี เพื่อแข่งขันกับสถานีอื่นในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนหนึ่งรายการที่ได้รับความนิยมจะเป็นรายการที่มีการออกอากาศอย่างต่อเนื่องจนผู้ฟังจำได้

7.3 พลังงาน (Energy) เป็นการเพิ่มความรู้สึกตื่นตัวลงในรายการหรือการพูดคุย เพื่อที่จะดึงดูดความสนใจจากผู้ฟังให้ติดตามรายการและไม่เปลี่ยนไปฟังรายการในคลื่นอื่น ๆ

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหา รูปแบบและการจัดรายการ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ได้ว่า แนวคิดนี้เป็นส่วนสำคัญที่สามารถใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ การจัดรายการวิทยุของสถานีฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญและเป็นส่วนที่เชื่อมโยงไปสู่การนำเอากลยุทธ์ของ สถานีฯ ไปสู่ระดับการปฏิบัติ และเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการติดตามฟังรายการ ซึ่งเป็น ส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้สถานีฯ วางแนวทางการพัฒนาผังรายการเพื่อให้รายการวิทยุของสถานีฯ ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยม โดยจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานีฯ ที่ดีขึ้น การศึกษาครั้งนี้จะสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาผังรายการของ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในอนาคต

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียง

การจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุโดยทั่วไปแล้ว มีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามา เกี่ยวข้อง อาทิ นโยบายและวัตถุประสงค์หลักของสถานี ผู้ฟังกลุ่มของสถานี ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมาย เศรษฐกิจ ผู้สนับสนุนรายการ เป็นต้น โดยจะมีคณะกรรมการบริหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตรายการ ร่วมกันวางแผนการจัดผังรายการของทางสถานีฯ เพื่อให้ได้รับความนิยมจากผู้ฟังมากที่สุด ซึ่งในการ จัดผังรายการวิทยุกระจายเสียง จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ 5 ประการ แล้วจึงนำมา พิจารณากำหนดการจัดผังรายการออกอากาศ ดังนี้ (จารุลินทร์ มุสิกพงษ์, 2530 น. 337 – 340)

1. นโยบายจากผู้บริหารหรือวัตถุประสงค์ของสถานี

โดยทั่วไปแล้วสถานีส่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์คล้ายกัน คือ เพื่อให้ข่าวสาร ความรู้ และ ความบันเทิง ซึ่งบางสถานีเน้นให้ข่าวสารมากกว่าความรู้และความบันเทิง บางสถานีต้องการเสนอ ความบันเทิงเป็นสำคัญ โดยมีข่าวและความรู้เป็นส่วนประกอบ และบางสถานีก็จะมุ่งให้ความรู้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา สังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นหน่วยงานของภาครัฐ ดังนั้นนโยบายของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จึงมาจากนโยบายของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นหน่วยราชการที่ควบคุมสถานีฯ ดังนั้นวัตถุประสงค์อันดับ แรกก่อนการจัดรายการ ผู้จัดรายการต้องรู้ว่ารายการที่จะจัดและผลิตนั้น เพื่อวัตถุประสงค์อะไร กลุ่มเป้าหมายคือใคร เนื่องจากแนวการจัดรายการส่วนมากแล้ว จะอาศัยพื้นฐานความต้องการของ ผู้ฟังเป็นสำคัญ

2. ลักษณะของสถานีและสภาพแวดล้อม

สำหรับการจัดรายการ ควรคำนึงว่าสถานีนั้นเป็นสถานีระบบ FM หรือ AM มี เขตบริการกว้างขวางเพียงใด สถานีตั้งอยู่บริเวณชุมชนใด เพื่อจะได้วางแผนจัดรายการให้เหมาะสม

และสอดคล้องสภาพการณ์ดังกล่าว ซึ่งการส่งกระจายเสียงด้วยระบบ FM Stereo ซึ่งมีระบบเสียงสเตอริโอและเป็นธรรมชาติมากที่สุด สภาพของสิ่งแวดล้อมของชุมชนก็เช่นเดียวกัน หากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร แต่สถานีจัดรายการเน้นด้านอุตสาหกรรมหรือเรื่องของราชการมากเกินไป สถานีนั้นนั้นก็อาจไม่มีผู้ฟังหรือมีน้อย ดังนั้นการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงก็จะไม่บรรลุเป้าหมายได้ แม้แต่สภาพของลมฟ้าอากาศ ก็มีส่วนที่จะช่วยให้ผู้จัดรายการมีความมั่นใจในการจัดรายการให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตนั่นๆ ได้

3. ผลสำรวจผู้ฟัง

ผลการสำรวจผู้ฟัง เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง และจำเป็นมากที่จะต้องทราบความต้องการของผู้ฟังและสภาทั่วไป เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพิจารณาแนวการจัดรายการต่อไป จากการทำสำรวจก่อน จะทำให้ผู้จัดรายการสามารถนำผลสำรวจกลับมาวิเคราะห์เพื่อจัดรายการให้บรรลุวัตถุประสงค์ และการสำรวจนั้นไม่ควรกระทำเมื่อแรกเริ่มเพียงครั้งเดียว แต่จะต้องมีการสำรวจอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสำรวจแต่ละครั้งจะได้ข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้โดยสภาพธรรมชาติของมนุษย์นั้น มักไม่นิยมฟังอะไรซ้ำจากจำเจ สถานีจึงควรนำข้อมูลที่สำรวจได้แต่ละครั้งมาวิเคราะห์เพื่อหาทางเปลี่ยนแปลงลักษณะ รูปแบบ และเนื้อหา รวมทั้งทางเทคนิคของการจัดรายการเพื่อดึงดูดผู้ฟังให้สนใจและติดตาม

4. กำลังคนหรือบุคลากรของสถานี

กำลังคนหรือบุคลากรของสถานีเป็นข้อที่ผู้จัดรายการมักจะประสบปัญหาอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานีที่ต้องใช้คนของสถานีเป็นผู้จัดและผลิตรายการเองทั้งหมด แต่กลับมีบุคลากรไม่เพียงพอ ดังนั้น ถ้าผู้จัดรายการได้วางแผนและบรรจุตารางออกอากาศที่เจ้าหน้าที่ของสถานีต้องใช้เวลาและพิถีพิถันในการปฏิบัติงานมากเกินไป ก็อาจทำให้รายการที่จัดวางไว้นั้นไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือหากจะทำได้ก็ไม่มีคุณภาพ เพราะจะกลายเป็นจัดและผลิตเพื่อให้ทันเวลาออกอากาศเท่านั้น ซึ่งหากอยู่ในลักษณะนี้อยู่ตลอดเวลา อาจไม่มีผู้สนใจฟังรายการของสถานีได้

5. งบประมาณ

คุณภาพของรายการจะต้องผูกพันกับงบประมาณที่ผู้บริหารจัดสรรให้ นับตั้งแต่งบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์ที่มีคุณภาพไปจนถึงการจ้างบุคลากรที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานด้วย โดยมีฝ่ายบริหารเป็นฝ่ายกำหนดแนวทางและสนับสนุนในทุกด้านรวมทั้งงบประมาณด้วย อย่างไรก็ตาม การใช้งบประมาณเท่าที่มีอยู่จัดรายการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ก็เป็นหน้าที่ของผู้บริหารงานด้านรายการจะต้องใช้ความรู้ความสามารถและการพิจารณาอย่างรอบคอบ

องค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้ ผู้จัดรายการจะถือเป็นข้อมูลสำคัญที่จะต้องวิเคราะห์เพื่อนำมาพิจารณาวางแผนในการจัดรายการสถานี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบดังกล่าว จะเห็นว่าในด้านนโยบายจากผู้บริหารหรือวัตถุประสงค์ของสถานี ลักษณะของสถานีและ

สิ่งแวดล้อม และผลการสำรวจของผู้ฟังนั้น เป็นองค์ประกอบตายตัวที่ผู้บริหารด้านรายการไม่อาจดำเนินการเปลี่ยนแปลง หรือจัดระบบได้ตามความต้องการ จะมีแต่องค์ประกอบด้านบุคลิกภาพและงบประมาณเท่านั้นที่สามารถกำหนดได้

นอกจากนี้การศึกษาของมิเชล ฟิชเชอร์ (Michael Fisher) เจ เดวิด เลวิส (J. David Levis) และ พอล เอช เวอร์ทส์ (Paul H. Verts) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดรายการโทรทัศน์ได้นำมาประยุกต์ใช้กับการตัดสินใจการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง เพราะถือว่าเป็นสื่อมวลชนประเภทเดียวกัน มีปัจจัยบางอย่างที่สามารถนำมาพิจารณาร่วมกันได้ พบว่ามีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจการจัดรายการตามลำดับ ดังนี้ (สุมน อยุสิน, 2530, น. 127 - 130)

1. ปฏิกริยาสะท้อนกลับโดยตรงจากผู้ฟัง (Direct Feedback) หรือเป็นความต้องการของผู้ฟัง หมายถึง การที่ผู้ฟังโทรศัพท์ เขียนจดหมายให้ทางสถานีหรือผู้จัดรายการ จัดรายการที่ตนชอบ และนอกจากนี้ยังต้องมีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายโดยตรงอีกด้วย

2. ระเบียบ ข้อบังคับ การจัดรายการวิทยุต้องเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับของกฎหมาย ดังนั้นผู้จัดรายการจะต้องศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ รวมทั้งนโยบายของสถานีก่อนดำเนินการจัดรายการ เพื่อไม่ให้รายการนั้นขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายของสถานี

3. ผลการวิจัย ผู้จัดรายการต้องศึกษาผลงานวิจัยอย่างมีระบบจากบริษัทวิจัย หรือจากสำนักงานจัดและผลิตรายการภายนอกที่มีการให้ลำดับว่ารายการไหนได้รับความนิยมสูงจากผู้ชมเป็นจำนวนมาก

4. ความคิดเห็นจากบุคคลอื่น ได้แก่ ความคิดเห็นจากเพื่อนฝูง คนในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และการวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชน

5. ความคิดเห็นส่วนตัว หมายถึง ความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้จัดรายการเอง ซึ่งรวมทั้งการใช้สามัญสำนึก สัญชาตญาณ การมีความรู้รอบตัวเกี่ยวกับชุมชนโดยอาศัยประสบการณ์ และข้อเสนอแนะจากผู้บริหาร

6. แหล่งที่มาของรายการ ผู้จัดรายการต้องศึกษาว่ารายการที่จะมาป้อนสถานีนั้นจะได้มาจากที่ใดบ้าง ซึ่งการที่จะได้รายการมาจากแหล่งใดนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายและความพร้อมของสถานี ตามปกติรายการวิทยุกระจายเสียงจะมีแหล่งที่มาอยู่ 3 ทางคือ

6.1 จากที่บริษัทผู้จัดและผู้ผลิตรายการภายนอกซื้อเวลาของสถานี เพื่อจัดและผลิตรายการจากห้องผลิตรายการของตนเองและนำรายการที่สำเร็จแล้วป้อนสถานี

6.2 จากสถานีเครือข่าย หมายถึง มีการถ่ายทอดรายการหรือแลกเปลี่ยนรายการจากทางสถานีที่เป็นเครือข่ายเดียวกัน

6.3 จากการผลิตรายการของสถานีเอง

7. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การศึกษาว่าระบบสังคมเป็นอย่างไร อาทิ ระบบสังคมนิยมหรือเสรีนิยม และในระบบสังคมนั้นมีการควบคุมสื่อมวลชนอย่างไรบ้าง สถาบันวิชาชีพมีการกำหนดจรรยาบรรณของวิชาชีพอย่างไรบ้าง

8. ปัจจัยด้านการตลาด หมายถึง ศึกษาการจัดรายการของสถานีอื่น ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และตัดสินใจว่าจะแข่งขันกันจัดรายการได้อย่างไร จะมีผู้โฆษณาอย่างน้อยเพียงใด และขายเวลาได้อย่างไร ซึ่งการโฆษณานี้เป็นปัจจัยสำคัญมากสำหรับสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์ เพราะเป็นรายได้หลักของสถานี

9. งบประมาณ การจัดรายการต้องมีงบประมาณดำเนินการ การที่จะตัดสินใจว่าจะจัดรายการในรูปแบบใด ประเภทใด ต้องพิจารณาจากงบประมาณที่มีอยู่ว่าเอื้ออำนวยเพียงใดและจะหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งใดบ้าง

10. ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ คุณภาพด้านเทคนิคของสถานี มีการจัดตารางกระจายเสียง แนวโน้มของผู้ฟังรายการ รวมทั้งคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระจายเสียงด้วย

จากปัจจัย 10 ประการดังกล่าวข้างต้น อาจแบ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดผังรายการกระจายเสียง 2 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ

1. ปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบายของสถานี ระเบียบ ข้อบังคับ ผู้จัดการรายการ บุคลากรของสถานี วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ แหล่งที่มาของรายการ งบประมาณ คุณภาพของเครื่องมือในการผลิตรายการ และประสิทธิภาพทางเทคนิคหรือของเครื่องส่ง

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ผู้ฟัง กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของรัฐบาล สื่อมวลชนอื่น ๆ ระบบสังคม การตลาด และสภาพเศรษฐกิจ

สรุปประเด็นได้ว่า สิ่งที่ผู้จัดการรายการควรนำมาพิจารณาก่อนการตัดสินใจจัดผังรายการ ก็คือ การศึกษาปัจจัยภายในและภายนอก ปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การเคลื่อนไหวทางด้านการจัดรายการ การเปลี่ยนแปลงความนิยมของผู้ฟังการจัดผังรายการของสถานีวิทยุอื่น ๆ ในชุมชน สภาพเศรษฐกิจในเวลานั้น รวมทั้งรู้กฎหมายและระเบียบ ที่เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงอีกด้วย สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ต้องรู้จักผู้ฟังเพราะในการจัดผังรายการนั้น ผลสรุปสุดท้ายก็คือมีรายการออกอากาศเพื่อผู้ฟังนั่นเอง ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ฟังเป็นอันดับแรก ส่วนปัจจัยภายในที่สำคัญ ได้แก่ นโยบายของสถานี ความสามารถของผู้จัดการรายการและผู้ร่วมงาน ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่อง que ผู้จัดการรายการจะต้องรู้จักตนเองว่ามีความพร้อมเพียงใด รวมทั้งความพร้อมของอุปกรณ์การผลิตรายการและคุณภาพการจัดรายการ และเทคนิคการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุนั้นๆ อีกด้วย

ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งแนวคิดทั้งหมดมีเนื้อหาและหลักการเกี่ยวกับนโยบายจากผู้บริหารหรือวัตถุประสงค์ของสถานี

ลักษณะของสถานีและสภาพแวดล้อม ผลสำรวจผู้ฟัง บุคลากรของสถานี งบประมาณ รวมทั้งปัจจัยภายนอกด้านปฏิบัติการสะท้อนกลับจากผู้ฟัง การสำรวจความต้องการของผู้ฟัง ระเบียบ ข้อบังคับของรัฐบาล ตลอดจนระบบสังคมและสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเนื้อหาและหลักการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาในเรื่องการวางแผนทางการพัฒนาผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา แต่เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นสถานีที่ออกอากาศโดยมีวัตถุประสงค์ที่ไม่มุ่งหวังผลกำไรหรือเชิงพาณิชย์ และรายการที่ออกอากาศเป็นรายการเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้านกระบวนการนิติบัญญัติ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้นการบริหารงานจะมีลักษณะที่แตกต่างจากสถานีเพื่อการค้า และปัจจัยด้านการตลาดย่อมไม่ส่งผลต่อการบริหารการจัดรายการของสถานีฯ

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาในบทนี้ จะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบถึงภารกิจ อำนาจ หน้าที่ ขององค์กรที่ หน้าที่ด้านสื่อของฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา องค์การสื่อสารสาธารณะที่ไม่ แสวงหาผลกำไร ได้แก่ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai Public Broadcasting Service—ThaiPBS) ตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 เพื่อหาคำตอบว่า สื่อองค์กรของไทยมีบทบาทในการเป็น “สื่อ สาธารณะ” มากน้อยเพียงใด และมีอุปสรรคหรือปัจจัยใดเป็นตัวสนับสนุนหรือมีอิทธิพลต่อการพัฒนา เป็นสื่อสาธารณะอย่างไร

3.1 วิธีการศึกษา

1. เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานด้านรายการของสถานี วิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจากผลการปฏิบัติงานจริง รวมถึงศึกษาจากสถิติข้อมูลเกี่ยวกับผลการ ดำเนินงานด้านรายการของกลุ่มงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุ โทรทัศน์รัฐสภา

2. ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทและภารกิจระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS)

3.2 ขั้นตอนการศึกษา

1. ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการ จัดทำแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช. ให้ไปสู่การเป็นสื่อสาธารณะ ด้วยการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้จากกระบวนการ ขั้นตอนและแนวปฏิบัติในการดำเนินการเพื่อกำหนดขอบเขตในการศึกษา

2. ศึกษาเอกสารวิชาการด้านสื่อสารมวลชน โดยมุ่งเน้นในแนวทางการเป็น “สื่อ สาธารณะ” ในบริบทสังคมไทย

3. สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา สามารถก้าวไปสู่การเป็นสื่อสาธารณะได้ตรงตามหลักแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้หรือไม่

3.3 วิธีการเก็บข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลสำหรับการใช้ในการศึกษาจะมีที่มาจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย เพื่อทราบรูปแบบ และการดำเนินงานขององค์กร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของสื่อสาธารณะ

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นหนึ่งในสี่ของฝ่ายนิติบัญญัติภายใต้กำกับของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยเริ่มส่งกระจายเสียงอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2537 เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายนิติบัญญัติ มีภารกิจหลักในการถ่ายทอดเสียงการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา การประชุมร่วมกันของรัฐสภา ตลอดจนนำเสนอสาระความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบรายการและข่าว ปัจจุบันมีสถานีเครือข่ายระบบเอเอ็ม รวม 15 สถานี (กรุงเทพมหานคร และ 14 เครือข่ายในต่างจังหวัด) และระบบเอเอ็ม ความถี่ 1071 KHz โดยไม่มีโฆษณาธุรกิจพาณิชย์ใดๆ

นอกจากนี้ ได้เพิ่มช่องทางการรับฟังทางอินเทอร์เน็ตที่ www.tpchannel.org และ Application ของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา (TP channel) มีการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. การถ่ายทอดเสียงการประชุมสภา

ภารกิจหน้าที่หลักของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา คือการดำเนินการถ่ายทอดเสียงการประชุมสภาผู้แทนราษฎรการประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการประชุมทุกครั้ง โดยนำเสนอรายการสภาสนทนา ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังและผู้ชมได้ทราบถึงระเบียบวาระของการประชุมในแต่ละครั้ง สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่จะเข้าสู่การพิจารณา รวมถึงสาระสำคัญของญัตติ และกระทู้ถามต่างๆ

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ได้มีการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในระยะเปลี่ยนผ่านภายใต้คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มุ่งเน้นวางรากฐานการปฏิรูป และกฎกติกาของประเทศ ส่งผลให้การดำเนินงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้รับมอบหมายให้ปรับเปลี่ยนภารกิจภายใต้แผนการดำเนินงานเพื่อรองรับการเดินหน้าปฏิรูปประเทศ โดยให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ และ

คณะกรรมการการยกเว้นรัฐธรรมนูญ ดังนั้น บทบาทภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และองค์กรภายใน รวมถึงสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปประเทศเป็นสำคัญ อาทิ แผนการผลิตรายการของสถานี ที่จำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์และสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ซึ่งนำไปสู่การปรับรูปแบบและเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ในปี 2557 – 2560 แต่ยังคงดำเนินการตอบสนองต่อพันธกิจหลักขององค์กร คือ การถ่ายทอดเสียงการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานของฝ่ายนิติบัญญัติไปสู่ประชาชนแบบใกล้ชิด ทันสถานการณ์ สดจากห้องประชุมแบบ Real Time คือ เปลี่ยนแปลงภารกิจจากการถ่ายทอดการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมรัฐสภา เป็นการถ่ายทอดการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ การประชุมสภาปฏิรูปแห่งชาติ และถ่ายทอดการประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศในเวลาต่อมา

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ยังคงมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ด้านการเมืองการปกครองผ่านกระบวนการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ตามนโยบายด้านรายการของสถานีฯ ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพรายการ ทั้งด้านผู้จัดรายการและเทคนิคการนำเสนอให้มีรูปแบบรายการที่น่าสนใจ พร้อมทั้งเปิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอความคิดเห็นเพื่อการปฏิรูปประเทศผ่านภารกิจต่าง ๆ ดังนี้

1. ถ่ายทอดเสียงการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยถ่ายทอดเสียงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการประชุม
2. จัดสรรช่วงเวลาการออกอากาศเพื่อสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ
3. ถ่ายทอดเสียงการสัมมนา/การจัดงาน/การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นทั้งในและนอกสถานที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย
4. เสนอข่าวความเคลื่อนไหวและผลการดำเนินงานของฝ่ายนิติบัญญัติในช่วงต้นชั่วโมง และในช่วงข่าวภาคต่าง ๆ ของสถานีฯ เพื่อประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ

2. การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ได้จัดให้มีรายการต่าง ๆ ทั้งรูปแบบรายการสดและบันทึกเทป โดยการพัฒนาด้านรายการได้พิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดของการเป็นสื่อของฝ่ายนิติบัญญัติ และคำนึงถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น รับฟังปัญหาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ ผ่านทางรายการและช่องทางต่างๆ มากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ พันธกิจ และทิศทางเป้าหมายของสถานีอย่างชัดเจน การนำเสนอเนื้อหา

ของแต่ละรายการมุ่งเน้นในการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานี และมีการคัดสรรบุคคลร่วมรายการซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญเป็นที่เชื่อถือ ทั้งในส่วนของสมาชิกรัฐสภา และนักวิชาการที่มีชื่อเสียง อีกทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินรายการให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อนำไปสู่ความเป็นมืออาชีพ ซึ่งมีศักยภาพในการผลิตรายการที่ให้ความรู้ และเปิดเวทีแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านทางรายการต่างๆ ของสถานี มีความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนา และสร้างสรรค์คุณภาพการผลิตรายการอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านรูปแบบรายการที่สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง ด้านองค์ความรู้ที่จะพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย และเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามวิถีรัฐธรรมนูญ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้การผลิตรายการของสถานีมุ่งเน้นองค์ประกอบ ดังนี้

1. ผลิตรายการสด และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังและผู้ชมได้แสดงร่วมความคิดเห็นในรายการอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงร่วมซักถามปัญหาต่าง ๆ กับวิทยากรในรายการ ทั้งนี้ โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และรูปแบบของรายการ และประเด็นที่แต่ละรายการกำหนด

2. ผลิตรายการโดยเน้นผู้ฟังและผู้ชมเป็นศูนย์กลาง มีการสัมภาษณ์ประชาชนหลากหลายสาขาอาชีพ และนำเสนอ vox pop (Voice of People) ในประเด็นที่อยู่ในความสนใจออกอากาศในรายการต่างๆ ของสถานี ซึ่งเป็นการดำเนินการเชิงรุก

นอกจากนี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ยังได้นำเสนอข่าวออกอากาศทั้งในรูปแบบรายการประเภทข่าว และข่าวต้นชั่วโมง โดยเน้นข่าวสารในแวดวงรัฐสภา ข่าวจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ตลอดจนข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่น่าสนใจ

โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ได้มีช่วงเวลาการออกอากาศที่ผ่านมา ดังนี้

1. ช่วงทดลองส่งกระจายเสียง

ส่งกระจายเสียงตั้งแต่เวลา 06.00 – 09.00 น. ตั้งแต่วันที่ 18 เมษายน - 31 ตุลาคม 2537 โดยประกาศชื่อสถานีฯ เป็นระยะ ภายใต้สโลแกน “วิทยุรัฐสภา สื่อพัฒนาประชาธิปไตย” และเชิญชวนผู้รับฟังแจ้งผลการรับฟังและแสดงความคิดเห็น สลับเพลง ข่าว บทความและสรุปผลการประชุมคณะกรรมการธิการ โดยมีการถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยด้วย

2. ช่วงส่งกระจายเสียงเต็มเวลา

ส่งกระจายเสียงระหว่างเวลา 06.00 - 20.00 น. ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2537 โดยนำเสนอรายการต่างๆ และข่าวจากสถานีฯ ซึ่งเป็นข่าวคราวความเคลื่อนไหวในแวดวงรัฐสภา โดยมีการถ่ายทอดเสียงการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภาซึ่งถือเป็นภารกิจของสถานี นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) 3

ช่วง คือ เวลา 07.00 - 08.00 น. เวลา 12.30 - 13.00น. และเวลา 19.00 -19.30 น. ต่อมาในเดือน ตุลาคม 2538 มีการปรับเวลาการถ่ายทอดข่าวภาคเช้า เป็น 07.00 -07.30 น. และนำเสนอรายการเกี่ยวกับรัฐสภามากขึ้น หลังจากนั้นสถานีฯ ถ่ายทอดข่าวจาก สวท. เฉพาะข่าวภาคเช้าและข่าวภาคค่ำ ส่วนเวลา 12.30 - 13.00 น. นำเสนอรายการเกี่ยวกับองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน

3. ช่วงขยายเวลาการส่งกระจายเสียง

ส่งกระจายเสียงระหว่างเวลา 05.00 - 22.00 น. ตั้งแต่วันที่ 9 สิงหาคม 2547 ถึง 26 กันยายน 2553 โดยเพิ่มเวลาให้รายการเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ด้านศาสนา และรายการมุ่งสู่ประชาธิปไตยไปกับสถาบันพระปกเกล้า รวมทั้งจัดสรรช่วงเวลาก่อนปิดสถานีฯ ระหว่างเวลา 21.00 - 22.00 น. ของทุกวัน เป็นรายการสำหรับเยาวชนและกลุ่มวัยรุ่นซึ่งจะเป็นพลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป ให้เห็นถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง

4. ช่วงปรับโฉมใหม่วิทยุรัฐสภา

ส่งกระจายเสียงระหว่างเวลา 05.00 - 22.00 น. ตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน 2553 เป็นต้นมา หลังจากที่สถานีฯ ได้ดำเนินการออกอากาศมาตั้งแต่ ปี 2537 รวมเวลากว่า 17 ปี จึงเห็นควรให้ปรับโฉมใหม่ของสถานีไม่ว่าจะเป็น JINGLE สถานีฯ, เพลงประจำสถานี และการผลิตรายการใหม่ / การปรับปรุงหรือพัฒนารายการเดิมให้ดียิ่งขึ้น โดยให้สอดคล้องกับสโลแกนใหม่ที่ว่า “วิทยุรัฐสภา สื่อกลางการมีส่วนร่วมการเมืองไทย” ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนให้มากขึ้น

ทั้งนี้ ประกาศคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา เรื่อง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้กลุ่มงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการบริหารสถานีวิทยุกระจายเสียง รัฐสภาและคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง

2. ดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สาระความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กระบวนการทางด้านนิติบัญญัติ และกิจกรรมของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในด้านต่าง ๆ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกรัฐสภากับประชาชน

3. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของรัฐสภา เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่าง รัฐสภา กับประชาชน

4. ดำเนินการถ่ายทอดเสียงการประชุมรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และการสัมมนาทั้งในและนอกสถานที่ทั่วประเทศ

5. ศึกษา วิเคราะห์ และจัดให้มีการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์รูปแบบของรายการวิทยุ กระจายเสียง วิทยุสภา

6. เป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียงให้กับวิทยุสภา ผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และเป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประชาชน

7. จัดเตรียมข้อมูล และผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงทั้งรายการสด การถ่ายทอด เสียงนอกสถานที่และบันทึกเทป

8. จัดทำรูปแบบรายการ จัดทำผังรายการ สคริปต์รายการ สปอตและประสานงาน ตรวจสอบความพร้อมในการผลิตรายการ

9. ตรวจสอบรายการและดำเนินรายการวิทยุกระจายเสียงและประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

10. ปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

2. องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai Public Broadcasting Service—ThaiPBS)

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai Public Broadcasting Service—ThaiPBS) หรือ ส.ส.ท. ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 ตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 ในฐานะองค์กรสื่อสารสาธารณะที่ไม่แสวงผลกำไรแห่งแรกของประเทศไทย เพื่อดำเนินการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่สนับสนุนการพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยผ่านทางบริการข่าวสารที่เที่ยงตรง รอบด้าน สมดุล และเชื่อถือต่อจรรยาบรรณ กล่าวได้ว่าเป็นโทรทัศน์สาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย

ในการนี้ กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดรูปแบบของการบริหารองค์กรซึ่งเปรียบเสมือนเป็นแนวทางของสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ให้มีการบริหารองค์กรสื่อสารสาธารณะอันวางอยู่บนรากฐานของแนวคิด/ปรัชญาที่ชัดเจนและมีมาตรฐาน โดยให้องค์กรสื่อสารสาธารณะทำหน้าที่เป็นผู้นำในการผลิตและสร้างสรรค์รายการข่าวสารคุณภาพสูงที่จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและส่วนรวม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อส่งเสริมให้มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริงและสมดุลและมุ่งยกระดับการเรียนรู้ของประชาชนทุกภาคส่วนให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและประเทศ และสร้างความยั่งยืนให้แก่ความเป็นพลเมืองและสังคมส่วนรวมผ่านทางบริการข่าวสารและสาระความรู้

โดยพื้นฐานแล้ว การบริหารองค์การสื่อสารมวลชนจะปรากฏปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกเป็นจำนวนมาก โดยการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ผลิตสื่อมวลชนจะต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ทางสังคม ซึ่งอาจเป็นแรงกดดันต่อภาระหน้าที่ และเป็นการสร้างบรรทัดฐานให้ผู้ที่ทำการสื่อสารมวลชนต้องรับผิดชอบต่อสังคม ที่มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนั้น ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการบริหารงานสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารและการพัฒนาองค์กรรวมทั้งการปรับเปลี่ยนนโยบายการบริหารให้สอดคล้องการสถานการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป โครงสร้างการบริหารและงบประมาณรายได้เป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งที่มีผลต่อสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS นอกจากนี้ ปัจจัยที่เป็นหัวใจหลักขององค์กรนี้คือ ปัจจัยในด้านบุคลากร ซึ่ง บุคลากรเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญขององค์กรสื่อสารมวลชน ฉะนั้น สถานีโทรทัศน์ ThaiPBS จึงมุ่งส่งเสริม ความรู้ความเข้าใจในด้านสื่อสารมวลชนต่อคนในองค์กรและคนในสังคมและยังเร่งดำเนินการในการสร้างทัศนคติและวัฒนธรรมองค์กรให้เหมาะสมกับสื่อสารมวลชนซึ่งแตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์

ด้านเทคโนโลยี เป็นส่วนสำคัญของการบริหารงานสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ที่จะต้องลงทุนในสิ่งที่จำเป็นเหล่านี้ และจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้มีความทันสมัยตลอดเวลา จึงต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจการใช้เทคโนโลยี เพราะฉะนั้นการรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการสร้างช่องทางในการเข้าถึงสื่อที่หลากหลายช่องทางและกว้างขวางเป็นสิ่งที่จะทำให้ทำให้เกิดความสำเร็จต่อองค์กร โดยเทคโนโลยีที่ทันสมัยขององค์กรย่อมมีผลต่อประสิทธิภาพ

ส่วนปัจจัยภายนอกองค์กรในด้านการเมืองและรัฐบาล มีผลต่อการบริหารงานสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ในประเด็นการไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ส่งผลให้สื่อถูกแทรกแซงได้ง่ายในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้สื่อเป็นเครื่องมือในการตอบสนองเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ซึ่งมีความขัดแย้งกับแนวคิด/ปรัชญาการบริหารงานของสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ในขณะเดียวกันปัจจัยทางการเมืองยังมีส่วนสำคัญ หากนักการเมือง เข้าใจสื่อสารมวลชน และก็ไม่คิดจะใช้สื่อเพื่อประโยชน์ทางการเมือง ในสื่อมวลชนนั้นมีผลในด้านการเป็นผู้เปรียบเทียบกับเชิงคุณภาพของผลงานและวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS แต่สิ่งที่จะเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่สุดของสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ก็คือ สังคมและความต้องการของผู้ชม ซึ่งผู้ชมและประชาชนในสังคมจะเปรียบเสมือนกับกระบอกเสียงสะท้อนถึงสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ผู้บริหารของสถานีหรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริง ปัญหา หรือความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่จะสามารถนำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและแก้ไข พัฒนาสถานีให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ ความต้องการของผู้ชมไม่ควรมีการแบ่งกลุ่ม แต่ต้องเน้นที่การนำเสนอสื่อออกไปแล้ว สามารถเป็นส่วนหนึ่งการพัฒนาสังคม การส่งเสริมคุณธรรม และสื่อควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเน้นย้ำถึงแนวคิดในเรื่องสื่อสารมวลชนอันมีหลักการสำคัญคือ สื่อ

สาธารณะจะต้องยึดถือประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก โดยมุ่งนำเสนอเนื้อหาที่มีประโยชน์แก่ประชาชนทุกกลุ่มโดยมีความเป็นอิสระและสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่สังคม ซึ่งเป็นปรัชญาที่แตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ยังต้องมีหลักการสำคัญ คือ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้โดยไม่มองประชาชนเป็นเพียงผู้บริโภค ซึ่งนี่คือสิ่งสำคัญในด้านสังคมและความต้องการของผู้ชม

1. ปัจจัยภายใน

ในการดำเนินการบริหารองค์การหนึ่งๆ ปัจจัยภายในองค์การถือว่ามีผลสำคัญอย่างในการกำหนดทิศทางการทำงานและผลิตผลผลิตขององค์การ สำหรับThaiPBS ปัจจัยภายในสำคัญสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1 ด้านโครงสร้างการบริหารงาน

ในการบริหารงานองค์การ จะมีคณะกรรมการนโยบายองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญใน 3 ด้าน คือกรรมการนโยบายด้านสื่อสารมวลชน 2 คน กรรมการนโยบายด้านบริหาร 3 คน และกรรมการนโยบายด้านประชาสังคม 4 คน โดยได้รับการสรรหาจากองค์กรที่เป็นตัวแทนของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม 15 องค์กร อาทิ ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ นายกสภาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ประธานคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน ประธานสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย นายกสภานายความ ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ปลัดกระทรวงการคลัง เป็นต้น และได้กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายเป็นกลไกสูงสุด ทำหน้าที่กำหนดทิศทาง และกำกับดูแลการดำเนินกิจการขององค์การให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และสร้างสรรค์

ที่ผ่านมานับแต่มีการจัดตั้งองค์การ โครงสร้างการบริหารงานของสถานีถูกปรับเปลี่ยนมาเป็นระยะๆ เนื่องจากรูปแบบโครงสร้างองค์การเป็นรูปแบบใหม่ที่ไม่ปรากฏในสังคมไทยมาก่อน เป็นองค์การที่มีคณะผู้บริหารหลายชุด ทำหน้าที่แตกต่างกัน เช่น คณะกรรมการนโยบาย คณะกรรมการบริหาร คณะผู้บริหาร เป็นต้น อันส่งผลให้การดำเนินงานในช่วงแรกต้องการประสบการณ์และการปรับตัว อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโครงสร้างการบริหารควรมีเสถียรภาพ ไม่ควรมีการปรับโครงสร้างใหญ่อีก ผู้อำนวยการ ส.ส.ท. ควรทำหน้าที่ในฐานะผู้รับผิดชอบสูงสุดดูแลงานในภาพรวมและยุทธศาสตร์ และกระจายอำนาจการบริหารไปยังรองผู้อำนวยการอย่างสมดุลและเหมาะสม และให้ความสำคัญกับการบริหารงานภายในมากขึ้น โดยเฉพาะฝ่ายที่รับผิดชอบโดยตรงและภารกิจเร่งด่วน เช่น การสร้างอัตลักษณ์และวัฒนธรรมองค์การ การสื่อสารสังคม การกำหนดยุทธศาสตร์และแผน การพัฒนาระบบบริหารจัดการต่าง ๆ การระดมทุน การวิเทศสัมพันธ์ การหาเครือข่าย

บทบาทของคณะกรรมการบริหาร ควรมอบหมายภารกิจที่ชัดเจน ได้แก่ ภารกิจในเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อ ส.ส.ท. ในระยะกลางและระยะยาว เช่น การจัดทำต้นร่างของแผนด้านต่าง ๆ การปฏิรูปกฎกติกาภายในองค์กร การออกแบบระบบพัฒนาบุคลากรการทำงานขยายเครือข่ายภาคประชาสังคมและการกำกับดูแลการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพรายการ เป็นต้น การพัฒนาระบบการบริหารองค์กร ผู้บริหารควรปรับปรุงระบบการบริหารตามข้อเสนอแนะของคณะทำงานร่วมเสริมสร้างขวัญกำลังใจบุคลากร เพื่อความเข้มแข็งของ ส.ส.ท. รวมทั้งให้ความสำคัญกับการประชุมที่มีประสิทธิภาพ และออกแบบระบบการทำงานที่งานสามารถเดินได้โดยไม่ต้องผ่านการประชุมเสมอไป การปรับปรุงระบบการทำงานที่มีลักษณะข้ามสายงานให้มีประสิทธิภาพขึ้น ให้ทำงานร่วมกันได้ มีเจ้าภาพที่ชัดเจนและไม่สิ้นเปลืองทรัพยากร หรืออาจให้มีการเลือกตัวแทนพนักงานระดับปฏิบัติการเพื่อทำหน้าที่สะท้อนความคิดเห็นและปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของพนักงาน อีกทั้งยังควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของ ส.ส.ท. ด้านต่าง ๆ ลงเว็บไซต์ และให้ประชาชนสามารถสืบค้นได้ง่ายและเป็นระบบ ที่สำคัญควรให้ความสำคัญกับการออกแบบระบบที่ช่วยให้คนทำงานพัฒนาตัวเองและก้าวหน้าได้ มีระบบเส้นทางความก้าวหน้าตามสายวิชาชีพ (Career Path) แต่ไม่ใช้องค์กรที่มีลักษณะแนวตั้งเชิงบังคับบัญชา

อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารที่เกิดขึ้น ไม่ได้หมายความว่าปัญหาเสมอไป แต่ยังหมายถึงการให้ความสำคัญอย่างยิ่งของคณะผู้บริหารอีกด้วย เนื่องจากการถกเถียงและความพยายามปรับเปลี่ยนโครงสร้างอยู่เรื่อย ๆ ก็เป็นไปเพื่อให้บรรลุผลในการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น แต่ละหน่วยบริหารจะต้องไม่ใหญ่เกินไป และจะต้องสอดคล้องกับการพัฒนาองค์กร ถ้าโครงสร้างไม่ตอบรับให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ได้ องค์กรก็ควรที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างได้

ในฐานะองค์กรสื่อสารมวลชน โครงสร้างการบริหารงานนับเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนออกมาทางด้านเนื้อหารายการด้วย กล่าวคือ หากโครงสร้างการบริหารมีประสิทธิภาพสามารถทำให้คนทำงานในองค์กรถือคุณค่าสื่อสารสาธารณะ ผลผลิตซึ่งหมายถึงรายการโทรทัศน์ที่ออกมาก็จะมีกลิ่นอายของสื่อสารณะอย่างเห็นได้ชัด

1.2 ด้านบุคลากร

ปัจจัยภายในด้านบุคลากรนั้นนับเป็นปัจจัยและเป็นปัญหาสำคัญของทางสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS ที่ส่งผลและประสบอยู่นับแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน ภายใต้การบริหารงานองค์กรสมัยใหม่ บุคลากรในฐานะทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีมีความสำคัญและส่งอิทธิพลต่อการดำเนินงานอย่างมาก

สำหรับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย บุคลากรสามารถจำแนกได้ 3 ระดับ กล่าวคือ 1)ระดับนโยบาย 2)ระดับบริหาร เช่น ผู้อำนวยการ และกึ่งฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ3)ระดับพนักงาน

การเปลี่ยนแปลงจากทีวีเชิงพาณิชย์เดิมมาเป็นทีวีสาธารณะนั้น การดำเนินการเปลี่ยนถ่ายถือว่าส่งผลในด้านนี้อย่างมาก ผู้ปฏิบัติงานมักจะมีความคิดความเชื่อเดิมของทีวีพาณิชย์ บุคลากรเจ้าหน้าที่มีการโอนถ่ายกัน จึงต้องมีการเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่ย่ายเลย เพราะการเปลี่ยนการทำงานในบรรยากาศจากเชิงพาณิชย์/สื่อพาณิชย์ เป็นสื่อที่มีความเป็นสาธารณะ ปรัชญาของการทำงานก็ต่างกัน การบริหารงานก็ต่างกัน การทำงานของพนักงานก็ต่างกัน เพราะฉะนั้นมีปัญหาเกิดขึ้นแน่นอน เช่น ปัญหาในการที่จะทำให้พนักงานเหล่านี้มีความเข้าใจก่อนว่าความเป็นสื่อสาธารณะเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การปรับตัวในการทำงาน เช่น เรื่องของจริยธรรม ข้อบังคับจริยธรรม เป็นข้อบังคับที่บุคลากรอาจจะไม่เคยชินกับมาก่อน หลายอย่างที่เคยทำได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึง แต่สื่อสาธารณะ ต้องมีข้อบังคับเรื่องจริยธรรม จึงต้องมีการปรับทัศนคติในการทำงานว่า รายการที่ทำ กิจกรรมที่จัด จะต้องปรับแนวความคิดว่า ทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ มากกว่าทำเพื่อประโยชน์เชิงพาณิชย์ เป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจกันพอสมควร วิธีการแก้ไข หรือปรับทัศนคติ มีหลายทาง เช่น การอบรมที่เป็นทางการ ก็ทำให้ความรู้เรื่องสื่อสาธารณะ จริยธรรม การเรียนรู้ผ่านการทำงานและผู้บริหารต้องเป็นตัวอย่างที่คอยกำกับกับการเปลี่ยนแปลง ถ้าในบางบุคคล มีการฝึกอบรมแล้ว แต่ยังไม่มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ อันดับแรกก็คือ การให้เวลา ให้โอกาสเพื่อเกิดการยอมรับความเป็นสื่อสาธารณะ ซึ่งการที่จะเปลี่ยนตรงนี้ได้ต้องมีผู้นำที่ดีและเข้มแข็ง ปัญหาที่ตามมาคือ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานต่าง ๆ ต้องอาศัยเวลา ตลอดจนความกล้า ความคิด ถ้าผู้บริหารดี ผู้นำดียอมเปลี่ยนได้ง่าย หากผู้นำไม่กล้าตัดสินใจเท่าที่ควรก็เป็นปัญหาต่อไป

1.3 ด้านเทคโนโลยี

เมื่อพิจารณาเนื้อความหลักในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 ซึ่งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่หลักขององค์การแล้ว ในข้อที่ (1) ได้ปรากฏความต่อไปนี้ “...(1) จัดให้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์ หรือเผยแพร่รายการในระบบอื่นหรือเทคโนโลยีทันสมัยอื่น โดยมีเครือข่ายให้บริการครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศหรือให้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์เพิ่มเติมเป็นเครือข่าย ไม่เก็บค่าสมาชิกและไม่หารายได้จากการโฆษณา เว้นแต่เป็นการสนับสนุนจากผู้สนับสนุนองค์กร...”

กล่าวได้ว่าปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การอย่างมาก เพราะว่าเป็นองค์การสื่อสารมวลชนที่ผลิตสื่อ และการออกอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ ก็เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงเรื่องคุณภาพในการบริหารงานเช่นกัน ซึ่งในช่วงของการก่อตั้งสถานี องค์การได้ดำเนินการเพียงสื่อโทรทัศน์เพียงชนิดเดียวก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ปัจจุบันองค์การได้ขยายเทคโนโลยีของตนออกไปในสื่ออื่นด้วย

อย่างไรก็ดี สำหรับ ส.ส.ท. ถือว่าเทคโนโลยีเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในกระบวนทัศน์สื่อ เช่น เด็กจำนวนมากไม่ค่อยดูทีวี แต่จะเข้า

อินเทอร์เน็ตแทน เพราะฉะนั้น องค์กรต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิต ในการนี้ การเป็นสื่อสาธารณะของ ส.ส.ท. จึงไม่ได้กำหนดว่ามีแค่วีวี หรือทีวี กับวิทยุ ส.ส.ท.สามารถใช้มัลติมีเดีย (multi-media) หรือ สื่อใหม่ (new media) ได้ เพื่อให้ตอบรับ กับคุณค่าของความเป็นสื่อสาธารณะที่ต้องเข้าถึงประชาชนโดยทั่วถึง (universality) การเข้าถึงในเชิง เทคโนโลยีไม่ใช่แค่การออกอากาศอย่างเดียว แต่มันมีรูปแบบที่จะเข้าถึงประชาชนได้มากมาย การเข้าถึงคนอย่างกว้างขวางต้องสามารถที่จะใช้รูปแบบเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นที่ยอมรับมากขึ้นได้เต็มที่

บทบาทของการสื่อสารผ่านทางโซเซียลมีเดียหรือเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์มีความโดดเด่นมากเป็นพิเศษในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือภาวะวิกฤต ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคมต้องการข้อมูลและ ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ ในช่วงวิกฤตน้ำท่วมปลายปี 2554 ThaiPBS ได้ใช้เว็บไซต์และเครือข่าย โซเซียลมีเดีย เป็นช่องทางสำคัญในการกระจายข้อมูลและข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อการ ตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทั้งยังเป็นกลไกในการระดมความคิดเห็นและความร่วมมือของภาค ประชาสังคมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและจัดการกับปัญหาในพื้นที่ต่างๆ

1.4 ด้านงบประมาณและรายได้

ในทางปฏิบัติแล้ว งบประมาณหลักของสื่อสาธารณะจะมีความแตกต่างจากสื่อทั่วไป อัน ทำให้ไม่ต้องไปผูกมัดกับเรื่องของเชิงพาณิชย์ การโฆษณา รวมถึงเรื่องการเมืองซึ่งจะต้องไปขออนุมัติ งบประมาณทุกปีเหมือนองค์กรต่าง ดังนั้นข้อดีคือ ทำให้มีอิสระในการบริหารงานจากภายนอก โดย ตามกฎหมายที่ระบุว่าได้รับจากภาษีสุราและบุหรี่ จำนวนร้อยละ 1.5 แต่ไม่เกิน 2,000 ล้านบาท อาจไม่ เพียงพอซึ่งจำเป็นต้องมีการดำเนินการแสวงหางบประมาณเพิ่มเติม เนื่องจากการดำเนินการผลิต รายการโทรทัศน์ถือเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ต้นทุนทางงบประมาณสูงมาก

ความกังวลและความท้าทายของการบริหารเรื่องงบประมาณในระยะยาวจึงเป็นสิ่งที่ต้อง ตัดสินใจและเป็นวาระนโยบายของ ส.ส.ท. โดยมีประกาศคณะกรรมการนโยบาย องค์กรกระจาย เสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) เรื่อง แนวนโยบายด้านการหารายได้ การหา รายได้เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานขององค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 ของ พระราชบัญญัติ องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 คณะกรรมการนโยบายจึงกำหนด แนวนโยบายด้านการหารายได้ดังต่อไปนี้

1. ส.ส.ท. เปิดรับการสนับสนุนด้านทรัพยากรและเงินทุนจากบุคคล กลุ่ม องค์กร และ สถาบัน ภายนอกทุกระดับ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อใช้ในกิจการขององค์กรฯ ทั้งนี้การสนับสนุน ดังกล่าวจะต้องไม่กระทบต่อความเป็นอิสระในการผลิตและเผยแพร่รายการของส.ส.ท.

2. การรับการสนับสนุน หรือการรับบริจาคต้องเป็นไปภายใต้หลักความเป็นสถาบันสื่อสาธารณะ และไม่กระทบต่อกระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และต้องกระทำโดยตรงต่อส.ส.ท. เท่านั้น ไม่อนุญาตให้มีการสนับสนุนหรือบริจาคผ่านรายการใดรายการหนึ่ง

3. ให้ฝ่ายบริหารสร้างกลไกและกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดการสนับสนุนองค์การฯ ประเภท ต่าง ๆ โดยยึดหลักการของความเป็นสถาบันสื่อสาธารณะ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4. ให้ฝ่ายบริหารจัดทำแผนพัฒนาระบบการหารายได้ที่หลากหลายตาม มาตรา 11 (4), (5), (6) และ (7) โดยยึดหลักการของความพอเพียงและความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

5. ให้ฝ่ายบริหารรายงานสถานการณ์และแนวโน้มในด้านการสนับสนุน การรับบริจาค และ รายได้ของ ส.ส.ท. ให้คณะกรรมการนโยบายทราบ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

เนื่องจากรายได้ที่มาจากภาษีเหล่าบุหรี่ยังจะมีปัจจัยอื่นๆ ที่ควบคุมไม่ได้หรือคาดไม่ถึงตามมา องค์การจึงจำเป็นต้องพึ่งตนเองให้มากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม ภายใต้โครงสร้างงานของ ThaiPBS เอง ก็มีสำนักพัฒนาทุนทางสังคมทำหน้าที่ในการระดมทุนจากภายนอกผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงอยู่บนหลักการของสื่อสาธารณะ ขณะเดียวกัน หากพิจารณาในด้านของกฎหมายจัดตั้ง จะพบว่ามีโอกาสให้ดำเนินการหารายได้จากช่องทางอื่นได้ เช่น สามารถที่จะไปของบประมาณสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งรัฐบาล องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน ในการจัดกิจกรรม และผลิตรายการต่าง ๆ อันจะทำให้มีพันธมิตรและเครือข่ายที่พร้อมให้การสนับสนุนในแง่ของงบประมาณในการผลิต ซึ่งตรงนี้ก็จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการจะทำให้สามารถที่จะลดการพึ่งพางบประมาณจากภาษีเหล่าบุหรี่ยุคในอนาคตได้ อีกทั้งในปี พ.ศ.2554 ที่ผ่านมานี้ ทาง ส.ส.ท.เองก็ได้ดำเนินการจัดตั้งมูลนิธิ ThaiPBS ขึ้น เพื่อที่จะระดมทุนเพื่อที่จะนำมาใช้ในกิจการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะด้วย

อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ ThaiPBS ต้องคำนึงถึงเรื่องรายได้ขององค์การซึ่งจะเชื่อมโยงกับการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของของประชาชน คือ การรับรายได้จากภาษีสุราและยาสูบอันถือว่าเป็นเงินของคนที่มีโอกาสเสียค่าเหล่านี้เท่านั้น ไม่ได้มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประชาชนจริงๆ ในระยะยาว องค์การควรพิจารณาทางเลือกภาษีชนิดอื่นๆ ด้วย

2. ปัจจัยภายนอก

การบริหารงานองค์กรหนึ่ง ๆ นั้น ปัจจัยแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรมาก นอกเหนือจากปัจจัยแวดล้อมภายในที่มีผลต่อองค์กรแล้ว ปัจจัยแวดล้อมภายนอกยังเป็นอีกส่วนหนึ่งสำหรับปัจจัยแวดล้อมภายนอกของ ThaiPBS มีดังต่อไปนี้

2.1 ด้านสังคมและผู้สนับสนุน

สำหรับ ThaiPBS แล้ว สังคมคือตัวกำกับสื่อสาธารณะ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่คนดูเท่านั้นที่คอยกำกับว่าองค์กรการทำงานตามภารกิจหรือไม่ หรือรายการที่ออกอากาศเป็นไปตามที่สาธารณชนคาดหวังและมีคุณภาพหรือไม่ ดังนั้น คณะกรรมการนโยบายจึงมีความใส่ใจถึงเรื่องทางสังคมอย่างมาก ถึงขั้นจัดเป็นประกาศเรื่องนโยบายส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับเครือข่ายและพันธมิตรทางธุรกิจในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นองค์กรหน่วยงานและภาคธุรกิจที่ไม่ทำร้ายสังคม โดยพิจารณาประวัติการถูกร้องเรียน หรือถูกประท้วงจากชุมชนท้องถิ่น กลุ่มผู้บริโภคกลุ่มเครือข่ายประชาสังคม อันเนื่องมาจากผลกระทบจากการลงทุน มีพฤติกรรมประกอบธุรกิจที่สร้างผลกระทบต่ออาชีพผู้ประกอบการรายย่อย หรือไปส่งเสริมอาชีพที่สังคมรังเกียจ ทำให้สังคมอ่อนแอ มอมเมาเด็กเยาวชน และสังคม ให้พึ่งพาสารเสพติด เหล้า บุหรี่ หรือมีพฤติกรรมเสื่อมทรามทางเพศ และความรุนแรงทางสังคม นอกจากนี้ ThaiPBS ควรเป็นองค์กร หน่วยงาน และภาคธุรกิจ ที่รับผิดชอบต่อสังคม โดยพิจารณาจากประวัติในการอุทิศทรัพยากร บุคคลากร การบริจาคเงิน หรือตั้งกองทุน หรือมูลนิธิให้กับผู้ด้อยโอกาส เด็กและเยาวชน ผู้พิการ หรือ ทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะและชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสื่อเพื่อสังคม

สำหรับปัจจัยด้านนี้ หากกล่าวให้ถึงที่สุด สังคมและ ThaiPBS อาจเป็นเหตุปัจจัยและผลซึ่งกันและกัน ThaiPBS ในฐานะสื่อก็อาจเป็นตัวกำหนดวาระทางสังคมผ่านการนำเสนอรายการหรือดำเนินสื่อสาธารณะ ในขณะที่ตัวกำกับสื่อสาธารณะในฐานะผู้ชมและพลเมืองที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวาระของการนำเสนอเช่นกัน เนื่องจากหากดูถึงผู้สนับสนุนจริง ๆ มีจะมีภาคประชาชน และองค์กรต่าง ๆ ที่เห็นดีเห็นงามพยายามเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเนื้อหา และก็ทำให้มีเรื่องราวที่ดีที่น่าสนใจ

2.2 ด้านตลาดคู่แข่ง

หากพิจารณาในมาตรฐานของสื่อทั่วไป ThaiPBS ถือว่าสิ่งที่เรียกว่า ‘คู่แข่ง’ นั้นไม่มี เพราะว่าการดำเนินงานไม่ได้เป็นไปเพื่อแย่งการโฆษณากับใคร ดังนั้น การไม่มีคู่แข่งจึงหมายถึงการทำงานที่มุ่งเพียงเพื่อประโยชน์สาธารณะเพียงประการเดียว หากจะต้องแข่งคงมีเพียงการแข่งขันกับควมมีคุณภาพในการผลิตของตน หรือการแย่งชิงประชาชน ซึ่งในทีนี้มีได้หมายถึง แย่งชิงมาเพื่อให้มาดูแล้วสร้างมูลค่าทางการตลาดเพิ่มขึ้น แต่แย่งชิงให้ประชาชนมาดูในสิ่งที่เขาควรจะดู/ควรจะรู้ หรือสิ่งที่เขาเรียกร้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพ

ปัจจุบันสังคมไทยยังถือว่ามีสื่อสาธารณะเพียงแห่งเดียว คือ องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2551 อย่างไรก็ตาม ในอนาคตสื่อสาธารณะอาจไม่ได้มีเพียงองค์กรเดียว ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากการแข่งขันจะนำไปสู่คุณภาพที่ดียิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้คุณค่าของสื่อสาธารณะและยึดผลประโยชน์กับสาธารณะเป็นสำคัญ ที่สำคัญคือ

นับเป็นการเพิ่มทางเลือกในการบริโภคสื่อของประชาชน เพราะหากมีเพียงองค์การเดียวต่อไปเรื่อยๆ จากเจตนาที่ดีของสื่อสาธารณะอาจจะกลายเป็นการผูกขาดสื่อสาธารณะไปซึ่งนับเป็นสิ่งที่ควรระวัง

2.3 ด้านความต้องการของผู้ชม

สถานีโทรทัศน์สาธารณะไม่ได้ดำเนินการเชิงพาณิชย์ การดำเนินการของสถานีจึงไม่อยู่ภายใต้แรงกดดันของเรตติ้ง (rating) หรือสัดส่วนผู้ชมรายการ ซึ่งทำให้สถานีโทรทัศน์สาธารณะแตกต่างจากสถานีโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ ที่ต้องให้ความสำคัญสูงสุดต่อสัดส่วนผู้ชมรายการ แม้สถานีโทรทัศน์สาธารณะจะมีจุดมุ่งหมายในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน การไม่อยู่ภายใต้แรงกดดันของเรตติ้ง อาจทำให้สถานีห่างเหินจากประชาชนได้ หากไม่มีการออกแบบกลไกในการเชื่อมโยงกับประชาชน ตัวอย่างของกลไกในการเชื่อมโยงกับประชาชนได้แก่ การกำหนดให้มีการจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์สาธารณะจากประชาชน และการกำหนดดัชนีชี้วัดในการดำเนินงาน (keyperformance indicator) ของผู้บริหาร ที่เชื่อมโยงกับประชาชนในแง่มุมต่างๆ ประกอบกัน เช่น

- การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการ โดยหน่วยงานสำรวจที่เป็นอิสระจากสถานี
- การสำรวจเรตติ้งของรายการ เฉพาะในรายการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชน โดยทั่วไป
- การได้รับเงินบริจาค (donation) จากประชาชน และการสนับสนุนรายการ (sponsorship) จากองค์กรต่างๆ

ในการนี้ คำว่า 'สื่อสาธารณะ' ย่อมสื่อความถึงการไม่แบ่งกลุ่มผู้ชมว่าเป็นคนเมืองหลวง เมืองใหญ่คนชนบท คนชั้นกลาง เป็นต้น แต่ดูว่าการทำหน้าที่สื่อนั้นมีผลช่วยสร้างสังคมคุณภาพและคุณธรรมอันเป็นเป้าหมายองค์การหรือไม่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายThaiPBS คือ สาธารณะ ดังนั้น จึงต้องพยายามตอบสนองทุกภาคส่วน

อีกทั้ง ความเป็นสื่อสาธารณะส่งผลให้ ThaiPBS ต้องยึดโยงอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมและภาคประชาชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญหรือนับเป็นหัวใจในการพัฒนาสื่อสาธารณะ โดยกลไกการมีส่วนร่วมที่มีอยู่คือ สภาผู้ชมและผู้ฟังรายการอันเป็นกลไกเพื่อให้ทุกคนในประเทศส่งเสียงสะท้อน (Feedback) กลับมาหรือร้องเรียนต่อองค์การ โดยสภาผู้ชมก็คือ กลุ่มประชาชน และเครือข่ายประชาสังคมที่ถูกตั้งขึ้นมา และทำงานกำกับควบคุมกันไปกับ ThaiPBS

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลต่างๆ มาครบถ้วนแล้ว ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยใช้กรอบแนวคิดมาวิเคราะห์แต่ละหน่วย ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์กร เพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถาบัน ซึ่งมีผลต่อการวางโครงสร้างการบริหารและหลักในการดำเนินงาน รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เพื่อเป็นแนวทางศึกษาการจัดผังรายการว่า สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร

2. กรอบแนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดผังรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

3.5 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลนี้ นำเสนอโดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analysis Description) เพื่ออธิบายลักษณะการจัดผังรายการ ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการจัดผังรายการของแต่ละสถานี โดยกำหนดหัวข้อการนำเสนอ ดังนี้

1. ศึกษาการจัดผังรายการและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดรายการและจัดผังรายการ รวมทั้งวิเคราะห์ความเป็นสื่อสาธารณะของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ซึ่งจะนำเสนอในบทที่ 4

2. สรุปผล อภิปรายผล พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ ซึ่งจะนำเสนอในบทที่ 5

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ในการดำเนินการจัดทำแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช. มีเป้าหมายในการดำเนินงาน ประกอบด้วยแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง (Radio Programming) และการจัดผังรายการ (Scheduling) ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานด้านรายการ และเป็นประโยชน์ต่อการจัดเตรียมผู้รับผิดชอบการผลิตรายการตามที่กำหนดไว้ในผังรายการ เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบรายการ ความถี่ของการนำเสนอ ความสม่ำเสมอของรายการ ผังรายการที่จัดทำขึ้นตามแนวทางพัฒนา มีความสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร สอดคล้องความต้องการของผู้ฟัง เป็นไปตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

แนวทางการจัดระบบสื่อสารสาธารณะ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงแนวทางในการจัดระบบเพื่อควบคุมการทำงานของวิทยุและโทรทัศน์สาธารณะ โดยสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาได้แก่ ภารกิจขององค์กร เนื้อหารายการ กลไกการตรวจสอบ และแหล่งที่มาของเงินสนับสนุน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภารกิจขององค์กร

จากการศึกษาพบว่า ภารกิจของสื่อสารสาธารณะ มีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก โดยมุ่งนำเสนอรายการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะตระหนักดีว่า สื่อที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐล้วนมีข้อจำกัดในการนำเสนอรายการ สื่อสาธารณะจึงต้องทำหน้าที่เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง โดยนำเสนอเนื้อหาที่ขาดหายไปจากสื่อของรัฐและสื่อเชิงพาณิชย์

ในกรณีของวิทยุและโทรทัศน์สาธารณะจึงควรมีภารกิจขององค์กรที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตและตรวจสอบองค์กรต่อไป โดยหลักการจะต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ระบุให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจำเป็นต้องกำหนดภารกิจขององค์กรให้สอดคล้องกับหลักการของสื่อสารสาธารณะมากขึ้น โดยต้องเปลี่ยนกรอบความคิดสำคัญที่เคยมุ่งทำหน้าที่เป็นองค์กรประชาสัมพันธ์ของฝ่ายนิติบัญญัติตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จนไม่สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อสารสาธารณะของประเทศได้ สิ่งสำคัญประการแรกที่จะสนับสนุนให้ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา สามารถทำหน้าที่เป็นสื่อสารสาธารณะได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงต้องเริ่มจากการกำหนดภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กรเสียใหม่ การกำหนดภารกิจนี้ รวมถึง

ความพยายามในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เคยถูกปลูกฝังมายาวนานด้วย สำหรับกรณีของวิทยุ สาธารณะอาจมีข้อดีกว่าโทรทัศน์สาธารณะ เนื่องจากเป็นการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อเป็นสถานีใหม่ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อสาธารณะ จึงสามารถกำหนดภารกิจที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นการจัดตั้งองค์กร

กล่าวโดยสรุปแล้ว การกำหนดภารกิจของสื่อวิทยุและโทรทัศน์สาธารณะควรจะสอดคล้องกัน โดยมีหลักการสำคัญคือเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นกลาง การศึกษา วัฒนธรรม และประโยชน์สาธารณะอื่น และจะต้องปรับเปลี่ยนความคิดที่เคยเชื่อว่า สื่อสาธารณะหมายถึง สื่อที่ทำหน้าที่เพื่อรัฐ เพื่อให้เกิดความเข้าใจใหม่ทั้งภายในองค์กรและกับประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ การกำหนดภารกิจจะต้องก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่สอดคล้องกันด้วย

เนื้อหารายการ

แม้ว่าสื่อสาธารณะในประเทศต่างๆ อาจมีรายละเอียดในการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกัน แต่ทุกองค์กรมีหลักการสำคัญที่สำคัญ ได้แก่

- มีเนื้อหาที่หลากหลายสอดคล้องกับรสนิยมและความสนใจของทุกคน
- นำเสนอรายการอย่างเป็นกลาง โดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
- ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่ถูกละเลยจากสื่อเชิงพาณิชย์เป็นพิเศษ
- มีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตย
- มุ่งผลิตรายการที่มีคุณภาพเป็นสำคัญมากกว่าความต้องการจำนวนผู้ชม

แม้ว่าสื่อสาธารณะจะมีพื้นฐานที่ต้องการนำเสนอรายการที่ขาดหายไปจากสื่อเชิงพาณิชย์ แต่การวิเคราะห์ประเภทของรายการที่มีอยู่เป็นการวิเคราะห์สัดส่วนรายการในเชิงปริมาณเท่านั้น ซึ่งหากทำการศึกษาในเชิงคุณภาพแล้วก็อาจพบความคลาดเคลื่อนบางประการ เช่นวิธีการแบ่งประเภทรายการของสถานี หรือกรณีที่รายการข่าวซึ่งมีสัดส่วนที่สูงในทุกสถานีแต่ไม่ได้มีหลักเกณฑ์ที่จะยืนยันได้ว่านำเสนอข่าวอย่างครบถ้วนและเป็นกลาง ดังนั้นภารกิจสำคัญของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาที่จะเกิดขึ้น นอกจากการนำเสนอรายการที่ขาดหายไปแล้ว ยังต้องนำเสนอรายการที่มีอยู่แล้วในสถานีอื่น แต่มีหลักเกณฑ์ในการนำเสนอเพื่อยกระดับคุณภาพของรายการให้สูงยิ่งขึ้นอีกด้วย

กลไกการตรวจสอบ

เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบผลการดำเนินงานขององค์กรว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงอาจกำหนดให้องค์กรภายนอกทำหน้าที่นี้ โดยจะสำรวจทั้งในแง่ผู้รับฟังและการบรรลุตามเป้าหมายในแต่ละปี นอกจากนี้ยังต้องมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับข้อร้องเรียนต่างๆ จากประชาชน รวมถึงการจัดทำรายงานประจำปีโดยละเอียดเพื่อเสนอต่อประชาชนผ่านทางรัฐสภา

ในกรณีของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาและสถานีโทรทัศน์ ThaiPBS จึงควรมีการกำหนดระบบการตรวจสอบและประเมินผลในแง่มุมต่างๆ โดยการจัดตั้งหน่วยงานภายในองค์กรเพื่อรับผิดชอบโดยเฉพาะ และกำหนดให้มีหน่วยงานภายนอกทำหน้าที่ในการสำรวจทัศนคติของผู้ชม

อย่างทั่วถึงและเป็นกลาง เพื่อตรวจสอบว่าสถานีได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ และต้องปรับปรุงแก้ไขสิ่งใด

แหล่งที่มาของเงินสนับสนุน

แนวคิดสำคัญด้านการเงินสำหรับสื่อสาธารณะ คือการไม่พึ่งพิงรายได้จากรัฐหรือกลุ่มทุนมากเกินไป เพราะสุดท้ายแล้วจะกลายเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามเป้าหมายของสื่อสาธารณะ ทั้งนี้แนวคิดในอุดมคติมองว่าประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสื่อสาธารณะเพื่อจะได้มีสิทธิโดยชอบธรรมในการแสดงความคิดเห็นและประเมินผลการดำเนินงาน งบประมาณของสื่อสาธารณะจึงควรมาจากประชาชนในรูปแบบของ “ค่าธรรมเนียมการรับชม/ รับฟัง” (License Fee) เป็นหลัก พบว่าการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการรับชมนับเป็นวิธีที่มีข้อบกพร่องน้อยที่สุดสำหรับสื่อกระจายเสียงเพื่อสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม การใช้ระบบจัดเก็บค่าธรรมเนียมไม่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน หากจะเก็บค่าธรรมเนียมเฉพาะประชาชนบางกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอก็อาจทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันขึ้นและไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ

แนวทางที่น่าจะเหมาะสมมากที่สุดจึงควรยึดตามกฎหมายหรือประกาศต่างๆ ของ กสทช. เพื่อมาสนับสนุนการทำงานของวิทยุและโทรทัศน์สาธารณะต่อไป ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การได้รับงบประมาณด้วยกระบวนการนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสื่อสาธารณะ เนื่องจากไม่ต้องพึ่งพารัฐโดยตรงดังที่เคยเป็นมาในอดีต ซึ่งในทางปฏิบัติอาจมีรายได้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น งบประมาณจากรัฐ การบริจาค หรือการขายรายการของสถานี เป็นต้น

เพื่อการพิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา กับ สื่อสาธารณะให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถเปรียบเทียบในด้านต่างๆ อาทิ ภารกิจ รูปแบบกฎหมายในการจัดตั้งองค์กร การกำกับดูแล เนื้อหารายการ ที่มาของรายการ ผู้ชมรายการ กลไกการตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินสนับสนุน และรายการของสถานี ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปภารกิจ บทบาท และการดำเนินงานของสื่อวิทยุและสื่อสาธารณะ

	สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS)
ที่มาของ สถานี	ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติระเบียบ บริหารราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2554 ประกาศรัฐสภา และระเบียบ ก.ร.ที่ เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ตามประกาศรัฐสภา เรื่องการแบ่งส่วนราชการในสังกัด สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถานีฯเป็นส่วน ราชการในสังกัดสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร และได้กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบไว้ตามประกาศ ก.ร. เรื่อง กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2545	ตามพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียง และแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551

ตารางที่ 1 ตารางสรุปภารกิจ บทบาท และการดำเนินงานของสื่อวิทยุและสื่อสาธารณะ (ต่อ)

	สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS)
ภารกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - ถ่ายทอดการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา - ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่สาระความรู้ข่าวสารด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กระบวนการนิติบัญญัติ และกิจกรรมของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสถานีวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกรัฐสภากับประชาชน 	<p>เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นทางการ วัฒนธรรม พัฒนาประชาธิปไตย และประโยชน์สาธารณะอื่นๆ</p>

ตารางที่ 1 ตารางสรุปภารกิจ บทบาท และการดำเนินงานของสื่อนิติบัญญัติและสื่อสาธารณะ (ต่อ)

	สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา	องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS)
การผลิต รายการ	ผลิตรายการด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ มีบางรายการที่จัดจ้างผลิต	ผลิตรายการด้วยตนเอง ประกอบกับการ จัดซื้อจากหน่วยงานอื่นๆ ภายใต้ กระบวนการปรึกษาสาธารณะ หรือการ ประชาพิจารณ์
เนื้อหา รายการ	<ul style="list-style-type: none"> • มีบทบาทในการพัฒนาประชาธิปไตย • มุ่งผลิตรายการที่มีคุณภาพเป็นสำคัญมากกว่าความต้องการจำนวนผู้ชม • มีเนื้อหาที่หลากหลายสอดคล้องกับบรรณนิยมและความสนใจของทุกคน • นำเสนอรายการอย่างเป็นกลาง โดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด • ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่ถูกละเลยจากสื่อเชิงพาณิชย์ (เช่น กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น) เป็นพิเศษ 	
กลไกการ ตรวจสอบ	การดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจาย เสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา อยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร	กำหนดระบบการตรวจสอบและประเมินผล โดยการจัดตั้งหน่วยงานภายในองค์กร เพื่อรับผิดชอบโดยเฉพาะ และกำหนดให้มี ผู้แทนราษฎร
กลไกการ ตรวจสอบ (ต่อ)	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสามารถตรวจสอบผลการดำเนินงาน จากรายงานผลการปฏิบัติราชการ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุ โทรทัศน์รัฐสภา	หน่วยงานภายนอกทำหน้าที่ในการสำรวจ ทัศนคติของผู้ชมอย่างทั่วถึงและเป็นกลาง เพื่อตรวจสอบว่าสถานีได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่วางไว้หรือไม่ และต้องปรับปรุงแก้ไขสิ่งใด
แหล่งที่มาของ งบประมาณ	งบประมาณรายจ่ายประจำปี	งบประมาณรายจ่ายประจำปี (ภาษีสรรพสามิต เหล้า บุหรี่)

หากเปรียบเทียบการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา และ
องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS) ในเรื่องภารกิจที่ถือว่า
มีความคล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก โดยมีแนวคิดหลักคือ การให้ข้อมูลข่าวสาร การศึกษาความบันเทิง และ
พัฒนาประชาธิปไตย

ด้านเนื้อหารายการของสื่อสาธารณะ พบว่าจะมีการออกอากาศด้านรายการบันเทิงในสัดส่วนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของสื่อสาธารณะที่ต้องการนำเสนอ รายการที่มีประโยชน์เป็นหลัก สำหรับการตัดสินใจว่าสถานีจะผลิตรายการเองหรือไม่ย่อมขึ้นกับ ลักษณะการดำเนินงาน และวัตถุประสงค์ของรายการ

ปัจจุบันการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา มีความพยายามในการจัดโครงสร้างองค์กร ให้มีความยืดหยุ่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้บริหารทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่เกิดความซ้ำซ้อน มีการจัดตั้งทีมงานที่มีความรู้และความสามารถในเรื่องสื่อดิจิทัลและออนไลน์ โดยการจัดตั้งทีมงานสื่อใหม่ขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินงานด้านสื่อออนไลน์ เพื่อให้มีความสะดวกและคล่องตัวในการทำงานมากยิ่งขึ้นในแง่ของการดำเนินงาน โดยใช้ยุทธศาสตร์ Program มุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานคุณภาพการผลิตรายการให้มีทิศทางและมาตรฐานงานเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และนโยบายของสถานีฯ พร้อมวางยุทธศาสตร์ Participation ขยายแนวร่วมเครือข่ายและยกระดับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ฟังและผู้ชมในการสนับสนุนความเข้มแข็งให้กับสถานีฯ ทั้งในเรื่องของมาตรฐานงาน และเพื่อหาโอกาสใหม่ๆ ในการขยายฐานผู้ฟังและผู้ชม และยุทธศาสตร์ People มุ่งสร้างขีดความสามารถการทำงานเป็นทีม ปรับทัศนคติของพนักงาน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อความเป็นสื่อสาธารณะ และยุทธศาสตร์ Platform มุ่งปฏิรูประบบช่องทางสื่อสารทุกช่องทางทั้งโทรทัศน์ วิทยุ รวมทั้งช่องทางออนไลน์ และนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำเนื้อหาข่าวสาร ของสถานีฯ ไปเผยแพร่ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว และมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเผยแพร่ข่าวสารของสถานีฯ

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีรายการที่ออกอากาศ จำนวน 56 รายการ โดยแบ่งประเภทรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงประเภทรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

ที่	ประเภทรายการ	จำนวน (รายการ)	ร้อยละ
1	ข่าวสาร (01)	8	21.62
2	ส่งเสริมประชาธิปไตยฯ (02)	26	41.62
3	ส่งเสริมการศึกษาวัฒนธรรมฯ (03)	5	10.54
4	ให้ความรู้เศรษฐกิจ สังคมฯ (04)	3	10.14
5	เด็กและเยาวชน (05)	1	0.81
6	วิทยาศาสตร์และสุขภาพ (07)	3	3.45

ตารางที่ 2 ตารางแสดงประเภทรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา (ต่อ)

ที่	ประเภทรายการ	จำนวน (รายการ)	ร้อยละ
7	ข่าวสารและบันเทิง (09)	4	3.85
8	พิเศษ (11)	3	4.32
9	เพลง (12)	3	3.65
	รวม	56	100

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา F.M. 87.50 MHz และสถานีฯ เครื่องข่าย 14 จังหวัดและระบบ A.M. 1071 KHz มุ่งเน้นการนำเสนอรายการประเภทส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลัก ออกอากาศทุกวัน ๆ ละ 17 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 05.00 - 22.00 นาฬิกา ซึ่งสถานีฯ ดำเนินการผลิตรายการตามหลักสี่สาธารณะ โดยผลิตรายการประเภทข่าวสารและสาระประโยชน์ต่อสาธารณะ ตามประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับผู้ให้บริการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ซึ่งถือว่ามีสัดส่วนรายการประเภทข่าวสารและสาระประโยชน์เกินกว่าที่ประกาศ กสทช. กำหนด เรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการฯ ของสื่อวิทยุกระจายเสียงประเภทวิทยุกระจายเสียงบริการสาธารณะ ที่กำหนดไว้ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

ประเภท รูปแบบ และเนื้อหา รายการ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

1. ประเภทรายการ: สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ดำเนินการจัดรายการและผลิตรายการทั้งหมด จำนวน 56 รายการ โดยผลิตรายการประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- รายการประเภทข่าวสาร จำนวน 8 รายการ ร้อยละ 21.62
- รายการส่งเสริมประชาธิปไตยฯ จำนวน 26 รายการ ร้อยละ 41.62
- รายการส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรม จำนวน 5 รายการ ร้อยละ 10.54
- รายการให้ความรู้เศรษฐกิจและสังคม จำนวน 3 รายการ ร้อยละ 10.14
- รายการข่าวสารและบันเทิง จำนวน 4 รายการ ร้อยละ 3.85
- รายการวิทยาศาสตร์และสุขภาพ จำนวน 3 รายการ ร้อยละ 3.45
- รายการพิเศษ จำนวน 3 รายการ ร้อยละ 4.32
- รายการเพลง จำนวน 3 รายการ ร้อยละ 3.65
- รายการเด็กและเยาวชน จำนวน 1 รายการ ร้อยละ 0.81

ทั้งนี้รายการข่าวสารและสาระที่เป็นประโยชน์ ตามประกาศประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการฯ สำหรับผู้ให้บริการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ข้อ 6 ระบุว่า รายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หมายความว่า รายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หมายความว่า รายการที่

- ประเภทรายการข่าวสาร
- ประเภทรายการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
- ประเภทรายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม
 - ประเภทรายการให้ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

2. รูปแบบรายการ: สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ผลิตรายการในรูปแบบหลากหลาย ดังนี้

- พูดคุยกับผู้ฟัง จำนวน 21 รายการ คิดเป็นร้อยละ 39.62
- สนทนา จำนวน 14 รายการ คิดเป็นร้อยละ 26.42
- สัมภาษณ์ จำนวน 10 รายการ คิดเป็นร้อยละ 18.87
- สารคดี จำนวน 1 รายการ คิดเป็นร้อยละ 1.89
- ข่าว จำนวน 4 รายการ คิดเป็นร้อยละ 7.55
- เพลง จำนวน 3 รายการ คิดเป็นร้อยละ 5.66

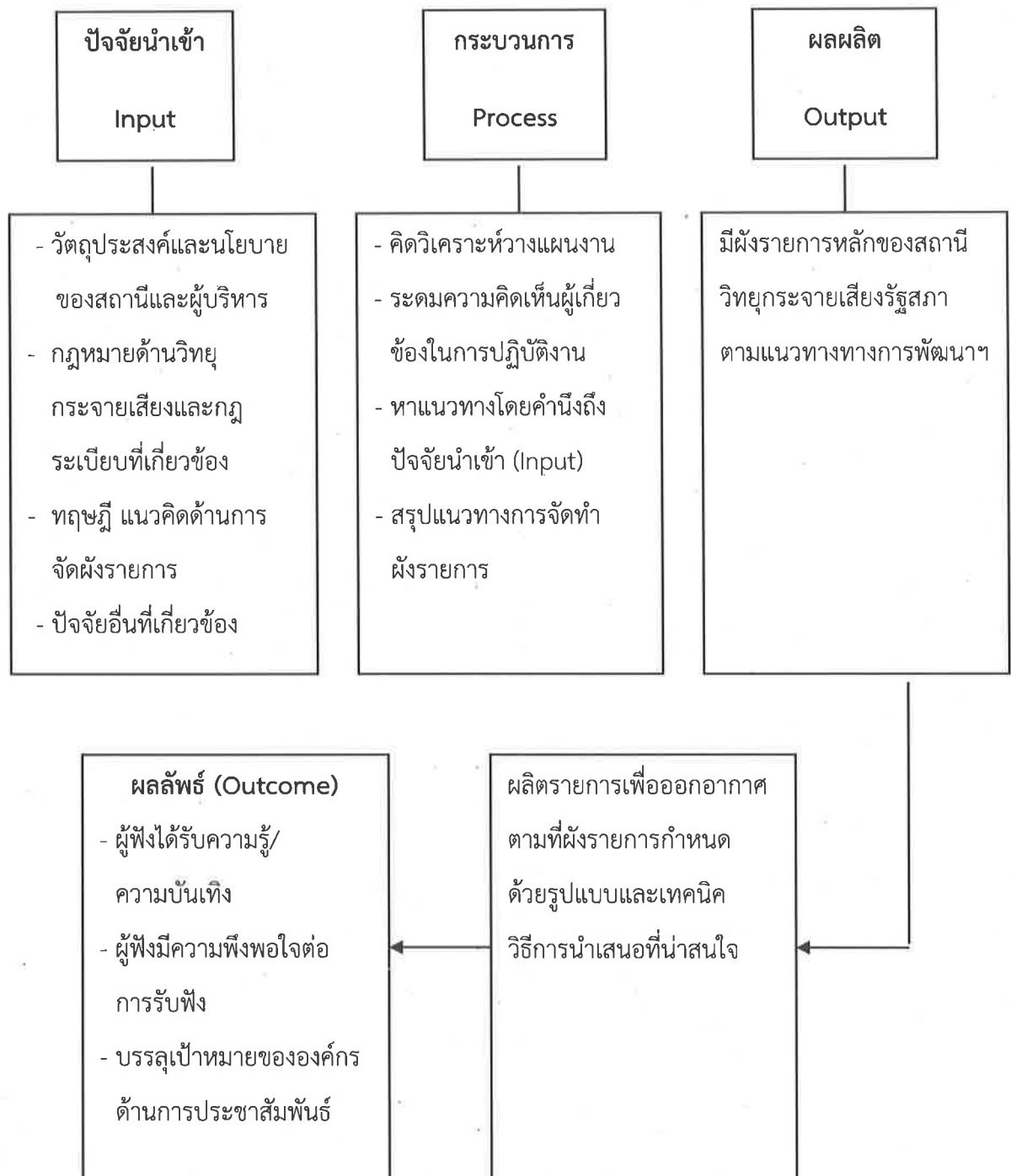
3. เนื้อหารายการ: สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ผลิตรายการที่มีเนื้อหารายการ ดังนี้

- การเมืองการปกครอง/นิติบัญญัติ จำนวน 20 รายการ คิดเป็นร้อยละ 37.74
- การเมือง เศรษฐกิจ สังคม จำนวน 9 รายการ คิดเป็นร้อยละ 16.98
 - กฎหมาย จำนวน 5 รายการ คิดเป็นร้อยละ 9.43
- ศาสนา คุณธรรม/จริยธรรม การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 6 รายการ คิดเป็นร้อยละ 11.32
 - วิทยาศาสตร์/สุขภาพ/เทคโนโลยี/ จำนวน 3 รายการ คิดเป็นร้อยละ 5.66
 - สารบันเทิง จำนวน 10 รายการ คิดเป็นร้อยละ 18.87

ผู้ศึกษาได้ศึกษาด้านรูปแบบการประกอบกิจการและการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาพบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ดำเนินการอยู่ในรูปแบบของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ของรัฐ (State broadcasting) กล่าวคือ เป็นการประกอบกิจการที่มีหน่วยงานของรัฐ ในที่นี้หมายถึงสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นเจ้าของและมีอำนาจโดยตรงในการบริหารงาน โดยสำนักงานฯ สามารถควบคุมได้ทั้งผังรายการและเนื้อหาที่นำเสนอ โดยเป้าหมายหลักในการดำเนินการของกิจการประเภทนี้คือ ต้องการให้ประชาชนในฐานะพลเมือง (Citizens) ได้รับทราบผลงานการดำเนินงานของรัฐสภา และเป็นเครื่องมือในการสื่อสารสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐสภากับประชาชน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ แต่ผลงานบางส่วนของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการสาธารณะ (Public service broadcasting)

คือ ในส่วนของการประกอบกิจการที่มีการบริหารตามแนวคิดที่คำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะ (Public interests) การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการสาธารณะ ยังสามารถสร้างผลกระทบภายนอก (Externality) ในวงกว้างให้กับคนในสังคม ดังนั้น จึงควรตอบสนองผลประโยชน์ของประชาชน พลเมืองผู้รับข่าวสารมากกว่าการเป็นเครื่องมือของทุนหรือรัฐบาล ทั้งนี้ แม้เป้าหมายจะเน้นเรื่องของสาธารณชนแต่การบริหารจัดการยังดำเนินในรูปแบบขององค์การสาธารณะในกำกับของรัฐ (ไม่ใช่รัฐบาล) ที่มองว่าเนื้อหาในการนำเสนอจะสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ที่ทำให้สังคมดีขึ้น โดยรายได้ส่วนใหญ่จะเก็บมาจากผู้ชมหรือผู้ฟังโดยตรง แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถหารายได้บางส่วนด้วยตนเองได้จากการโฆษณา การบริจาค หรือการขายสินค้า

กรอบแนวคิดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา
ตามประกาศ กสทช.

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช.

ผู้ศึกษาได้นำหลักการด้านการจัดรายการมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดรายการและการจัดทำผังรายการ โดยมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และวางแผนการจัดรายการ จากนั้นจึงกำหนดตารางการกระจายเสียงหรือผังรายการ

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง (Radio Programming) เป็นภารกิจเชิงบริหารจัดการในการวางแผนคิดสรร กำหนดรูปแบบรายการเพื่อการออกอากาศในช่วงเวลาต่าง ๆ และกำหนดเวลาการออกอากาศรายการที่คิดสรรแล้ว แฉ่งไว้ในตารางการกระจายเสียงของสถานีฯ

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์สถานการณ์ มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ก่อนการวางแผนจัดรายการ จำเป็นต้องศึกษา วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ เพราะสภาวะแวดล้อมอาจเป็นได้ทั้งโอกาส (Opportunities) หรือเป็นอุปสรรคข้อจำกัด (Threats) ในการจัดรายการและดำเนินกิจการของสถานีฯ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดรายการและจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

จากการศึกษาสภาวะแวดล้อมที่เป็นปัจจัยในการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา โดยแยกเป็น ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ดังนี้

ปัจจัยภายนอก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจะต้องได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีวัตถุประสงค์หลักในการส่งกระจายเสียงจัดอยู่ในประเภทการประกอบกิจการบริการสาธารณะ ประเภทที่สามตามมาตรา 10 ข้อ (1) (ค) คือ เพื่อการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนในการเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีกรอบด้านกฎหมายที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในด้านสัดส่วนของรายการที่กำหนดให้มีรายการที่เป็นข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งรวมถึงรายการข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องกำหนดในผังรายการในสัดส่วนไม่

น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ และนอกจากนี้จะต้องจัดทำผังรายการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการด้วย

สรุปสาระสำคัญจากพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

1. ประเภทของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจัดเป็นกิจการกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะ ประเภทที่สาม ตามมาตรา (10 ข้อ (1)(ค))

2. วัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา (ตามกฎหมาย)

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจัดเป็นกิจการกระจายเสียงที่มีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

2.1 เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารการส่งเสริมสนับสนุนในการเผยแพร่ และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ตามมาตรา 10)

2.2 เพื่อการกระจายข้อมูลข่าวสาร เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน (ตามมาตรา 33)

3. สัตส่วนของรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาต้องดำเนินการด้านรายการ ดังนี้

3.1 มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ (ตามมาตรา 33 (1))

รายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หมายความว่ารวมถึง รายการข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม (ตามมาตรา 33)

3.2 จัดผังรายการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการ (ตามมาตรา 34)

ปัจจัยภายใน

วัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา (ตามอำนาจหน้าที่)

ในกระบวนการจัดรายการจำเป็นต้องศึกษานโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานีฯ เสียก่อน จึงจะเลือกสรรรายการได้ตอบสนองวัตถุประสงค์นั้นได้ ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา โดยวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถานีฯ และจากอำนาจหน้าที่ของสถานีฯ ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

1. เพื่อดำเนินการถ่ายทอดเสียงการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

2. เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3. เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานของรัฐสภาไปสู่ประชาชน ทั้งกระบวนการทางด้านนิติบัญญัติ และกิจกรรมของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในด้านต่าง ๆ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

4. เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของรัฐสภา ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกรัฐสภากับประชาชน

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจการกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะ ประเภทที่สาม ตามมาตรา 10 ข้อ (1)(ค) ของพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบการส่งกระจายเสียง

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟเอ็มมีความแตกต่างจากรายการวิทยุ กระจายเสียงระบบเอเอ็ม ความแตกต่างดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพเสียง กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย เขตบริการหรือรัศมีการส่งกระจายเสียง วิทยุเอเอ็มคุณภาพเสียงด้อยกว่า รัศมีการส่งกระจายเสียงส่งไปได้กว้าง ไกล กลุ่มผู้ฟังกระจัดกระจาย โดยมากอยู่ตามชนบท รายการที่นำเสนอทั่วไปมักเป็นรายการข่าวสาร เพลง ลูกทุ่ง เพลงพื้นบ้าน และรายการพูดคุย ส่วนวิทยุเอฟเอ็มเป็นระบบสเตอริโอมีดีเพล็กซ์ มีคุณภาพเสียงดีกว่า รายการที่นำเสนอมักเป็นรายการเพลงหรือรายการบันเทิงและข่าวสาร ด้วยลักษณะทางเทคนิคที่ไม่สามารถออกอากาศครอบคลุมพื้นที่ได้กว้างขวาง จึงมักตั้งสถานีฯ ในเขตเมือง หรือชุมชนหนาแน่น กลุ่มเป้าหมายมักเป็นคนในเขตเมืองซึ่งมีพฤติกรรมการรับฟังต่างจากชุมชนด้วย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาส่งกระจายเสียงใน 2 ระบบ ได้แก่

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบเอฟเอ็ม (กรุงเทพมหานคร ความถี่ 87.50 MHz และอีก 14 เครื่องข่ายในต่างจังหวัด)

2. สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบเอเอ็ม ความถี่ 1071 KHz

ด้านการขยายช่องทางการรับฟังเพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาได้อย่างทั่วถึง ทางสถานีฯ ได้มีแผนงานในการขยายเครือข่ายไปสู่ส่วนภูมิภาคให้ครอบคลุมพื้นที่รับฟังทั่วประเทศ จากปัจจุบันซึ่งมีสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบเอฟเอ็มใน ส่วนกลาง และอีก 14 เครื่องข่ายในต่างจังหวัด รวมถึงในปี 2551 ได้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบเอเอ็ม ความถี่ 1071 KHz เพิ่มขึ้นอีก 1 ระบบ เพื่อเพิ่มพื้นที่การรับฟังให้กว้างขวาง

ยิ่งขึ้น อีกทั้งในปี 2554 ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อขยายเครือข่ายระบบเอฟเอ็มเพิ่มขึ้นอีก 7 สถานี ซึ่งหากดำเนินการแล้วเสร็จจะสามารถขยายพื้นที่การรับฟังไปยังจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของสถานีเครือข่าย รวมถึงพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง ทำให้ประชาชนสามารถรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการขยายฐานการรับฟังไปสู่ประชาชนมากยิ่งขึ้นด้วย

ช่วงเวลาการกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาส่งกระจายเสียงตั้งแต่เวลา 05.00 – 22.00 นาฬิกา รวม 17 ชั่วโมงต่อวัน ทั้งในระบบเอฟเอ็ม และระบบเอเอ็ม

การกำหนดรูปแบบของสถานีและรูปแบบการจัดรายการ

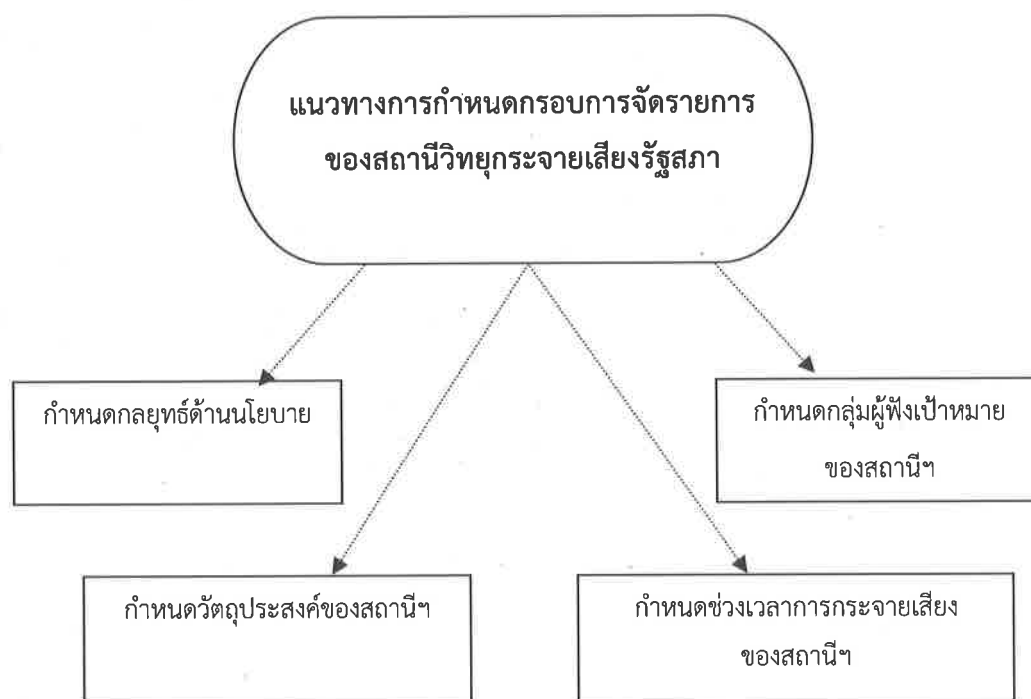
การกำหนดรูปแบบของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จะต้องพิจารณาจากนโยบายวัตถุประสงค์ของสถานีฯ และกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สนใจเรื่องการเมือง มีช่วงอายุในวัยทำงาน ในสัดส่วนของรายการที่สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจะต้องจัดให้มีตามที่กฎหมายบัญญัติ คือ รายการที่เป็นข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ

รายการที่เป็นข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หมายความว่า รวมถึง รายการข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า รูปแบบของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาเป็น “สถานีสาระความรู้”

ซึ่งรูปแบบการจัดรายการจะต้องมีความสอดคล้องกันด้วย และเป็นการแสดงถึงภาพลักษณ์ของสถานีฯ

นอกจากนี้ จากนโยบายของผู้บริหารที่มุ่งเน้นให้สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นอกเหนือจากการเสนอองค์ความรู้ประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนผ่านทางรายการต่าง ๆ ของทางสถานีฯ ดังนั้น ภาพลักษณ์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาที่มีความแตกต่างจากสถานีฯ อื่น ๆ คือ การเป็น *สถานีสาระความรู้ที่ส่งเสริมองค์ความรู้ประชาธิปไตย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน* ดังคำขวัญประจำสถานีที่เริ่มใช้เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2553 “วิทยุรัฐสภา สื่อกลางการมีส่วนร่วมการเมืองไทย”

แผนภาพที่ 3 แนวทางการกำหนดกรอบการจัดรายการของสถานีวิทยุกระจ่ายเสียงรัฐสภา

จากแนวทางการกำหนดกรอบการจัดรายการของสถานีวิทยุกระจ่ายเสียงรัฐสภา ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำหลักการด้านการจัดรายการมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดรายการและการจัดทำผังรายการ โดยมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และวางแผนการจัดรายการ จากนั้นจึงกำหนดตารางการกระจายเสียงหรือผังรายการ สรุปประเด็น ดังนี้

การจัดรายการและการผลิตรายการ มีลักษณะเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน และทั้งสองกระบวนการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดรายการ และผลิตรายการอาจมีความซับซ้อนหรือยากง่ายไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของสถานีฯ รูปแบบรายการ ปัจจัยแวดล้อม รวมทั้งสภาพการแข่งขันกับสถานีอื่นหรือสื่ออื่น กระบวนการจัดรายการประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ 1. การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2. การวางแผนจัดรายการ 3. การเลือกสรรรายการ และ 4. การวางผังรายการ

1. การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ก่อนวางแผนจัดรายการ ผู้รับผิดชอบด้านรายการต้องศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของสถานี ความพร้อมของบุคลากร แหล่งทุน หรืองบประมาณในการดำเนินการ อุปกรณ์การกระจายเสียง ระบบการกระจายเสียงของสถานี ประสิทธิภาพของเครื่องส่ง การครอบคลุมพื้นที่ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่

กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สภาพการแข่งขันด้านธุรกิจ และการแข่งขันกับสื่ออื่น ๆ ในปัจจุบัน และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องจะนำมาใช้ในการตัดสินใจวางแผนการจัดรายการ

2. การวางแผนการจัดรายการ

เมื่อได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์สถานการณ์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดรายการ กรอบการจัดรายการ จากนั้นจะเป็นขั้นตอนการวางแผนด้านรายการทั้งหมดของสถานีว่าจะไปในแนวทางใด จึงจะทำให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ในแผนควรกำหนดให้แน่ชัดว่า เป็นสถานีประเภทใด จะออกอากาศวันละกี่ชั่วโมง รูปแบบรายการควรมีลักษณะเด่นแตกต่างจากสถานีอื่นอย่างไร แต่ละรายการจะมอบหมายให้ใครเป็นผู้ผลิตรายการ และจะมีการประเมินแผนอย่างไร รูปแบบของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาเป็นกิจการกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะ โดยเน้นการเสนอสาระความรู้ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นหลัก

รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทความรู้หมายถึง รายการที่ให้ข้อมูลเนื้อหาสาระด้วยรูปแบบการนำเสนอหลากหลายให้เหมาะกับผู้ฟังทุกเพศทุกวัย และทุกระดับพื้นความรู้

เมื่อนโยบายสถานีมุ่งเน้นการให้ความรู้ การจัดรายการและการผลิตรายการก็ต้องสอดคล้องกับนโยบายของสถานี แต่การให้ความรู้ของสถานีต่างๆ อาจมีความหลากหลายแตกต่างกันไปในนโยบายการบรรจุรายการประเภทความรู้ สัดส่วนการให้ความรู้ของสถานีแต่ละแห่งกำหนดไว้ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ เมื่อกำหนดเป็นนโยบายแล้วผู้มีหน้าที่จัดรายการและผลิตรายการจะต้องยึดถือดำเนินการให้เป็นไปตามนั้น

การจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีกรอบด้านกฎหมายที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในด้านสัดส่วนของรายการที่กำหนดให้มีรายการที่เป็นข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งหมายถึงรายการประเภทข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องกำหนดในผังรายการในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ

ในการวางแผนการจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานีฯ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ฟังเป้าหมาย จึงควรกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมในการกำหนดประเภทรายการ ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางในการกำหนดสัดส่วนของรายการ ดังนี้

1. รายการที่เป็นข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ร้อยละ 85 แบ่งเป็น

1.1 รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ร้อยละ 70

1.2 สาระความรู้ด้านอื่น ๆ อาทิ รายการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม เศรษฐกิจสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 15

2. รายการสาระบันเทิง ร้อยละ 15

สาเหตุที่กำหนดสัดส่วนรายการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาสามารถตอบสนองภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร และตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย

การกำหนดรูปแบบและจัดประเภทของรายการ พิจารณาจากองค์ประกอบของแต่ละรายการ กล่าวคือ รายการประเภทความรู้ ในการนำเสนอรายการแต่ละครั้งจะต้องเสนอสาระความรู้ตามเนื้อหาของรายการนั้น ๆ ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของเวลาในการออกอากาศรายการ (รวมถึงช่วงเวลาของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการ)

สาเหตุที่กำหนดให้รูปแบบเนื้อหา (Content) ของรายการประเภทความรู้ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีสัดส่วนเวลาในการนำเสนอสาระความรู้ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละรายการไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของเวลาในการออกอากาศแต่ละครั้ง เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รับผลิตรายการได้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เมื่อมีกรอบด้านเนื้อหา และเวลาในการนำเสนอที่ชัดเจนแล้ว ผู้ผลิตรายการจะสามารถสร้างสรรค์รายการได้อย่างเหมาะสม และมีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจต่อไป

ทั้งนี้ ในการกำหนดสัดส่วนเนื้อหาของรายการประเภทความรู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาได้ใช้การเทียบเคียงจากการกำหนดสัดส่วนผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะ ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 33 ซึ่งเป็นปัจจัยในการกำหนดให้การจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีสัดส่วนของรายการที่เป็นข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ เพื่อให้มีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้ การกำหนดให้มีรายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ร้อยละ 70 จึงเป็นการจัดผังรายการให้มีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการ (มาตรา 34)

3. การเลือกสรรรายการ

เมื่อมีการวางแผนจัดรายการแล้ว จากนั้นจะต้องมีการเลือกสรรรายการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของสถานี และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย บางสถานีมีการตั้งเกณฑ์ในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของรายการ เช่น เน้นความบันเทิงที่มีคุณภาพ มีเนื้อหาที่สร้าง

ความพึงพอใจอย่างมีคุณค่าและระสนิยม มีเนื้อหาที่แฝงแนวคิด ทักษะสาระ และการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีเนื้อหาที่เสริมสร้างแรงบันดาลใจ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์

เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีรูปแบบเป็น “สถานีสาระความรู้” ซึ่งรูปแบบการจัดรายการจะต้องมีความสอดคล้องกัน และแสดงถึงภาพลักษณ์ของสถานีฯ ดังคำขวัญ หรือ สโลแกนประจำสถานี คือ “วิทยุรัฐสภา สื่อกกลางการมีส่วนร่วมการเมืองไทย”

การกำหนดรูปแบบรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภายังได้คำนึงถึงอำนาจหน้าที่ของสถานีฯ ในฐานะสื่อวิทยุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน และเป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประชาชน นอกจากนี้ ยังได้นำหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และส่งเสริมธรรมาภิบาล หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และทำให้ผู้บริหารรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ

ในการนี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกรัฐสภากับประชาชนผ่านการจัดรายการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามแนวนโยบายของประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้บริหารทุกระดับ อีกทั้งเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของสถานีฯ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ฟังอีกด้วย

ดังนั้นวิธีการนำเสนอรายการที่เหมาะสมต่อนโยบายของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาในการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วม โดยการแสดงทัศนะในเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนผ่านรายการ จึงควรนำเสนอรายการเป็นรายการที่ออกอากาศสด แทนรายการประเภทบันทึกเสียงไว้ล่วงหน้า และเพิ่มสัดส่วนรายการประเภทเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นให้มากยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภายังไม่ได้มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่ารายการประเภทความรู้ ควรมีสัดส่วนของเวลาในการเสนอสาระความรู้เป็นเท่าใด ประเภทของรายการจึงเป็นเพียงกำหนดแบบคร่าว ๆ เนื่องจากไม่ได้มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงพบว่าการนำเสนอรายการไม่ตรงกับรูปแบบรายการ

เมื่อมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแล้ว ผู้ผลิตรายการจะใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์รายการต่อไป และกลุ่มงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงจะต้องจัดทำรายละเอียดของทุกรายการที่ได้รับการบรรจุในผังรายการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำกับตรวจสอบและควบคุมรายการ ดังตัวอย่าง

รายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

ชื่อรายการ.....
 ออกอากาศทุกวัน.....ถึง.....
 เวลาออกอากาศ.....ความยาว.....นาที
 เริ่มออกอากาศวันที่.....
 ประเภทรายการ.....(ความรู้ / สารบันเทิง / อื่น ๆ)
 วัตถุประสงค์ของรายการ.....
 ลักษณะการจัดรายการ..... (สด/บันทึกเสียง).....
 ระบบบันทึกเสียง / วัสดุรายการ.....
 ผู้ผลิตรายการ/ผู้รับผิดชอบรายการ.....
 ผู้ดำเนินรายการ.....
 วิทยากรประจำรายการ.....

(มีคำตอบแทน / ไม่มีคำตอบแทน)

ช่องทางการเปิดให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ.....

4. การวางแผนรายการ

เป็นการกำหนดวันเวลาในการออกอากาศรายการแต่ละรายการ หรือเรียกว่าตารางการกระจายเสียง การที่จะกำหนดว่ารายการใดควรออกอากาศวันใด เวลาใด ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมการฟังรายการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลาของวัน เช่น ในตอนเช้าคนส่วนใหญ่ต้องการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงจัดให้มีรายการข่าวในช่วงเช้า และเนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันกันในการเสนอข่าวสาร สถานีทุกแห่งจะมีการรายงานข่าวทุกชั่วโมง

สถานีวิทยุวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จึงควรนำเสนอข่าวช่วงต้นชั่วโมง โดยเป็นการนำเสนอข่าวด้านนิติบัญญัติเป็นหลักเพื่อสร้างเอกลักษณ์ในการนำเสนอข่าวของสถานีฯ ในปัจจุบันสถานีฯ เสนอข่าวต้นชั่วโมงตั้งแต่เวลา 08.00 - 21.00 นาฬิกา

รูปแบบการจัดผังรายการที่เหมาะสมของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา กำหนดรูปแบบการจัดผังรายการ หรือการจัดตารางการกระจายเสียง ในรูปแบบผังรายการประจำวัน (Daily Program Log) เป็นการวางแผนรายการตลอดทั้งวันหรือตลอดเวลาการกระจายเสียง ซึ่งสถานีฯ ใช้เป็นกลยุทธ์ทางด้านรายการเพื่อสร้างความแตกต่างและดึงดูดความน่าสนใจของผู้ฟัง โดยกำหนดรายการที่ออกอากาศจะเป็นรายการเดียวกัน และเสนอในเวลาเดียวกันตลอด ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ อาทิตย์ ช่วงเวลา 6.00 - 9.00 นาฬิกา จะเป็นการนำเสนอรายการประเภทข่าว, ช่วงเวลา 13.00 - 15.00 นาฬิกา นำเสนอรายการเกี่ยวกับประเด็นข้อ

กฎหมายที่สะท้อนปัญหาความเดือดร้อนประชาชน ส่วนวันเสาร์ – อาทิตย์ จะกำหนดผังรายการที่แตกต่างออกไป อาทิ รายการเกี่ยวกับการสรุปข่าวนิติบัญญัติ, รายการเกี่ยวกับบันทึกประชุมสภา, รายการเกี่ยวกับสุขภาพ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งสถานีฯ นำรูปแบบผังรายการประจำวัน (Daily Program Log) มาใช้เพื่อกำหนดการออกอากาศในแต่ละวัน เริ่มตั้งแต่เวลา 05.00 ถึง 22.00 นาฬิกา (รวม 17 ชั่วโมง) โดยรายการที่บรรจุในผังประจำวัน มาจากผังรายการหลัก ซึ่งผังรายการหลัก (Traffic Broad Lay out) ของสถานีฯ เป็นการจัดผังรายการในรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินงาน เนื่องจากการกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานด้านรายการไว้ล่วงหน้า และเสนอผู้บริหารให้เห็นภาพรวมของรายการทั้งหมด ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการผลิตรายการ โดยจัดทำเป็นผังรายเดือน และปรับให้เป็นปัจจุบันหากมีการปรับเปลี่ยนรายการ ซึ่งการปรับเปลี่ยนดังกล่าว ส่วนใหญ่ที่ผ่านมาเป็นไปตามนโยบายของผู้บริหาร หรือนโยบาย/สถานการณ์ทางการเมือง ประกอบกับการจัดทำตารางรายการโดยละเอียด หรือเลย์เอาท์ (Lay Out Transmissions) เป็นตารางรายการของสถานีฯ ที่ระบุรายละเอียดรายการของแต่ละวัน โดยระบุเนื้อหาหรือสิ่งที่จะออกอากาศ และบุคคลผู้รับผิดชอบรายการช่วงนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่สถานีฯ ใช้ในการปฏิบัติงาน

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีความจำเป็นต้องนำรูปแบบผังรายการประจำวัน (Daily Program Log) มาใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านรายการและด้านเทคนิค เพื่อให้รับรู้และเข้าใจตรงกันในระหว่างปฏิบัติงาน ในขณะเดียวกันกลุ่มงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงจะต้องมีผังที่กำหนดรายละเอียดของแต่ละรายการ โดยระบุประเภทรายการ ความยาวของรายการ วันเวลาที่ออกอากาศ ชื่อผู้รับผิดชอบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำกับตรวจสอบ และวิเคราะห์ประเมินผลตามแผนงานต่อไป

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช. ตามที่ผู้ศึกษาได้เสนอแนวหน้านั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจะต้องจัดทำผังรายการ เพื่อเป็นแนวทางการนำเสนอรายการของสถานีฯ และแสดงถึงภาพลักษณ์ (Station Image) ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา โดยดำเนินการจัดทำผังรายการ 3 ประเภท ประกอบกันดังนี้

1. ผังรายการหลัก (Traffic Broad Lay out) เป็นการกำหนดรายการทุกรายการของสถานีฯ ไว้อย่างคร่าวๆ โดยระบุชื่อรายการไว้ตามช่วงเวลาที่กำหนด ผังรายการหลักของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาจะเป็นไปตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

การนำไปใช้ประโยชน์

- ใช้สำหรับนำเสนอผู้บริหาร
- ใช้สำหรับเป็นแผนกำกับการจัดทำผังรายการประจำวันต่อไป

- เป็นสื่อประชาสัมพันธ์สำหรับเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อให้ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการได้อย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบผังรายการประจำวัน (Daily Program Log) เป็นการวางผังรายการตลอดทั้งวันหรือตลอดเวลาการกระจายเสียงของสถานี

การนำไปใช้ประโยชน์

- ใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับการปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่กลุ่มงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง และกลุ่มงานเทคนิคในการออกอากาศประจำวัน

- ผู้ทำหน้าที่กำกับและควบคุมการออกอากาศประจำวัน ใช้ผังรายการประจำวันในการตรวจสอบความพร้อมของการผลิตรายการเพื่อนำเสนอออกอากาศ

3. ผังรายการโดยละเอียดหรือเลย์เอาต์ (Lay Out Transmissions) ผังรายการที่ระบุเนื้อหา หรือสิ่งที่จะออกอากาศและบุคคลผู้รับผิดชอบรายการช่วงนั้น

การนำไปใช้ประโยชน์

- ใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

- ใช้เป็นข้อมูลในการกำกับตรวจสอบ และวิเคราะห์ประเมินผลตามแผนงานต่อไป

การจัดทำผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ผู้ศึกษามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดทำผังรายการ ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบด้านผังรายการฯ โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ บทความ และระบบสารสนเทศต่างๆ ด้านวางแผนพัฒนาผังรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียง และนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและค้นคว้าดังกล่าวมาวิเคราะห์รายละเอียดในประเด็นเกี่ยวกับการจัดวางผังรายการ การบริหารจัดการของสถานีวิทยุกระจายเสียง ประเภทบริการสาธารณะ เพื่อก่อให้เกิด ความเข้าใจที่สามารถจะนำไปต่อยอดองค์ความรู้และสังเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้ผ่านวิเคราะห์แล้วมาสังเคราะห์และพิจารณาประกอบกับนโยบายของผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา พร้อมกับการสัมภาษณ์ทั้งในแบบการสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล (Individual dept interview) โดยทำการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานีฯ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานีฯ และสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) บุคลากรกลุ่มงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการผลิตรายการวิทยุ นโยบายและแนวทางการบริหารจัดการสถานีฯ และเปรียบเทียบผังรายการของสถานีฯ กับเนื้อหาข่าวสารที่สอดคล้องกับความเป็นสื่อสาธารณะของสถานีฯ และนำข้อมูลที่ได้มาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาผังรายการของสถานีฯ ให้มีความสอดคล้องกับหลักความเป็นสื่อสาธารณะ เพื่อตอบสนองประโยชน์สาธารณะและความต้องการของประชาชนแท้จริง

ผู้ศึกษาได้รายงานผลการดำเนินงานด้านผังรายการออกอากาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา โดยมีรายงานผลออกอากาศผังประจำวัน และผังรายเดือนของสถานีฯ นำเรียนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เพื่อส่งรายงานผังรายการออกอากาศของสถานีฯ เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) รับทราบทุกเดือน

การจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ดำเนินการตามประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับผู้ให้บริการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ข้อ 6 ที่กำหนดว่า ผู้รับใบอนุญาตที่ใช้คลื่นความถี่ต้องจัดผังรายการให้มีสัดส่วนรายการเพื่อให้บริการแต่ละประเภท ดังนี้ (1) กิจการบริการสาธารณะ ให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หมายความว่า รวมถึง รายการข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม โดยรายการข่าวสารและสาระประโยชน์ของสถานีฯ มีสัดส่วนร้อยละ 83.92 ซึ่งสถานีฯ จัดทำผังรายการได้อย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเป็นสื่อวิทยุประเภทกิจการบริการสาธารณะ ที่กำหนดให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยประเภทรายการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับผังรายการที่กำหนดไว้ของ กสทช. อาทิ ประเภทรายการข่าวสาร ประเภทรายการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

ทั้งนี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ผลิตรายการสอดคล้องตามประเภทรายการที่ประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับผู้ให้บริการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 กำหนดรายละเอียด ดังนี้

1. ประเภทรายการข่าวสาร ประกอบด้วย
 - รายการคุยข่าวเช้า
 - รายการห้องข่าวรัฐสภาแขนงแนล
 - รายการสถานีนิติบัญญัติ
 - รายการข่าวต้นชั่วโมง
 - รายการข่าวเด่นรอบวัน
 - รายการที่นี้..รัฐสภา
 - รายการยามเช้าเสาร์-อาทิตย์

- รายการทำดีได้ดี

4. ประเภทรายการให้ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม
คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

- รายการสายด่วนรัฐสภา
- รายการวิจัยก้าวไกล
- รายการแผ่นดินถิ่นไทย
- รายการวันวาน Daily

5. ประเภทรายการเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย

- รายการขบวนการคนตัวเล็ก

6. ประเภทรายการสุขภาพ ประกอบด้วย

- รายการบ้านสุขภาพ
- รายการสบาย สบาย
- รายการก้าวทันไอที

7. ประเภทรายการข่าวสารและบันเทิง ประกอบด้วย

- รายการแจ้งข่าวเตือนภัย
- รายการ Backpack แบกเป้ไปเที่ยวกัน

8. ประเภทรายการเพลง ประกอบด้วย

- รายการเพลงดีศรีแผ่นดิน
- รายการเพลินเพลงยามบ่าย
- รายการลูกทุ่ง..คอนเนค
- รายการโตรมีฟ้าซอลลาทีโต

สำหรับสัดส่วนการผลิตรายการหรือที่มาของรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ผลิต
เองจำนวน 35 รายการ คิดเป็นร้อยละ 58.78 ร่วมผลิตจำนวน 10 คิดเป็นร้อยละ 12.03 รายการ
จ้างผลิต 1 รายการ คิดเป็นร้อยละ 2.03 และนำรายการผู้อื่นมาออกอากาศ จำนวน 10 รายการ คิด
เป็นร้อยละ 27.16

แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

การวางผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้ง
ในส่วนของนโยบายและวัตถุประสงค์หลักของสถานี นโยบายผู้บริหารที่กำกับดูแลสถานีฯ ประกาศ
คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์
การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 และฉบับแก้ไข

เพิ่มเติม ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมาย โดยมีบุคลากรของกลุ่มงานผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงร่วมกันวางแผนผังรายการของสถานีฯ เพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าวและการได้รับความนิยมนจากผู้ฟัง ทั้งนี้การจัดวางผังรายการตามประกาศหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มีสาระสำคัญกำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตวิทยุโทรทัศน์ทุกประเภทจัดทำผังรายการให้สอดคล้องกับระดับความเหมาะสมของรายการ รวมถึงกำหนดช่วงเวลาการออกอากาศตามความเหมาะสมของรายการแต่ละประเภท โดยกำหนดให้ต้องมีรายการสำหรับเด็ก ช่วงเย็นของทุกวัน รมัตระวังเนื้อหาที่จะกระทบต่อเด็ก ในช่วง prime time และต้องมีการเปิดเพลงชาติ นำเสนอข่าวในพระราชสำนักทุกวัน รวมไปถึงต้องจัดทำผังรายการให้สอดคล้องกับระดับความเหมาะสมของรายการ และกำหนดช่วงเวลาการออกอากาศตามความเหมาะสมของรายการในแต่ละประเภทกิจการตามที่ประกาศกำหนด ประกอบกับเงื่อนไขในการจัดทำแผนการปรับผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ที่กำหนดในพ.ร.บ.ประกอบกิจการฯ พ.ศ. 2551 และ ประกาศ กสทช. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2555 นั้น กำหนดเงื่อนไขเนื้อหาของช่องบริการสาธารณะทุกประเภท ไว้ว่าต้องมีสาระมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ แต่ยังไม่มีการออกประกาศเฉพาะเจาะจงเพื่อกำกับเรื่องเนื้อหา ผังรายการสำหรับช่องบริการสาธารณะ ประเภทที่ 3 ช่องส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน แต่ที่ผ่านมาผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เนื้อหามุ่งเน้นเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย กระบวนการนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ถูกถ่ายทอดจากรัฐสภาไปสู่ประชาชนเป็นหลัก ไม่ใช่การเปิดพื้นที่สำหรับการสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากทั้งประชาชนไปสู่รัฐสภาและรัฐสภามาสู่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นว่าการจัดผังรายการการกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

1. นโยบายผู้บริหารหรือวัตถุประสงค์ของสถานี

การดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย และกระบวนการนิติบัญญัติ ตลอดจนกิจกรรมของรัฐสภา เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภาและประชาชน โดยปัจจุบันมีประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 กำกับแนวทางการจัดผังรายการ จะแตกต่างกันตามประเภทการให้บริการ ว่าจะเป็นประเภทบริการสาธารณะ ประเภทธุรกิจ หรือประเภทชุมชน ซึ่งในส่วน of สถานี

วิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จัดอยู่ในประเภทกิจการบริการสาธารณะ จึงต้องจัดผังรายการให้มีสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ ซึ่งสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นสื่อของส่วนราชการ ดังนั้น นโยบายของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ก็มาจากส่วนราชการที่ควบคุม คือ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นสำคัญ

2. กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย

การจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งคือการจัดรายการโดยอาศัยพื้นฐานความต้องการของผู้ฟังเป็นสำคัญ และโดยธรรมชาติของผู้ฟังแล้ว จะสนใจรับฟังรายการตามความชอบและพอใจของตนเอง และไม่ชอบฟังอะไรที่ซ้ำซากจำเจ ดังนั้นสถานีฯ จึงพยายามหาเทคนิควิธีการนำเสนอรายการเพื่อดึงดูดความสนใจและสนองความต้องการของผู้ฟังให้ได้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการจัดรายการที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังดังกล่าวด้วย สถานีฯ จึงจัดทำตารางออกอากาศเพื่อแจ้งให้ทราบในเรื่องประเภทรายการ เวลาการออกอากาศ พิจารณาเห็นว่าการจัดลำดับช่วงเวลาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้ได้กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายตรงกับประเภทของรายการ ตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดรายการ พร้อมทั้งเนื้อหาและรูปแบบรายการได้จัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังกลุ่มเป้าหมาย โดยสิ่งต้องพิจารณาเป็นลำดับแรก คือ ผู้ฟัง ซึ่งต้องเข้าถึงสถานะ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และสภาพแวดล้อมว่าเป็นอย่างไร รวมถึงการสำรวจพฤติกรรมมารับฟังของกลุ่มเป้าหมายของสถานีฯ ซึ่งเมื่อได้ข้อมูลเหล่านี้ จึงนำมาพิจารณาเป็นส่วนสำคัญสำหรับการวางแผนผังรายการของสถานีฯ

3. การส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา โดยการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ออกอากาศส่งกระจายเสียงหลักในระบบเอฟเอ็ม ความถี่ 87.5 เมกะเฮิรตซ์ และเครือข่ายสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา 14 จังหวัดในส่วนภูมิภาค ระบบเอเอ็ม 1071 เมกะเฮิรตซ์ โดยลักษณะเฉพาะของระบบที่แตกต่างกัน ซึ่งสถานีวิทยุที่ออกอากาศส่งกระจายเสียงด้วยระบบใด กลุ่มเป้าหมายก็จะแตกต่างกันไป ดังนั้นการส่งกระจายเสียงของสถานีฯ จึงเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการวางแผนผังรายการ

4. กฎหมาย ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการส่งกระจายเสียง ซึ่งเป็นกรอบที่จะกำหนดวางแผนผังรายการ ประกอบด้วย

- พระราชบัญญัติประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ พ.ศ. 2551

- พระราชบัญญัติ องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564

- ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559

- ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการพิจารณาและคำนวณสัดส่วนรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อการขอยกเว้นหรือลดหย่อนค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ ตามระเบียบคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ว่าด้วยการลดหย่อนหรือยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2556

- กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของรัฐสภาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา

5. แหล่งที่มาของรายการ โดยศึกษาว่าแหล่งรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามาจากแหล่งใด ซึ่งในส่วนของสถานีฯ มาจากการผลิตรายการของสถานีฯ เอง

6. ผลการสำรวจผู้ฟัง

ผลการสำรวจความต้องการและความพึงพอใจ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ซึ่งมีความจำเป็นที่สถานีฯ ต้องทราบความต้องการของผู้ฟังและสภาพทั่วไป เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพิจารณาแนวการจัดรายการของสถานีฯ โดยจากการสำรวจความต้องการของผู้ฟัง จะทำให้ผู้จัดรายการสามารถนำผลการสำรวจกลับมาวิเคราะห์เพื่อจัดรายการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ต้องมีการสำรวจอย่างต่อเนื่อง เพราะการสำรวจแต่ละครั้งจะได้ข้อมูลที่ต่างกันไปตามช่วงเวลาและสถานการณ์ที่สำรวจ ดังนั้นสถานีฯ จึงควรนำข้อมูลหรือผลการสำรวจแต่ละครั้งมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบและเนื้อหารายการ ตลอดจนวิธีการนำเสนอรายการเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้ติดตามรายการของสถานีฯ

7. ผลการวิจัย โดยทำการศึกษาผลงานวิจัยอย่างมีระบบจากบริษัทวิจัย หรือสถาบันการศึกษา หรือจากองค์กรที่จัดและผลิตรายการภายนอก เพื่อทราบถึงทิศทางหรือแนวโน้มความนิยมและความต้องการการรับฟังรายการในตลาดปัจจุบัน

8. งบประมาณ การจัดและผลิตรายการต้องมีงบประมาณดำเนินการ การตัดสินใจว่าจะจัดรายการในรูปแบบใด นอกเหนือจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น จำเป็นต้องพิจารณาจากงบประมาณว่ามีสนับสนุนและเหมาะสมอย่างไร ซึ่งคุณภาพรายการจะผูกพันกับงบประมาณที่ผู้บริหารจัดสรรให้ นับแต่การจัดหาอุปกรณ์ที่มีคุณภาพไปจนถึงการจัดจ้างบุคลากรที่มีความสามารถปฏิบัติงานด้วย โดยมีฝ่ายบริหารเป็นฝ่ายกำหนดแนวทางและสนับสนุนในทุกด้าน รวมทั้งงบประมาณด้วย อย่างไรก็ตาม

ตามการใช้งบประมาณสำหรับการจัดรายการให้บรรล่วัตถุประสงค์ เป็นหน้าที่ของรับผิดชอบงานด้านรายการจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถและการพิจารณาอย่างรอบคอบ

การพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

การวางแผนพัฒนาการจัดผังรายการนั้น ผู้รับผิดชอบและบริหารงานด้านการจัดผังรายการ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลต่าง ๆ นำมาประกอบการพิจารณาวางแผน แล้วนำมากำหนดแนวทางการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เพื่อผู้จัดจะได้ดำเนินการผลิตรายการออกอากาศต่อไป ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางการจัดรายการวิทยุของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา 3 ด้าน ดังนี้

แนวทางด้านผังรายการ

ผู้ศึกษากำหนดแนวทางด้านผังรายการ ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเบื้องต้นว่า กำหนดประเภทรายการ ช่วงเวลาการออกอากาศ/การรับฟัง รวมถึงความถี่ในการออกอากาศ ถึงจะบรรล่วัตถุประสงค์การดำเนินงานของสถานีฯ เพราะผังรายการเป็นหัวใจสำคัญหรือเป็นกรอบทิศทางที่ตอบสนองนโยบายด้านการจัดรายการ ในส่วนของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นสื่อของรัฐสภา สื่อของฝ่ายนิติบัญญัติ ที่ทำหน้าที่เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน โดยการเผยแพร่ผลการดำเนินงานและกิจกรรมของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ผ่านรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ทั้งการกำหนดสัดส่วนประเภทรายการ ต้องดำเนินการภายใต้ประกาศประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ที่กำหนดไว้ดังนี้

ข้อ 5 “ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดทำผังรายการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการ ที่ได้รับใบอนุญาตสำหรับใบอนุญาตแต่ละประเภท ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตการให้บริการ กระจายเสียงหรือโทรทัศน์

ข้อ 6 “ผู้รับใบอนุญาตที่ใช้คลื่นความถี่ ต้องจัดทำผังรายการให้มีสัดส่วนรายการเพื่อให้บริการ แต่ละประเภท ดังนี้

(1) กิจการบริการสาธารณะ ให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ”

ทั้งนี้แสดงว่านโยบายของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มุ่งเน้นในเรื่องรายการประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งตามประกาศฉบับนี้หมายถึงรวมถึง ประเภทรายการข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริม

การศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม รายการให้ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

ซึ่งนอกจากผู้บริหารที่กำหนดแนวนโยบายแล้ว ผู้ศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบและจัดการด้านการจัดผังรายการ จึงกำหนดแนวทางการจัดรายการ เพื่อพัฒนาผังรายการของสถานีฯ ประกอบกับต้องอาศัยผลจากการสำรวจผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายของสถานีฯ โดยเฉลี่ยว่าต้องการรับฟังรายการประเภทใด ช่วงเวลาใด มาเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดผังรายการ สถานีฯ กำหนดวางแผนรายการหลัก โดยจะจัดชุดรายการช่วงเวลาประจำหรือตายตัวตลอดทั้งปี แต่จะมีการเพิ่มหรือปรับเนื้อหาและประเภทรายการในระหว่างปีที่ดำเนินการ ตามนโยบายของประธาน/รองประธานสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนนโยบายสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การจัดผังรายการ หรือวางผังรายการ เป็นขั้นตอนหรือกระบวนการหนึ่งของการจัดและผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง โดยเป็นการกำหนดวันเวลาในการออกอากาศรายการแต่ละรายการ หรือเรียกว่าตารางการกระจายเสียง การที่จะกำหนดว่ารายการใดควรออกอากาศวันใด เวลาใด ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมกรฟังรายการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลาของวัน อาทิ ตอนเช้า ในตอนเช้าคนส่วนใหญ่ต้องการรับรู้ข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จึงจัดให้มีรายการประเภทข่าวในช่วงเช้า และเนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันกันในการเสนอข่าวสาร สถานีฯ จัดให้มีรายการข่าวต้นชั่วโมง เป็นต้น

โดยทั่วไปการวางผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา คำนึงถึงความต้องการและรสนิยมของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย และขอบเขตความสามารถของสถานีฯ ในการผลิตรายการ โดยนำมาผสมผสานอย่างเหมาะสมกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีฯ นโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งที่ผ่านมามีสถานีฯ บริหารจัดการจัดผังรายการของสถานีฯ นั้น เริ่มจากการกำหนดแนวนโยบาย และวัตถุประสงค์การจัดผังรายการอย่างชัดเจน หลังจากนั้นจึงกำหนดประเภทรายการ เวลาในการออกอากาศ และบุคลากรผู้รับผิดชอบในการผลิตรายการ ซึ่งมีการแบ่งสัดส่วนประเภทรายการต่างๆ ไว้ตามนโยบายของสถานีฯ โดยผู้จัดรายการต้องคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างดีและต้องมองการณ์ไกล ต้องพิจารณาความเปลี่ยนแปลงทางสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย ตลอดจนความรุดหน้าของเทคโนโลยี ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณารูปแบบรายการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ใช้กลยุทธ์การจัดผังรายการแบบช่วงเวลา (Block Program) โดยใช้หลักการแบ่งช่วงเวลาในสถานีเป็นช่วงเวลาต่าง ๆ ตามเวลาที่เหมาะสมโดยพิจารณากลุ่มผู้ฟังควบคู่กันไปเสมอ ซึ่งเป็นการนำรายการ ประเภทเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันมาเรียงต่อกัน ตั้งแต่ 2 รายการ ขึ้นไป เพื่อสร้างการรับฟังอย่างต่อเนื่องในสถานีเดิม อาทิ การจัดผังรายการช่วงเช้า เมื่อวิเคราะห์การจัดผังรายการช่วงเช้าของสถานีวิทยุกระจายเสียงของ

ไทยในปัจจุบัน จะเห็นว่ามีให้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ในช่วงเวลาเช้า โดยเน้นการจัดผังวางรายการที่เป็นประเภทรายการข่าวสารต่อกัน โดยการจัดผังของสถานีฯ ตั้งแต่เวลา 06:00 - 09:00 น. ที่มีรายการประเภทข่าวสารต่อกันรวม 3 รายการ คือ รายการคุยข่าวเช้า เวลา 06.00 - 07.00 น. รายการ Inside รัฐสภา เวลา 7.30 - 08.00 น. และรายการห้องข่าวรัฐสภาแซนแนล เวลา 08.00 - 09.00 น. ซึ่งผลที่เกิดกับผู้ฟังที่เห็นได้ชัด คือ ผู้ฟังจะมีแนวโน้มฟังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาต่อเนื่องยาวนาน 2 ชั่วโมง 30 นาที โดยยอมส่งผลดีในด้านการจัดรายการ ที่สามารถควบคุมการไหลของผู้รับสารให้เกิดการไหลของผู้รับสารในแบบไหลผ่าน (Flow through) ให้สามารถรับฟังต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความคาดหวังจากการพัฒนาผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ภายหลังจากได้รับใบอนุญาตประเภทบริการสาธารณะในอนาคต

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีความคาดหวังต่อการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ประเด็นการผลิตและนำเสนอรายการประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยเฉพาะรายการข่าวสารสาระความรู้ที่ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และด้านนิติบัญญัติ ตลอดจนรายการเพื่อส่งเสริมด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบโจทย์และการมีส่วนร่วมของความเป็นสื่อวิทยุประเภทบริการสาธารณะ

การวางผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา คาดหวังว่าการพัฒนาผังรายการจะช่วยตอบสนองความต้องการและรสนิยมของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย และขอบเขตความสามารถของสถานีฯ ในการผลิตรายการ ซึ่งจะนำมาผสมผสานอย่างเหมาะสมกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีฯ ตลอดจนนโยบาย ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งที่ผ่านมาสถานีฯ บริหารจัดการจัดผังรายการของสถานีฯ นั้น เริ่มจากการกำหนดแนวนโยบาย และวัตถุประสงค์การจัดผังรายการอย่างชัดเจน หลังจากนั้นจึงกำหนดประเภทรายการ เวลาในการออกอากาศ และบุคลากรผู้รับผิดชอบในการผลิตรายการ ซึ่งมีการแบ่งสัดส่วนประเภทรายการต่างๆ ไว้ตามนโยบายของสถานีฯ โดยผู้จัดรายการต้องคาดการณ์ล่วงหน้าและมองการณ์ไกล ต้องพิจารณาความเปลี่ยนแปลงทางสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย และความรุดหน้าของเทคโนโลยี ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณารูปแบบรายการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

รวมถึงคาดหวังว่าการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จะมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับแนวทางการดำเนินงานตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงฯ

ประการสำคัญสถานีฯ มีการจัดการผังรายการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่สถานีฯ ให้ความสำคัญ คือบทบาทการเผยแพร่ความรู้ทางด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และกระบวนการนิติบัญญัติ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างภาพลักษณ์อันดีต่อสถาบันนิติบัญญัติ และสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐสภากับประชาชน ดังนั้นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการจัดการผังรายการของสถานีฯ คือ วัตถุประสงค์ของสถานีฯ ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน นโยบายของฝ่ายนิติบัญญัติ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ขณะเดียวกันสถานีฯ พยายามเพิ่มบทบาทการให้บริการสาธารณะ ด้วยการบรรจुरายการอื่นที่หลากหลาย ด้านรูปแบบและเนื้อหารายการยังคงมุ่งสนองตอบต่อภารกิจหลักในการเผยแพร่ความรู้ทางด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยฯ ทั้งนี้สัดส่วนและเนื้อหาของรายการ ควรมีแนวโน้มเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ฟังในวงกว้างมากขึ้น

พร้อมกับคาดหวังต่อประเด็นการดำเนินการตามหลักการและเกณฑ์มาตรฐานของการเป็นสื่อสาธารณะด้านความหลากหลาย (Diversity) ในฐานะสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นผู้ให้บริการประเภทบริการสาธารณะการจัดผังรายการต้องนำเสนอรายการ จำเป็นต้องมีการนำเสนอรายการที่หลากหลายทั้งในเชิงรูปแบบรายการ (The genres of programs offered) กลุ่มเป้าหมาย (Audience targets) และเนื้อหา/ประเด็นที่นำเสนอ (Subject of discuss) โดยพร้อมเปิดพื้นที่ให้กับความเห็นที่แตกต่างหรือเสียงส่วนน้อยของประชาชนในสังคม ได้สะท้อนความเห็น สร้างความเข้าใจที่มีเหตุและผลให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยสถานีฯ จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบายด้านรายการและผังรายการให้มีเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งนี้ไม่ละเลยแม้กระทั่งกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางสังคมหรือกลุ่มคนที่ไร้พื้นที่ในการสื่อสารกับสังคม

แนวทางด้านประเภทและเนื้อหาสาระ

ประเภทและเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา กำหนดให้สอดคล้องกับแผนผังรายการ นโยบาย วัตถุประสงค์ของสถานีฯ และความต้องการของผู้ฟัง ประเภทรายการที่กำหนดไว้ในผังรายการจะเป็น รายการข่าวสารและสาระที่เป็นประโยชน์ กว่าร้อยละ 80 ซึ่งถือว่ามีสัดส่วนรายการประเภทข่าวสารและสาระประโยชน์เกินกว่าที่ประกาศ กสทช. กำหนด เรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการฯ ของสื่อวิทยุกระจายเสียงประเภทประเภทกิจการบริการสาธารณะ ที่กำหนดไว้ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ทั้งนี้รายการประเภทข่าวสารและสาระประโยชน์ หมายความรวมถึง

- ประเภทรายการข่าวสาร
- ประเภทรายการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
- ประเภทรายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม

- ประเภทรายการให้ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

ด้านเนื้อหาสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ผลิตรายการที่มีเนื้อหารายการด้านการเมืองการปกครอง/นิติบัญญัติ เป็นหลัก ตามมาด้วยเนื้อหาด้านเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย ศาสนา คุณธรรม/จริยธรรม การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์/สุขภาพ/เทคโนโลยี/ และสาระบันเทิง

แนวทางด้านวิธีการนำเสนอรายการ

วิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระออกอากาศ เป้าหมายสำคัญ คือ กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันทางลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประสบการณ์ภูมิหลัง จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์หรือเทคนิคการดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง ทำให้รายการมีความน่าสนใจ ชวนติดตาม และสร้างอารมณ์ร่วมไปกับผู้ฟังในเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอให้มากที่สุด กอปรกับปัจจุบันผู้ฟังมีช่องทางการรับฟังที่หลากหลาย จึงมีโอกาสเลือกที่จะรับฟังรายการที่ตนพึงพอใจ

สำหรับการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จะมีการวางแผนการดำเนินงาน โดยการประชุมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและนโยบายของผู้บริหารสถานีฯ ตลอดจนความคิดเห็นจากทีมงานผู้จัดรายการ ซึ่งมีการวางแผนว่าในปีหนึ่งจะมีการปรับปรุงหรือพัฒนารายการประเภทใด รูปแบบใด หรือออกอากาศในช่วงเวลาใด ซึ่งผู้ศึกษาพิจารณาองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ลักษณะเนื้อหา รายการ รูปแบบรายการจัดรายการ เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาผังรายการแต่ละปี เพื่อให้สามารถจัดและผลิตรายการได้สนองตอบความต้องการและมีประโยชน์ต่อผู้ฟัง ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีฯ ให้มากที่สุด

การติดตามประเมินผล

การประเมินผล (Evaluation) เกี่ยวกับการรับฟังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นการวัดความสำเร็จของรายการต่าง ๆ ว่ารายการได้รับการยอมรับจากผู้ฟังมากน้อยเพียงใด รายการมีคุณภาพหรือไม่ การประเมินผลมีสองรูปแบบ คือ

1. การประเมินผลอย่างมีระบบ (Systematic Evaluation) คือ การนำเอาระเบียบวิธีวิจัยมาใช้ ข้อมูลที่ได้จะมีความถูกต้องน่าเชื่อถือใกล้เคียงความเป็นจริง สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มผู้ฟัง วิธีการประเมินผลอย่างมีระบบ ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ และใช้อ้างอิงได้

2. การประเมินผลอย่างไม่มีระบบ (Unsystematic Evaluation) คือ การได้ข้อมูลอย่างไม่มีระบบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในรายการ การนำแนะนำรายการต่างๆ จากผู้ฟังทางจดหมายหรือโทรศัพท์ จากแหล่งข่าวต่างๆ อาจเป็นคำแนะนำหรือติชมก็ได้

สืบเนื่องจากการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของงานในด้านความพึงพอใจของผู้ฟัง โดยกำหนดให้มีร้อยละของความพึงพอใจของผู้ฟังต่อการรับฟังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ซึ่งขั้นตอนการประเมินผลจะดำเนินการภายหลังจากที่สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาได้ใช้ผังรายการเป็นแนวทางในการผลิตรายการออกอากาศตามผังรายการมาระยะเวลาหนึ่ง และควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ในการนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ และใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงตามหลักวิชาการ จึงต้องนำวิธีการประเมินผลอย่างมีระบบมาใช้ เพื่อวัดความสำเร็จของรายการว่าได้รับการยอมรับจากผู้ฟังมากน้อยเพียงใด รายการมีคุณภาพหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันการประเมินผลแบบไม่เป็นทางการในรูปแบบของการแนะนำติชมรายการจากจดหมายหรือโทรศัพท์ เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภากับผู้ฟัง ทำให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างผู้ผลิตรายการกับผู้ฟังในการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ เป็นผลให้ผู้ฟังติดตามรับฟังรายการจากสถานีอย่างต่อเนื่อง

วิเคราะห์ความเป็นสื่อสาธารณะของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา

รายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ของสถานีฯ และตอบสนองนโยบายของภาครัฐ และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ การผลิตรายการของสถานีฯ มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การดำเนินงานของสถานีฯ ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน ภายใต้การดำเนินงานของวิสัยทัศน์ปัจจุบัน “เป็นองค์กรสื่อนิติบัญญัติ ที่มุ่งสร้างสรรค์พัฒนาคุณภาพบริการ และสร้างพลังการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อประโยชน์สาธารณะ” เพื่อเป้าหมายต้องการให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารและสาระความรู้ด้านนิติบัญญัติอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา ซึ่งที่สำคัญด้านการจัดและผลิตรายการนั้น ผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีความครอบคลุมสัดส่วนของประเภทรายการ รูปแบบรายการ และเนื้อหารายการ ตามประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับผู้ให้บริการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ข้อ 6 ที่กำหนดว่า ผู้รับใบอนุญาตที่ใช้คลื่นความถี่ต้องจัดผังรายการให้มีสัดส่วนรายการเพื่อให้บริการแต่ละประเภท ดังนี้ (1) กิจการบริการสาธารณะ ให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยจะเห็นว่าสถานีฯ มีรายการประเภทข่าวสารและสาระประโยชน์ ในสัดส่วนกว่าร้อยละ 80 มากกว่าที่กำหนดของกสทช.กำหนด

กอปรกับมีความเหมาะสมในการทำหน้าที่เป็นสื่อสาธารณะ ตามหลักการของสื่อสาธารณะ ในด้านของหลักการพื้นฐานที่สื่อสาธารณะ คือ การเข้าถึงประชาชนทุกคน (Universality) ในทุกช่องทางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา ทั้ง

สื่อหลัก สื่อออนไลน์ และสื่อใหม่ ความหลากหลาย (Diversity) ของประเภทและเนื้อหารายการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนแต่ละกลุ่มเป้าหมาย มีความเป็นอิสระ (Independence) ทางด้านการนำเสนอ ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง และมีความโดดเด่น (Distinctiveness) ด้านข่าวสารด้านนิติบัญญัติ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์สื่อฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนด้านเนื้อหารายการ (Program Content) สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลางและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ผลิตรายการเพื่อการบริการและผลประโยชน์ของสาธารณะ รายการที่จุดเด่นสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ด้านนิติบัญญัติ โดยส่วนใหญ่สถานีฯ ผลิตรายการด้วยตนเอง และนำเสนอเนื้อหาเพื่อส่วนร่วมและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

หากพิจารณาจากผังรายการวิทยุของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จะเห็นว่าครอบคลุมสัดส่วนของประเภทรายการ รูปแบบรายการ และเนื้อหารายการ เป็นผังรายการที่สอดคล้องกับสื่อสาธารณะ ระยะเวลาในการนำเสนอรายการ ก็มีความเหมาะสม สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ฟังในแต่ละช่วงเวลา อาทิ ช่วงเวลาเช้า มีรายการคุยข่าวเช้า ออกอากาศเวลา 06.00 – 07.00 นาฬิกา ซึ่งช่วงเวลาเช้าจะเป็นช่วงที่ผู้ฟังต้องการและสนใจที่จะรับรู้ข่าวสารบ้านเมือง รายการ Inside รัฐสภา ออกอากาศเวลา 07.30-08.30 นาฬิกา เป็นรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวสารและสาระความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และด้านนิติบัญญัติ

กรณีเปรียบเทียบบทบาทความเป็นสื่อสาธารณะ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา กับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย หรือ ส.ส.ท. จะเห็นว่าวัตถุประสงค์เริ่มต้นในการดำเนินการนั้นต่างกัน เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ภารกิจของรัฐสภา สร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐสภากับประชาชน โดยไม่ให้มีโฆษณาทางธุรกิจ ดำเนินการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีรายได้จากงบประมาณแผ่นดิน ด้าน ส.ส.ท. เป็นสถานีโทรทัศน์สาธารณะแห่งแรกของประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดำเนินการโดยองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อบริการสาธารณะ” (Public Service Television) รัฐจัดสรรงบประมาณให้จากภาษีสุราและบุหรี่ จำนวนร้อยละ 1.5 แต่ไม่เกิน 2,000 ล้านบาท และสามารถหารายได้จากประกาศคณะกรรมการนโยบาย องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) เรื่อง แนวนโยบายด้านการหารายได้ ซึ่งการหารายได้เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของ ส.ส.ท. บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 ของพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551

ด้านเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา กับ ส.ท.ท มีความสอดคล้องทางด้านเนื้อหา เพราะทั้งสององค์การนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายสอดคล้องกับรสนิยมและความสนใจของประชาชน นำเสนอรายการอย่างเป็นกลาง ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่ถูกละเลยจากสื่อเชิงพาณิชย์ อาทิ เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เป็นพิเศษ มีบทบาทในการสร้างเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย และที่สำคัญมุ่งผลิตรายการที่มีคุณภาพเป็นสำคัญมากกว่าความต้องการจำนวนผู้ชม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

แนวคิดทางวิชาการในเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียง รัฐบาล ตามประกาศ กสทช. มีหลักการสำคัญคือ สถานีฯ จะต้องยึดถือประโยชน์ของสาธารณะ และนำเสนอเนื้อหาที่มีประโยชน์แก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยมีความเป็นอิสระและสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่สังคม ซึ่งเป็นปรัชญาที่แตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ยังต้องมีหลักการสำคัญ คือ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้ โดยไม่มองประชาชนเป็นเพียงผู้บริโภคเท่านั้น

สำหรับสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อโทรทัศน์ มักพบว่าอยู่ภายใต้อิทธิพลของรัฐหรือกลุ่มทุนมาโดยตลอด ภารกิจและการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบัน จึงอาจทำหน้าที่เป็น “สื่อสาธารณะ” ไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เนื่องจากมีข้อจำกัดเชิงการบริหารหลายประการทั้งในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น กฎระเบียบหรือกฎหมาย รวมถึงที่ไม่เป็นทางการ เช่น วัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติของบุคลากรทั้งในองค์กร รวมถึงการขาดความเข้าใจของคนในสังคม ต่อการทำหน้าที่ของสื่อสาธารณะ

เพื่อให้สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐบาลสามารถทำหน้าที่สื่อสาธารณะได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ จึงมีความจำเป็นจะต้องปรับโครงสร้างทางองค์กรในด้านต่างๆ ของสถานีฯ ให้สอดคล้องกับหลักการของสื่อสาธารณะ ทั้งในด้านของภารกิจ การกำกับดูแล การผลิตรายการ เนื้อหารายการ กลไกการตรวจสอบ และแหล่งเงินทุนสนับสนุน อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสมามีโครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กรที่อยู่ภายใต้การกำกับของส่วนราชการ ดังนั้น หัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปสื่อประสบความสำเร็จ จึงอยู่ที่การสร้างองค์ความรู้ด้านสื่อสาธารณะให้แก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดแรงผลักดันในการสร้างระบบสื่อสารมวลชนที่เป็นประโยชน์กับสาธารณะโดยแท้จริง

5.1 สรุปผลการศึกษา

การเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐบาล ตามประกาศ กสทช. ผู้ศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงานด้านการจัดรายการและการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐบาล พร้อมเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีฯ โดยได้นำหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการดำเนินงาน รวมถึงศึกษาวิเคราะห์ข้อกำหนดด้านวิทยุกระจายเสียง ประกอบด้วย พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ

โทรทัศน์ พ.ศ. 2551 แนวคิดด้านการจัดรายการ แนวคิดเกี่ยวกับตารางการกระจายเสียง แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเรื่องการจัดรายการประเภทความรู้ และแนวคิดด้านการประเมินผล

การกำหนดรูปแบบรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาเพื่อบรรจุลงในผังรายการ (Programme Schedule) เพื่อนำไปสู่การผลิตรายการออกอากาศ จำเป็นต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายด้านกิจการกระจายเสียง พร้อมทั้งต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายของสถานีฯ ตลอดจนภารกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนตอบสนองต่อความต้องการของผู้ฟัง

การจัดรายการจึงถือเป็นกระบวนการขั้นตอนที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียง เนื่องจากภารกิจดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาสามารถเป็นสื่อวิทยุที่มีศักยภาพ ตลอดจนภารกิจขององค์กร และตอบสนองความต้องการของผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผังรายการจะทำหน้าที่เป็นเสมือนแผนที่นำทางไปสู่จุดมุ่งหมายดังกล่าว อีกทั้งผังรายการจะเป็นตัวกำหนดประเภทรายการ วัน เวลาในการออกอากาศ ความยาว และผู้รับผิดชอบแต่ละรายการอย่างชัดเจนอีกด้วย

5.2 อภิปรายผล

1. การดำเนินงานด้านรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่กำหนดในระเบียบอนุญาตว่า ใบบัญญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สาม ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและรัฐสภากับประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนในการเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะแก่คนพิการ คนด้อยโอกาส หรือกลุ่มความสนใจที่มีกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะอื่น

2. การจัดทำผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา มีความครอบคลุมตามสัดส่วนรายการประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับผู้ให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ที่กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตที่ใช้คลื่นความถี่ ต้องจัดผังรายการให้มีสัดส่วนรายการเพื่อให้บริการแต่ละประเภท โดยกิจการบริการสาธารณะ ให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ

3. การพัฒนาคุณภาพของรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เพื่อการเป็นสื่อวิทยุกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นนั้น จำเป็นต้องมุ่งเน้นที่การพัฒนาแบบรายการควบคู่ไปกับเนื้อหารายการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสถานีฯ กำหนดนโยบายเพื่อเป็นสถานีที่มุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และกระบวนการนิติบัญญัติเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดการจัดรายการ ในประเด็นการกำหนดนโยบายหรือวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียง หน่วยงานที่เป็นเจ้าของสถานีวิทยุกระจายเสียงจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียง ผู้จัดการรายการจำเป็นต้องศึกษานโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีฯ จึงจะเลือกสรรหารายการที่ตอบสนองต่อนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีนั้นๆ ได้

4. การจัดและผลิตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เป็นการดำเนินงานเพื่อสร้างสรรค์รายการให้เป็นรูปแบบรายการสำหรับออกอากาศตามผังรายการที่กำหนดไว้ การจัดและผลิตรายการมีความสำคัญต่อการบริหารงานและการสร้างภาพลักษณ์ของสถานีฯ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดรายการ ในประเด็นกระบวนการจัดรายการ ที่มีการวางแผนกำหนดประเภทของรายการที่ออกอากาศทางสถานีให้สอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานี อาทิ สถานีเพื่อข่าวสาร รายการที่ออกอากาศจะต้องมีส่วนของรายการประเภทข่าวสารมากกว่ารายการประเภทอื่น รวมถึงการเลือกสรรรายการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง การจัดตารางการกระจายเสียงหรือผังรายการ โดยกำหนดเวลาการออกอากาศรายการต่าง ๆ ประจำวันตั้งแต่เปิดสถานีถึงปิดสถานี

5. การจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ได้กำหนดรายละเอียดการนำเสนอรายการ ตลอดระยะเวลาของการกระจายเสียงหรือการออกอากาศของสถานีฯ ไว้ในผังรายการหรือที่เรียกว่าตารางการกระจายเสียง สอดคล้องกับแนวคิดตารางกระจายเสียง ในส่วนของตารางรายการ (Program Schedule) ซึ่งแต่ละสถานีต้องกำหนดขึ้นเพื่อแสดงวันเวลา และรายการที่ออกอากาศ ส่วนมากมักแสดงให้เห็นเป็นช่วงสัปดาห์ เพื่อแจ้งกำหนดการกระจายเสียงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ฟังทราบทั่วกัน

6. บทบาทความเป็นสื่อสาธารณะของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา สะท้อนในเรื่องของหลักการเป็นสื่อสาธารณะอย่างเหมาะสม ทั้งในเรื่องการเข้าถึงประชาชน ความเป็นอิสระ และความโดดเด่นด้านนิติบัญญัติ และเนื้อหาการเป็นสื่อสาธารณะอย่างเหมาะสมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลางและเป็นประโยชน์ ผลิตรายการเพื่อการบริการและผลประโยชน์ของสาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องลักษณะและบทบาทของสื่อสาธารณะ ด้านหลักการของสื่อสาธารณะในด้านการเข้าถึงประชาชนทุกคน ความหลากหลาย ความเป็นอิสระ และความโดดเด่น ส่วนด้านเนื้อหารายการ กำหนดให้ยึดค่านึงในเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลางและเป็นประโยชน์ ผลิตรายการเพื่อการบริการและผลประโยชน์ของสาธารณะ ผลิตรายการที่มีจุดเด่น ผลิตรายการด้วยตัวเอง ผลิตเนื้อหาที่นำเสนอเพื่อส่วนรวม

7. แนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ให้ไปสู่การเป็นสื่อสาธารณะ ได้จัดทำแผนดำเนินการและขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีผลที่คาดว่าจะได้รับและการนำไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้

7.1. สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภามีแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง (Radio Programming) และการจัดผังรายการ (Scheduling) ของสถานีฯ

รายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ : รายการสาระบันเทิง มีสัดส่วนตามแนวทางพัฒนา เป็นสัดส่วน 85 : 15

7.2. ผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาที่จัดทำขึ้น ใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับการดำเนินงานด้านรายการ และเป็นประโยชน์ต่อการจัดเตรียมผู้รับผิดชอบการผลิตรายการตามที่กำหนดไว้ในผังรายการ อีกทั้งเป็นตัวกำหนดความถี่ ความสม่ำเสมอของรายการ และผู้ฟังสามารถติดตามรับฟังได้อย่างถูกช่วงเวลา และได้รับความสนใจในการติดตามรับฟังอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา 3 ประเภท เพื่อใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมของผังแต่ละประเภท ดังนี้

7.2.1 ผังรายการหลัก (Traffic Broad Lay out)

7.2.2 ผังรายการประจำวัน (Daily Program Log)

7.2.3 ผังรายการโดยละเอียดหรือเลย์เอาต์(Lay Out Transmissions)

ทั้งนี้ ผังรายการที่จัดทำขึ้นตามแนวทางการพัฒนา มีความสอดคล้องกับนโยบายของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ซึ่งการจัดรายการและการกำหนดผังรายการของสถานีฯ มีปัจจัยด้านกระบวนการนิติบัญญัติ เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการกำหนดกรอบการดำเนินงานสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 จัดอยู่ในประเภทผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สาม (ตามมาตรา 10) ซึ่งสถานีฯ ต้องกำหนดให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ (ตามมาตรา 33) และนอกจากนี้จะต้องจัดทำผังรายการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการด้วย (ตามมาตรา 34)

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงาน

ปัจจุบันสื่อสาธารณะของประเทศไทย ตั้งอยู่บนฐานตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ซึ่งมีข้อกำหนด ตามมาตรา 7 ว่า ผู้ที่จะประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ จะต้องได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะที่ใช้คลื่นความถี่จากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสท.) และการออก

ใบอนุญาตประกอบกิจการสาธารณะจะต้องเป็นไปตามมาตรา 17 (1) คือ ให้คำวินิจฉัยที่ตามกฎหมายหรือความจำเป็นเพื่อการบริการสาธารณะ โดยใช้คลื่นความถี่ที่จัดสรรไว้สำหรับภาครัฐ ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตนั้นให้เป็นไปตามคณะกรรมการออกประกาศกำหนด

โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา จัดวางผังรายการตามประกาศหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการวิทยุกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 มีสาระสำคัญกำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตวิทยุโทรทัศน์ทุกประเภทจัดทำผังรายการให้สอดคล้องกับระดับความเหมาะสมของรายการ รวมถึงกำหนดช่วงเวลาการออกอากาศตามความเหมาะสมของรายการแต่ละประเภท โดยกำหนดให้ต้องมีรายการสำหรับเด็กช่วงเย็นของทุกวัน รมั้ดระวังเนื้อหาที่จะกระทบต่อเด็ก ในช่วง prime time และต้องมีการเปิดเพลงชาติ นำเสนอข่าวในพระราชสำนักทุกวัน รวมไปถึงต้องจัดทำผังรายการให้สอดคล้องกับระดับความเหมาะสมของรายการ และกำหนดช่วงเวลาการออกอากาศตามความเหมาะสมของรายการในแต่ละประเภทกิจการตามที่ประกาศกำหนด

ประกอบกับเงื่อนไขในการจัดทำแผนการปรับผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ที่กำหนดในพ.ร.บ.ประกอบกิจการฯ พ.ศ.2551 และประกาศ กสทช. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2555 นั้น กำหนดเงื่อนไขเนื้อหาของช่องบริการสาธารณะทุกประเภท ไว้ว่าต้องมีสาระมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์แต่ยังไม่มีการออกประกาศเฉพาะเจาะจงเพื่อกำกับเรื่องเนื้อหา ผังรายการสำหรับช่องบริการสาธารณะ ประเภทที่ 3 ช่องส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐสภากับประชาชน แต่ที่ผ่านมาผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เนื้อหามุ่งเน้นเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กระบวนการนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ถูกถ่ายทอดจากรัฐสภาไปสู่ประชาชนเป็นหลัก ไม่ใช่การเปิดพื้นที่สำหรับการสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากทั้งประชาชนไปสู่รัฐสภาและรัฐสภามาสู่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

ทั้งนี้ การดำเนินงานด้านการจัดวางผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการวิทยุกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556 พบกับความยุ่งยากหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน ด้านกำหนดกลไกตรวจสอบการปรับผังรายการเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่บริการสาธารณะ เนื่องจากปัจจุบันสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา วางแผนดำเนินการเพื่อขอรับใบอนุญาตยืนยันคลื่นความถี่เดิม จาก กสทช. และเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่การเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะตามกฎหมายในอนาคต กล่าวคือ เปลี่ยนผ่านไปสู่บริการสาธารณะ จึงต้องมีการกำหนดกลไก ติดตามตรวจสอบการปรับตัว และปรับผังรายการเพื่อเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะ โดยตั้งคณะทำงานติดตามและประเมินผลการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบกิจการ เพื่อติดตามและประเมินผลการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบกิจการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาไปสู่การเป็นสื่อสาธารณะ

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ตามประกาศ กสทช. และมีข้อเสนอแนะแบ่งเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปัจจุบันสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบเอฟเอ็ม มีจำนวน 15 สถานี และสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบเอเอ็ม อีก 1 สถานี โดยที่สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบเอฟเอ็ม ในส่วนภูมิภาคมีสถานะเป็นเพียงสถานีเครื่องส่ง และรับสัญญาณผ่านดาวเทียมในการออกอากาศพร้อมกันทุกสถานี ดังนั้น การใช้ผังรายการในปัจจุบันจึงเป็นผังรายการเดียวกัน ซึ่งในอนาคตควรมีการพัฒนาด้านเทคนิคการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา เครือข่ายในต่างจังหวัด 14 แห่ง รวมถึงเครือข่ายที่จะมีเพิ่มขึ้น โดยปรับให้เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาในภูมิภาคที่สามารถผลิตรายการได้จากพื้นที่ เพื่อให้สามารถจัดรายการและจัดผังรายการได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังในแต่ละจังหวัด

2. ควรจัดทำผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ระบบเอเอ็ม แยกจากผังรายการ ระบบเอฟเอ็ม แต่ยังคงไว้ซึ่งรายการที่เป็นรายการหลัก (ออกอากาศพร้อมกันทุกเครือข่าย) และภารกิจการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายผู้ฟังของสถานีวิทยุกระจายเสียงทั้งสองระบบมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เจาะใจความสำเร็จเกี่ยวกับจำนวนบุคลากรด้านรายการและด้านเทคนิคที่จะต้องมีความเพียงพอสำหรับรองรับการขยายงานดังกล่าวด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา โดยแยกประเภทรายการ แบ่งเป็นสัดส่วนของรายการประเภทต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิง และนำไปสู่การพัฒนาผังรายการให้มีความเหมาะสมอยู่เสมอ

2. ควรเพิ่มสัดส่วนรายการที่จัดเป็นรายการสด และรายการประเภทส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น โดยจัดช่วงเวลาของทางสถานีฯ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสามารถร่วมแสดงความคิดเห็น หรือมีส่วนร่วมในรายการ รวมถึงร่วมผลิตรายการโดยเป็นแขกรับเชิญ หรือเป็นวิทยากรในรายการ ซึ่งจากการประเมินผลพบว่ารายการประเภทที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะได้รับความสนใจจากผู้ฟังเป็นอย่างมาก

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดรายการและการจัดผังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาต่อการตอบสนองภารกิจด้านการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานเลขาธิการสภา

ผู้แทนราษฎร ในฐานะสื่อของฝ่ายนิติบัญญัติ และการตอบสนองความต้องการของผู้ฟังในฐานะสื่อสารมวลชนประเภทสื่อวิทยุกระจายเสียง

4. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนผู้รับฟัง รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง อาทิ สมาชิกวุฒิสภา กรรมการ และบุคคลในหน่วยงานรัฐสภา เพื่อรับทราบถึงความคิดเห็น ความพึงพอใจ ต่อการการรับฟังรายการต่าง ๆ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา รวมถึงจุดอ่อนจุดแข็งของการเสนอรายการ เพื่อนำผลจากการศึกษามาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

จารุลินทร์ มุสิกะพงษ์. (๒๕๓๐). *การบริหารงานวิทยุกระจายเสียงตามการจัดรายการ*. นนทบุรี.

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และ วีระยุทธ กาญจนชูฉัตร. (๒๕๔๖). *สื่อสาธารณะ*. รายงานวิจัยภายใต้การ

สนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล. (๒๕๔๙). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบัน

พระปกเกล้า

รัฐดิพงษ์ ชูนาค. (๒๕๔๕). *พัฒนาการของการจัดผังรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๙ อ.ส.ม.ท.*

กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิภา อุดมฉัตร. (๒๕๔๔). *ปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม: หลักคิดและบทเรียนจากนานาประเทศ*. กรุงเทพฯ:

ไอคอน พรินติ้ง.

ศุภางค์ นันตา. (๒๕๕๒). *การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเบื้องต้น*. (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.

(๒๕๕๖). *กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์*. กลุ่มงาน

ขับเคลื่อนกิจการโทรทัศน์และวิทยุในระบบดิจิทัล

สมน อยู่สิน. (๒๕๓๐). *การดำเนินการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง*. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการ

บริหารงานวิทยุกระจายเสียง. นนทบุรี. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

(๒๕๕๒). *“วิทยุกระจายเสียง”* ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ

สื่อมวลชน หน่วยที่ ๗. นนทบุรี. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สุรพล บุญลือ. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการผลิตรายการวิทยุเพื่อการศึกษา, การจัด*

รายการวิทยุ. EDT ๓๓๖ ภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๐ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและ

เทคโนโลยี ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบูลย์. (๒๕๕๒). *หลักการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

- Atkinson, D. and Raboy, M. (๑๙๙๗). "Overview of a Crisis." in *Public Service Broadcasting: The Challenges of the Twenty-first Century*. Paris : UNESCO Publishing.
- Brown, A. (๑๙๙๖). Economics, "Public Service Broadcasting, and Social Values." in *Journal of Media Economics*, ๙(๑), p. ๓-๑๕.
- Cave, M. and Brown, A. (๑๙๙๐). *The Impact of Competition on Public Service Broadcasting*. Paper presented at the Perspectives on Public Service Broadcasting seminar, Institut National de l'Audiovisuel , Paris.
- Graham, A. and Davies, G. (๑๙๙๗). *Broadcasting, Society and Policy in the Multimedia Age*. London: John Libbey Media.
- McQuail, D. (๑๙๙๔). *Mass Communication Theory: An Introduction*. (3rd ed.). London: Sage Publication
- Price, M. and Raboy, M. (Eds.), (๒๐๐๑). *Public Service Broadcasting in Transition A Report for the European Institute for the Media* , September ๑, ๒๐๐๑.
- Siune, K. (๑๙๘๖). "Broadcasting: Point of Departure." in McQuail, D. and Suine, K. (Eds.), *New Media Politics : Comparative Perspectives in Western Europe*. London: Sage. pp. ๔๔-๕๔.
- Spence, M. and Owen, B. M. (๑๙๗๗). "Television Programming, Monopolistic Competition, and Welfare." in *Quarterly Journal of Economics*, ๙๑, ๑๐๓-๑๒๖.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- ธีรพัฒน์ อังศุขवाल. (๒๕๕๕). ความท้าทายและการปรับตัวขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยในฐานะองค์การสาธารณะรูปแบบใหม่. สืบค้นเมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๖๓, จาก <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=1798>

ภาคผนวก

ผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา
ออกอากาศทุกวัน ตั้งแต่เวลา 05.00 – 22.00 นาฬิกา

เวลา	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์	เวลา
05.00	รายการเผยแพร่ฯ ศาสนาพุทธ (มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา)			ปูณา - วิถีชนาธรรม (พระอาจารย์อารยวังโส)		รายการเผยแพร่ฯ ศาสนาอิสลาม	รายการเผยแพร่ฯ ศาสนาคริสต์	05.00
06.00	คุยข่าวเช้า					ยามเช้า เสาร์-อาทิตย์		06.00
07.00	ถ่ายทอดข่าว สวท.							07.00
07.30	Inside รัฐสภา ที่นี้ รัฐสภา					วิจัยก้าวไกล	ทำได้ดี	07.30
08.00	ห้องข่าวรัฐสภาชนแดน (โทรทัศน์รัฐสภา)					ขบวนการคนตัวเล็ก		08.00
09.00	มองรัฐสภา (โทรทัศน์รัฐสภา)			รัฐสภาของ ปชช. (โทรทัศน์รัฐสภา)		ร้อยเรื่องเมืองไทย		09.00
10.00	สยามวิพากษ์					บ้านสุขภาพ	สบาย สบาย	09.15
11.00	เกาะติดวุฒิสภา (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา)					บันทึกประชุมสภา		11.00
12.00	สภาชาวบ้าน					สฎป..พันข่าวรัฐสภา	สฎป..รอบสัปดาห์อาเซียน	12.00
13.00	สายด่วนรัฐสภา (โทรทัศน์รัฐสภา)					แผ่นดินถิ่นไทย		12.00
15.00	เสวนาประชาสังคม					เพลินเพลงยามบ่าย		13.00
16.00	YoungBlood นิติบัญญัติ ฉบับคนรุ่นใหม่					โลกใบเล็ก	Backpack.. แบกเป้ไปเที่ยวกัน	14.00
17.00	ข่าวเด่นรอบวัน					เจตนารมณ์กฎหมาย	เปิดประตู...สู่ กกต.	14.30
18.00	สถานีนิติบัญญัติ					สภาสาระ		15.00
19.00	รู้ไว้ช่วย					ก้าวทันไอที	การเมืองสีขาว	15.30
20.00	Voice of Power เสียงนี้เพื่อสังคม					हारีออนอกสภา	รัฐธรรมนูญ 279 องค์	16.00
19.30	โตเร็มีฟ้าซอลลาทีโด					สฎป..สภาประชาคมโลก	สฎป...เส้นทางกฎหมาย	17.00
20.00	ข่าวในพระราชสำนัก (รับสัญญาณจาก สวท.)					ลูกทุ่งคอนเนค		18.00
21.00	มุ่งสู่ประชาธิปไตยไปกับสถาบันพระปกเกล้า					เพลงดีศรีแผ่นดิน		18.00
21.00	ป.ป.ช. พบประชาชน	๓๐ นาที คดีปกครอง	คุยกับ คณะกรรมการสิทธิฯ	รู้จักเงินแผ่นดิน กับ สตง.	ผู้ตรวจการแผ่นดิน พบประชาชน	ละติจูดรอบโลก	สนทนากับ คลังสมอง วปอ.ฯ	21.00
21.30	วันวาน Diary					โตเร็มีฟ้าซอลลาทีโด		

หมายเหตุ

- เวลา 08.00 น. และ 18.00 น. เคาะพวงชาติ และ พระบรมราโชวาท
- นำเสนอข่าวต้นชั่วโมง และสปรอตต่างๆ ตั้งแต่เวลา 08.00-21.00 น.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล

นายยุลต์ ดำริห์เลิศ

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ

คุณวุฒิการศึกษา

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล

สถานที่ติดต่อ

571 ซ.พระราม 6 ซอย 12 (ตอรอกบ้านครัว)

แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กทม.10400

หมายเลขโทรศัพท์

ที่ทำงาน : 02-2986311

มือถือ : 089-6776706